

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Pracoviště orální historie – soudobé dějiny

Bc. Josef Kubík

**Subkultura fanoušků Depeche Mode tzv.
depešáci v českých zemích se zaměřením na
období let 1987-1995**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **Mgr. Lucie Marková**

Praha 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 9. 6. 2018 Josef Kubík.....

Poděkování

Nejprve bych rád poděkoval vedoucí práce Mgr. Lucii Markové za věcné připomínky, konzultace a velmi podnětné návrhy. Rovněž bych rád poděkoval prof. Miroslavu Vaňkovi, že mě inspiroval a ukázal, jak zajímavým obor orální historie může být.

Dále bych rád poděkoval všem narátorům za vstřícnost a za poskytnutí fotografií a fanzinů.

Rád bych také poděkoval své rodině, manželce Martině, a dětem Jakubovi, Lukášovi, Kristýně a Anně za podporu a nadšení pro můj výzkum a mou práci.

Obsah

Abstrakt.....	6
Úvod.....	8
1.Literatura a prameny.....	11
1.1 Odborná literatura.....	11
1.2 Archivy.....	13
1.3 Internetové zdroje.....	14
1.4 Denní tisk, samizdat, časopisy, fanziny, divadlo.....	14
2. Metodologie.....	16
2.1 Výběr a kontaktování narátorů.....	18
2.2 Charakter rozhovorů.....	20
2.3 Průběh rozhovorů.....	21
2.4 Vztah tazatel a narátor.....	22
2.5 Práce s rozhovory.....	23
2.5.2 Analýza.....	24
2.5.3 Interpretace.....	25
3. Politická situace.....	26
4. Pojem subkultura	33
5. Depešáci jako subkultura.....	37
5.1 Inspirace britskou hudební skupinou Depeche Mode.....	39
5.2 Koncert Depeche Mode v Praze 1988.....	43
5.2.1 Koncerty západních souborů a interpretů v socialistických zemích v 80. letech 20. století.....	43
5.2.2 Příprava na největší koncert v normalizační ČSSR.....	45
5.2.3 (Ne)bezpečnost koncertu Depeche Mode.....	49
5.3 Symboly a typické znaky odívání subkultury depešáků v českých zemích.....	53
5.4 Ziskávání a šíření nahrávek a informací uvnitř depešácké subkultury.....	60
5.5 Subkultura depešáků jako „svobodný prostor“ uvnitř totalitního zřízení.....	64
6. Fanklub a volné sdružení Depeche Mode Friends.....	75
7. Vztahy depešáků s ostatními subkulturami a komunitami.....	82
8. Odkazy subkultury depešáků v pop-kultuře.....	86
9. Závěr.....	88
10. Seznam použitých zkratk.....	93
11. Použité zdroje.....	94
11.1 Publikace a literatura.....	94
11.2 Archiv.....	95
11.3 Články, noviny a časopisy.....	96
11.4 Filmy a televizní dokumentární pořady.....	97
11.5 Internetové zdroje.....	97
11.6 Rozhovory.....	100

12. Přílohy.....	101
12.1 Porovnání runového symbolu Depeche Mode a Dead Kennedys.....	101
12.2 Vtip o depešácích v humoristickém časopise Dikobraz z ledna 1989.....	102
12.3 Zpráva Státní bezpečnosti o ustavení prvního oficiálního fanklubu Depeche Mode v ČSSR.....	103
12.4 Dopis vedoucího karlovarské pobočky DMFK členům fanklubu v roce 1988.....	104
12.5 Zpravodaj DMFK z ledna roku 1989.....	105
12.6 Titulní strana fanzinu Info.....	105
12.7 Typické účesy, symboly a tetování depešáků ve sledovaném období.....	106
12.8 Sraz depešáků v Praze v roce 1990.....	107
12.9 Sraz depešáků v Českých Budějovicích v roce 1992.....	110
12.10 Sraz depešáků v Praze u Sportovní haly ČSTV v roce 1990.....	111
12.11 Akce depešáků v Ostravě na náměstí v roce 1989.....	112
12.12 Sraz depešáků v Lucerně v roce 1993.....	113
12.13 Pochod depešáků Prahou v roce 1990.....	114
12.14 Setkávání depešáků na chatách v období socialismu.....	116
12.15 Fanziny českých fanklubů Depeche Mode.....	117

Abstrakt

Cílem diplomové práce je rozšířit znalosti o subkultuře fanoušků britské hudební skupiny Depeche Mode v českých zemích, zejména v letech 1987-1995, v období perestrojky a transformace. Výzkum se zaměřuje především na hlavní rysy této subkultury, na to, jak byla organizována a jaké uskutečňovala aktivity, a to jak v rámci omezení socialistického Československa, tak i v období po Sametové revoluci. Celá práce je založena především na rozhovorech s aktivními členy subkultury. Rozhovory byly prováděny metodou orální historie. Vedle rozhovorů je výzkum založen na zdrojích a informacích z odborné literatury, archivních materiálů a periodik.

Práce přináší nové poznatky o tom, jak fungovala depešácká subkultura v ČSSR a později v České republice. Tato subkultura ve svém vrcholném období čítala podle mediálních odhadů na 250 000 členů, vytvářela vlastní organizační struktury a její členové byli pro své typické vizuální prvky snadno rozpoznatelní. Práce dále přináší zjištění, jak státní moc socialistického Československa ovlivňovala každodenní život depešácké subkultury, a zároveň také to, jaké měla depešácká subkultura vztahy a interakce s ostatními subkulturami a komunitami. Dále autor přináší pohled na to, jak koncertní vystoupení Depeche Mode v roce 1988 v ČSSR zásadně ovlivnilo rozšíření sledované subkultury.

Klíčová slova

subkultury, socialismus, orální historie, přestavba, šíření nahrávek, transformace, depešáci, fanziny

Abstract

The aim of the diploma thesis is to extend the knowledge about the subculture of fans of the British music group Depeche Mode in the Czech lands, especially in the years 1987-1995, in the period of perestroika and transformation. The research focuses mainly on the main features of this subculture, how it was organized and what activities it carried out, both within the limitations of socialist Czechoslovakia and in the period after the Velvet Revolution. The whole work is based primarily on interviews with active members of the subculture. The interviews were conducted using the oral history method. In addition to interviews, research is based on resources and information from specialist literature, archive materials, and periodicals.

The work brings new insights into how the subculture of depechies in CSSR and later in the Czech Republic worked. According to media estimates, this subculture has had up to 250,000 members in its peak period, it created its own organizational structure and its members were easily recognizable for their typical visual elements. The work also reveals how the state power of socialist Czechoslovakia influenced the everyday life of the subculture, as well as the deeper subculture's relationships and interactions with other subcultures and communities. In addition, the author gives an insight into how Depeche Mode's concert performance in 1988 in the CSSR has fundamentally influenced the expansion of the subculture.

Keywords

subcultures, socialism, oral history, perestroika, transformation, depeche's subculture, fanzines

Úvod

I speak through my clothes

(Umberto Eco, 1973)

Diplomová práce se zabývá subkulturou depešáků v českých zemích se zaměřením na období let 1987-1995. Touto subkulturou jsou myšleni hudební fanoušci britské hudební skupiny Depeche Mode, kteří se v tehdejší Československé socialistické republice (ČSSR) etablovali v komunitu, která postupně získala subkulturní rysy. Mým záměrem je potvrdit subkulturní povahu této komunity a zároveň přinést informace o tom, jak tato subkultura působila ve zkoumaném období.

Časové vymezení tématu bylo zvoleno tak, aby byl zachycen nástup této komunity před pražským koncertem Depeche Mode v Československé socialistické republice v březnu 1988, přes období Sametové revoluce až po období ekonomické a společenské transformace do roku 1995. Tento rok je zároveň obdobím, kdy se aktivita depešáků jako komunity velmi snížila a zároveň přestala fungovat jako subkultura.

Ve svém výzkumu jsem hledal odpovědi především na tyto otázky: Jaké subkulturní rysy depešáci naplňovali? Jak vytvářeli svou image v období socialistického Československa?

Jak byli depešáci vnímáni státní mocí a autoritami? Jak získávali a šířili nahrávky a informace? Jak probíhala jejich setkávání? Jak velký vliv měl na subkulturu koncert Depeche Mode v ČSSR? Jak probíhala koexistence s ostatními subkulturami? Jak se subkultura depešáků organizovala?

Cílem diplomové práce je:

- 1) Zaznamenat, jak se vytvořila a existovala subkultura depešáků ve sledovaném období, tedy v obdobích přestavby a transformace
- 2) Rekonstruovat to, jak státní moc v ČSSR ovlivňovala existenci této subkultury

3) Zachytit to, jak společně v socialistickém prostoru koexistovali depešáci s ostatními subkulturami

4) Zaznamenat význam koncertu Depeche Mode v Praze pro depešáckou subkulturu

5) Popsat typické znaky této subkultury

První kapitola je věnována literatuře, pramenům a dalším zdrojům, které považuji za zásadní pro svou práci. Tato kapitola pojednává o odborných publikacích, které se zaměřují na téma subkultur, a odborné literatury soudobých dějiny sledovaného období. Rovněž se v kapitole zmiňuji o archivních materiálech, které jsem prostudoval na téma subkultury depešáků v Archivu bezpečnostních složek. Neopomím ani internetové zdroje a tisk, včetně samizdatových Voknovin či dokumentární filmy.

Druhá kapitola je koncipována tak, aby osvětlila použitou metodologii při výzkumu. Seznamuji s tím, jak jsem vyhledával narátory i jaké jsem měl na ně požadavky. Zároveň přibližuji charakter rozhovorů i jejich průběh, a také nastiňuji problematiku vztahu narátora a tazatele. Dále se v této kapitole snažím popsat čtenáři, jak byly rozhovory zpracovány, od přepisu přes analýzu až k interpretaci jednotlivých rozhovorů. Třetí část přináší usazení tématu do prostoru a času na pozadí historických skutečností. Představuji zde dobové události zkoumaného období perestrojky, Sametové revoluce a období transformace.

Ve čtvrté části se zabývám samotným vymezením pojmu subkultura, vývojem tohoto pojmu ve světě i jeho aplikací v českém prostředí. V páté kapitole se obsáhle zabývám samotnou subkulturou depešáků. Nejprve jejich prvotní inspirací britskou syntezátorovou skupinou Depeche Mode a následně koncertem této skupiny v socialistickém Československu v roce 1988, jenž byl vnímán jako přelomový moment. Dále v této kapitole sleduji vzhled a symboliku zkoumané subkultury, a také šíření materiálů a nahrávek mezi jejími členy.

Šestá kapitola čtenáři přináší pohled na organizace celé subkultury v období transformace, kdy vznikla velmi rozsáhlá síť depešáckých buněk po celé republice. V sedmé kapitole se zaměřuji na vztah zkoumané subkultury s ostatními, na to, jak vedle sebe působily i na vzájemné konflikty. V osmé části popisují, jak se subkultura depešáků v českých zemích zapsala do populární kultury.

Celá práce by měla přinést detailní pohled na subkulturu, která ve zkoumaném období čítala tisíce členů, prostřednictvím osob, které byli její velmi aktivní součástí a mohla by tak přinést nový pohled na život části mládeže na přelomu 80. a 90. let 20. století na našem území. Ze všech získaných informací jsem se pokusil rekonstruovat objektivní obraz zkoumané doby.

1. Literatura a prameny

1.1 Odborná literatura

Primární odbornou literaturou, kterou jsem prostudoval a použil pro svou diplomovou práci, byly publikace, které se zabírají problematikou subkultur. První z nich je práce *Subculture. The Meaning of Style* z roku 1979 od britského kulturního teoretika a kritika Richarda „Dicka“ Hebdige, který v současné době působí jak profesor Interdisciplinárních a experimentálních studií na University of California v Santa Barbara. Kniha *Subculture. The Meaning of Style* se zaměřuje na britské poválečné mládežnické subkultury nejvíce aktivní v 60. a 70. letech 20. století, jakými byli teddy boys, mods, rockeři či punkeři a analyzuje tyto subkultury z pohledu tzv. birminghamské sociologické školy.¹

Teoretické zarámování zkoumání subkultur mládeže v českém prostředí se objevuje až v knize Josefa Smolíka *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky* vydané v roce 2010. Tato publikace představuje podrobnou analýzu vybraných subkultur mládeže. Zároveň teoreticky a metodologicky ohraničuje pojem subkultury a určuje základní názvosloví jako mládež, kultura, subkultura, scéna, životní styl či hnutí. Podrobně představuje též vybrané sociologické školy, které subkultury teoreticky definují. Autor také vychází ze svého terénního výzkumu, který zahrnoval bádání mezi fotbalovými chuligány. V knize se detailněji zabírá subkulturami hippies, skinheads, punk/hard core, graffiti, metal, gothic rock a taneční scénou.²

Další velmi důležitou českou publikací v bádání v oblasti teorie subkultur je monografie vydaná Univerzitou Karlovou a Národním muzeem nazvaná *Folklor atomového věku*, kterou jako editor zpracoval Petr Janeček. Tato kniha vydaná v roce 2011 se zaměřuje na jednotlivé aspekty alternativních kulturních společenských aktivit v českých zemích ve druhé polovině dvacátého století a v současnosti. Vše je zpracováno v samostatných kapitolách na příkladech kultury dětského folkloru, vojáků základní služby, trampů a hudebních subkultur. Vedle historického vývoje jsou u těchto kulturních a subkulturních skupin zachyceny znaky, které je definují.

¹ Dick Hebdige. Department of Art University of California Santa Barbara, <http://www.arts.ucsb.edu/hebdige>, staženo 9. 5. 2018.

² *Subkultury mládeže*. Grada nakladatelství [online], <https://www.grada.cz/subkultury-mladeze-5683/>, staženo 6. 3. 2018.

Ještě novější prací je publikace editorky Marty Kolářové a kolektivu autorů nazvaná *Revolta stylem: hudební subkultury mládeže v České republice* (2012). Práce je zaměřena na čtyři vybrané hudební subkultury mládeže v současné České republice, zároveň předkládá tradiční i současné teorie a přístupy ke studiu subkultur zahraničních i českých badatelů.

K pochopení v jakém postavení se nacházela alternativní hudba a její příznivci v socialistickém Československu je pro mou práci velmi důležitá kniha Miroslava Vaňka *Byl to jenom Rock 'n'roll?: Hudební alternativa v komunistickém Československu 1956 – 1989*. Ta přehledně osvětluje vývoj rockové hudby v ČSSR od roku 1956 až do roku 1989. Autor seznamuje čtenáře se všemi pokusy autoritativního režimu o likvidaci alternativní hudby, která měla podle bývalých komunistických autorit nebezpečný potenciál ideologicky pokrucovat postoje mládeže v celém bývalém východním bloku. Jedna z kapitol je věnována koncertu Depeche Mode roce 1988 v Praze.

Populárně naučnou publikací, která se v jedné z kapitol zaměřuje na fungování depešácké subkultury v období socialismu v Československu je kniha editora Vladimíra 518 nazvaná *Kmeny 0*. Tato kniha se snaží zachytit existenci společenských kmenů a českých městských subkultur a nezávislých společenských proudů mezi roky 1969 až 1989. Kapitola nazvaná *Depešáci* je vedle základních informací postavena na rozhovoru se dvěma fanoušky Depeche Mode, v kterých jsou probírány otázky existence depešácké komunity.

K správnému metodologickému uchopení orálně-historické metody jsem prostudoval a využil především publikaci od Miroslava Vaňka a Pavla Mückeho *Třetí strana trojúhelníku*. Tato kniha čtenáře uvádí do problematiky interdisciplinární metody či oboru orální historie. V historicko-přehledové části představuje vývoj orální historie v jednotlivých zemích Evropy, Asie i Severní Ameriky. Velký prostor v tomto přehledu dostává vývoj orální historie v České republice, od obtížných začátků po Sametové revoluci, po úspěšné období od konce devadesátých let. V dalších kapitolách se kniha stává velmi přehlednou příručkou historika k tomu, jak s touto metodou pracovat: od přípravy rozhovoru až po jeho interpretaci. Kniha neopomíjí ani etické a právní otázky orální historie.

Další podstatnou publikací je pro mou práci kniha Valerie Yow *Recording Oral History: A Guide for the Humanities and Social Sciences*. Autorka se v ní zabírá nejen

samotnými rozhovory s narátory, ale také důležitými etickými, právními a filozofickými otázkami.

Soubor prací předních orálních historiků nazvaný *The Oral History Reader* z roku 2015, jenž jako editoři zpracovali Robert Perks a Alistair Thomson, je další zahraniční publikací zaměřenou na vývoj a nejdůležitější otázky orální historie. *The Oral History Reader* je komplexní, mezinárodní antologie příspěvků a nejmodernějších článků o teorii, metodě a použití orální historie. Vše je rozděleno do pěti tematických částí, v nichž se nejúspěšnější badatelé tohoto oboru zabývají teorií a praxí orální historie a řeší vývoj a postupy za posledních padesát let.

Knihou *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*, kterou sepsali Miroslav Vaněk, Michal Mücke a Hana Pelikánová se zaměřuje nejen na metodologii orální historie, ale také se zabývá otázkou interpretace narativních pramenů. Velmi detailně popisuje jednotlivé fáze vedení rozhovoru s narátorem. Zvláště pro začínající adepty tohoto oboru je kniha doplněna vzory oslovovacích dopisů či vzory smluv o poskytnutí práv a ukázkami záznamu rozhovoru a jeho zpracování.

K usazení tématu diplomové práce do československé i mezinárodní reality zkoumaného období byly pro mou práci velmi podstatné tyto knihy: *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*, historiků Bohuslava Litery, Miroslava Tejchmana a Jiřího Vykoukala, kteří se v tomto díle věnují politickému vývoji jednotlivých zemí sovětského bloku - včetně bývalého Československa, dále je to kniha Karla Durmana *Útěk od praporů*, která se zaměřuje na zahraniční politiku Sovětského svazu od roku 1964 do jeho rozpadu v roce 1991, a také je to kniha Tonyho Judta *Poválečná Evropa*, která zachycuje vývoj na evropském kontinentu nejen v politické oblasti, ale také v oblasti společenské a kulturní.

1.2 Archivy

Pro svou diplomovou práci jsem kontaktoval Archiv bezpečnostních složek (ABS). Kde mi velmi ochotně na základě mnou zadaných požadavků byly dohledány archiválie z fondu Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli (X. správa, značka fondu A 36) uložené pod inv. j. 434 („Vyhodnocení plánu práce II. odborů S - StB Praha, Č. Budějovice, Plzeň, Ústí nad Labem, Hr. Králové, Brno, Ostrava (pro rok 1988)“) a inv. j. 545 („Vyhodnocení bezpečnostní situace po linii 3. odboru v

jednotlivých krajích (1. - 2. čtvrtletí) a k tomu záznamy vztahující se ke koncertu Depeche Mode v Praze v roce 1988, a to záznam ve fondu MV ČSR v tzv. svodkách dozorčího útvaru HS-VB Praha, v situační zprávě č. 42 za operační den 12. 3. 1988 (přír. 2632-2653/95, bal. 43), 4 záznamy ve fondu OS SNB Praha 7 v Protokole událostí MO-VB Letná (přír.3242-3251/99, bal. 201) z 11. 3. 1988. Po prostudování uvedených materiálů jsem zjistil, že se jedná spíše o drobné informace vztahující se ke zkoumané subkultuře, ale myslím, že velmi dobře dokreslují tehdejší situaci subkultury depešáků v Československé socialistické republice (ČSSR).

1.3 Internetové zdroje

Některé zdroje z internetových stránek mohou označit za velmi důležité a podstatné pro mou práci. Především se jedná o webové stránky *depechemode.cz*, které se zaměřují nejen na hudební skupinu Depeche Mode, ale také na její fanoušky. Stránky jsou spravovány českým fanklubem Depeche Mode Friends (DMF), a velmi důležitou složkou stránek jsou informace o různých akcích pořádaných nebo zaštitovaných DMF. Další užitečnou webovou stránkou se pro mé téma ukázala být *punk.cz*, která obsahuje mnoho rozhovorů s punkovými skupinami, což jsem využil především pro kapitolu, která se zaměřuje na vztah depešáků a ostatních subkultur.

1.4 Denní tisk, samizdat, časopisy, fanziny, divadlo

Dalším důležitým zdrojem pro mou práci byl tisk z období konce 80. let 20. století, a to jak oficiální, tak i samizdat. Z oficiálního denního tisku například deník Socialistického svazu mládeže Mladá Fronta, který se poměrně velmi obsáhle věnoval ve svých člancích vystoupení Depeche Mode v ČSSR v roce 1988, a to jak z pohledu recenzí, tak okolností, které toto vystoupení provázely. Z neoficiálního samizdatu je důležité zmínit velmi rozsáhlý článek o koncertu Depeche Mode, a také o fanoušcích této skupiny v ilegálních Voknovinách, které představovaly kulturní část samizdatového časopisu Vokno. Oboje vydával František Stárek spolu se svými přáteli jako hlavní periodikum kulturního undergroundu s výstižným podtitulem: časopis pro druhou i

jinou kulturu. Autor článku o Depeche Mode a depešácích byl Lubomír Drožd', který ale v té době byl nucen používat pseudonym P. Blm.³

Z televizních dokumentů jsem čerpal z pořadu České televize *Bigbít*⁴, který se ve svém 40. díle zaměřil na českou hudební skupinu Oceán, jenž byla k Depeche Mode v českých podmínkách přirovnávána. Tendenční televizní dokument Československé televize nazvaný *Mládež s otazníkem* z roku 1988 mi pomohl získat velmi zajímavé poznatky o tom, jak bylo na depešáky nahlíženo úřady i veřejností v období před Sametovou revolucí.

Z časopisů bych vyzdvihl především hudební a společenský magazín *Generace*. Ten vycházel od roku 1990 pouze do první poloviny 90. let. Jednalo se o časopis novinového formátu, který přinášel informace, jak o alternativní, tak mainstreamové populární hudbě. V tomto časopise se objevil článek zabývající se historií depešácké subkultury. Dále bych za velmi dobrý zdroj označil společenský časopis *Mladý svět* a hudební magazín *Melodie*.

Velmi významným informačním kanálem se mi ukázaly být fanziny vydávané buňkami českého fanklubu (volného sdružení) Depeche Mode Friends. Názvy některých fanzinů odkazovaly na skladby Depeche Mode jako například *Halo*, *World*, *Satelit*, *Sacred* či měly triviální pojmenování *Super* nebo *Info*. Ale všechny tyto fanziny vedle informací o samotné skupině, přinášely také množství informací o fungování depešácké subkultury.

Inspirativním k bádání o subkultuře depešáků byla také divadelní a rozhlasová hra *Strange Love* od autorů Jaroslava Rudiše a Petra Pýchy, a která z nadhledu ukazovala mnoho znaků typických pro zkoumanou subkulturu, například určitou zaslepenost a fanatismus, ale zároveň také velmi silnou oddanost.

3 V citacích uvádím tohoto autora pod tímto pseudonymem, ve stejném formátu v jakém byl v samizdatových Voknovinách uváděn.

4 *Rockfesty a heavy metal (cca 1984-89)*, dokument Bigbít, Česká televize [online], Dostupné <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/878771-bigbit/29935818340>. Staženo 5. 4. 2018. viz také: Oceán, dokument Bigbít, Česká televize [online], Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/kapely/1238-ocean>. Staženo 5. 4. 2018.

2. Metodologie

Výzkum v mé práci je postaven na skutečnostech získaných studiem odborné literatury, archivních materiálů, dobového tisku, fanzinů a poznatků nasbíraných terénním výzkumem. Během terénního výzkumu jsem použil metodu orální historie. Základní věc, která odlišuje orální historii od jiných vědeckých metod používaných k historickému bádání, je to, že nám vypovídá méně o událostech než o jejich smyslu či významu.

Zdroj vytvořený orální historií, samozřejmě není objektivní. Na druhou stranu objektivita u písemných pramenů je také problematická. V obou případech se jedná o interpretace událostí. Takže se za neobjektivní dá označit jakýkoliv pramen. V orální historii není podstat svědectví narátora v dodržování faktů a vzpomínání na přesná data událostí. To ale například Alessandro Portelli, jeden z nejvýznamnějších badatelů v oboru orální historie, nepovažuje za něco, čím by měla být hodnota orální historie snížena. Naopak, rozhovory dávají upomenout na dávno zapomenuté události, nebo ukazují nové okolnosti událostí již prozkoumaných. V tom je velká síla orálních pramenů.⁵ Tato metoda se pro mou práci ukazuje jako nejvíce odpovídající: „*Tu je možné uplatnit, pokud badatel zkoumá např. politický, hospodářský či kulturní aspekt minulého dění, jež má dosud žijící účastníky a svědky. Právě ona oblast výzkumu a konkrétní projekt určují jednak kritéria výběru dotazovaných (tzv. narátorů) a zároveň se výraznou měrou podílí na tematice rozhovoru či vyprávění, které tazatel s dotyčnými vede. Stejně tak se výzkumné cíle projevují v následné analýze, interpretaci získaného materiálu a potažmo i způsobu prezentace výsledného díla.*“⁶

5 PORTELLI, Alessandro. *What makes oral history different*. In: PERKS, Robert, THOMSON, Alistair. *The Oral History Reader*. New York: Routledge, 2006, s. 36-38.

6 VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: Teorie a praxe orální historie*. Praha: FHS UK, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, s. 18.

Síla a hodnota orálně-historické metody je v mé práci naprosto podstatná, a to z toho důvodu, že literatury zabývající se subkulturou depešáků, či obecně subkulturami v českých zemích je velmi malé množství. Subkultura a komunita depešáků dosahovala ve zkoumaném období desetitisíce členů. Podle některých odhadů se 250 tisíc jednotlivců⁷ považovalo za její součást. Ačkoliv se tato subkultura projevovala různými aktivitami, významnější práce zabývající se jejími aktivitami není dostupná. Metoda orální historie se stala stěžejní pro mou práci. Bez této metody by bylo velmi obtížné historii této subkultury zkoumat. Metoda orální historie je kvalitativní metodou výzkumu, pro kterou je typické demokratizující pojetí dějin. Tato metoda vytváří možnost "dávat slovo" opomíjeným (tzv. bezdějinným) vrstvám společnosti, více reflektuje tzv. malé dějiny (mikrohistorie), individuální prožitky, dějiny "psané zdola".⁸

Rozhovory s jednotlivými narátory jsem uskutečnil na bázi semistrukturovaného rozhovoru. Tento typ rozhovoru se ukázal jako nejvhodnější pro mé zkoumané téma, jelikož jsem se nepotřeboval zaměřit na životní příběhy jednotlivých narátorů, ale především na to, jak působili v rámci zkoumané subkultury, na to jaké byly jejich aktivity ve sledovaném období. V rámci semistrukturovaného rozhovoru jsem narátory vždy nejprve požádal o krátký biografický úvod. V tomto úvodu dotazovaný nejprve uváděl své základní životopisné údaje, z jakého pochází prostředí a jaké je a bylo jeho zázemí, s přesahem do přítomnosti: „*Úvodní a závěrečná pasáž dává oběma stranám pocit, že tazatel nepřišel za svým narátorem pouze ve snaze vytežit pro sebe důležité informace, aby po jejich získání exploatovaného narátora opustil.*“⁹

Myslím, že se to ukázalo také velmi důležité v mém případě pro navázání dobrého vztahu s narátory. Zároveň jsem se snažil nechat narátory rozvyprávět se o svých zážitcích a vzpomínkách: „*Právě nehraná snaha o pochopení minulých dějů, současných postojů i hodnocení povyšuje tento typ rozhovoru nad rozhovor typu otázka a odpověď. Respondenti nemají pouze odpovídat na tazatelovy otázky, mají především vyprávět. Repliky narátorů proto bývají v rozhovorech výrazně delší než repliky tazatelů.*“¹⁰ Za jednu z nejpodstatnějších myšlenek pro práci s narátory považuji ideu, kterou publikovali američtí orálně-historičtí badatelé Howard E. Sypher, Mary Lee

7 LIPČÍK, Roman. *Tento týden*, Mladý svět, č. 22, 32. ročník, 1990. s 32.

8 VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR: Votobia, 2007, s. 16.

9 VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*, s. 140.

10 Tamtéž, s. 140.

Hummert a Sheryl L. Williams. Její podstatou je, že během rozhovoru je potřebné, aby tazatel potlačil své zkušenosti a soustředil se na život narátora a nepokládal mu otázky, které považuje za důležité ve svém životě, ale podstatné pro život narátora.¹¹

2.1 Výběr a kontaktování narátorů

Před výběrem a kontaktováním narátorů jsem nejprve prostudoval dostupnou literaturu a historické články. Rovněž jsem vyhledával dostupné články na internetu. Procházel jsem všechny dostupné informace o hudební skupině, která byla hlavním předmětem zájmů narátorů. K narátorům jsem se dostal přes stále aktivní fanklub skupiny Depeche Mode, respektive přes webové stránky depechemode.cz, které spravuje fanklub Depeche Mode Friends a kde byl uveden telefonický i emailový kontakt na tento fanklub. Kontaktoval jsem telefonicky vedoucího tohoto fanklubu, jemuž jsem představil své požadavky na narátory.

Tyto mé požadavky zahrnovaly to, aby oslovený potenciální narátor byl v této subkultuře aktivní v zamýšleném zkoumaném období - v období perestrojky a transformace. Zároveň aby se nejednalo o pouhé pasivní posluchače a fanoušky, ale aby potenciální narátoři byli aktivně zapojeni do fungování subkultury. Na můj zanechaný email mi nejprve poslal devět kontaktů (telefonní čísla i emailové adresy). Tyto kontakty jsem následně oslovil. První oslovení jsem provedl formou připravené sms zprávy, v níž jsem zkráceně popsal, od koho jsem získal kontakt a účel rozhovoru a doplnil jsem, že podrobnější informace posílám na email, v kterém jsem detailně popsal své záměry.

Vedoucí fanklubu pro můj účel velmi dobře splňoval postavu *gatekeepera*, jelikož většina oslovených díky jeho doporučení okamžitě zareagovala. Výjimkou byly dva kontakty, které na mé opakované emailové výzvy ani sms zprávy nereagovaly. Jeden kontakt se ukázal díky svému nepříliš dobrému psychickému stavu jako nevhodný pro rozhovor. Zbylí reagovali pozitivně, ale nutno podotknout, že ani jeden z narátorů neprojevil okamžité nadšení, a každému bylo potřeba detailně vysvětlit, čeho

11 YOW, Valerie. "Do I like Them Too Much?": Effects of the Oral History Interview on the Interviewer and Vice-Versa. In: The Oral History Review, Oxford University Press, Vol. 24, No. 1 (Summer, 1997), pp. 55-79. Dostupné v JSTOR: <http://www.jstor.org/stable/3675397>. Staženo 1. 2. 2018.

se bude samotný rozhovor týkat, jak bude rozhovor veden, a jak bude s rozhovorem naloženo. Vždy jsem zmínil Souhlas se zpřístupněním citlivých a osobních údajů, ve kterém má narátor možnost nastavit si vlastní podmínky rozhovoru. S většinou potenciálních narátorů jsem si vyměnil několik telefonátů i emailů, abych zjistil, jestli jsou skutečně vhodné pro můj badatelský záměr. Mnozí z nich zároveň nabízeli další jména možných narátorů, tím se metodou „nabalování sněhové koule“ rozšiřovala možnost výběru narátorů, kteří by byli nejvíce vhodné pro zamýšlené téma diplomové práce.

Celkem jsem nakonec hovořil se 14 potenciálními narátory, z nichž pět odmítlo. Jeden z důvodu osobních problémů, další dva odmítli z důvodu pracovní zaneprázdňenosti, a další dva měli pocit, že jejich paměť není taková, aby mohli být pro práci užiteční.

Ostatně problémy s pamětí zmiňovali nejprve téměř všichni oslovení. V těchto případech jsem se snažil komunikovat s narátory podle praktických postupů určených pro správnou komunikaci s potenciálními narátory, a pokoušel jsem se rozptýlovat jejich obavy. Argumentoval jsem mimo jiné tím, že není podstatné uvádět přesná data, či si vzpomínat na jména, a že jim pomohu si případně vzpomenout.¹²

V tomto prvotním kontaktu s narátory jsem se snažil počínat si skutečně opatrně. Většinu narátorů jsem okolnosti rozhovoru a jeho použití opakovaně vysvětloval a upozorňoval, že se nejedná o rozhovor pro média: „*Hned na počátku je třeba maximální obezřetnosti, aby badatel u budoucích narátorů nevytvořil falešná očekávání. Již ve fázi jejich oslovování je třeba uvést, jaké možnosti (časové, personální, finanční) máme, a že například nebudeme schopni realizovat rozhovory se všemi, kteří nám byli doporučeni. Rovněž je dobré upozornit narátory, že za rozhovory nebudou honorováni.*“¹³

Se všemi potenciálními narátory jsem vedl nejprve emailovou a telefonní komunikaci, kde jsem domlouval logistické záležitosti ohledně rozhovorů a nabídl možnost přípravného rozhovoru. Podstatné pro můj výběr narátorů byla jejich aktivita během zkoumaného období. To znamená, jak byli jednotliví narátoři hluboce ponořeni do působení komunity depešáků, a jak byli začleněni v rámci subkultury.

12 VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*, s. 162.

13 Tamtéž, s. 159.

Co se týká regionálního rozdělení, bylo pro mne důležité, aby byla zahrnuta, jak větší města, tak menší, a co nejvíce různých regionů v České republice. Někteří narátoři působili v rámci subkultury depešáků v různých městech i krajích, jako například narátorka Michaela Olexová, která pocházela ze Sušice, studovala v Karlových Varech a posléze pracovala v Praze a patřila po celé toto období mezi nejvíce aktivní členy subkultury.

2.2 Charakter rozhovorů

První z rozhovorů jsem s narátorem uskutečnil v listopadu 2017 a poslední jsem pořídil v březnu 2018. Všechny rozhovory se uskutečnily na území České republiky. Nahrávací doba nejdelších rozhovorů nepřekročila hodinu a půl. Termíny a místa rozhovorů jsem vždy nejprve nechal na narátorech a pokoušel jsem se s nimi domluvit na takových místech, která by byla vhodná pro nahrávání. Někteří narátoři okamžitě navrhli jako místo rozhovoru své domácí prostředí nebo pracovní. Pokud narátor sám nenavrl místo setkání, snažil jsem se navrhnout neutrální místo, jako restaurace, kavárny apod. Nutno podotknout, že to nebylo vždy úplně jednoduché, jelikož dva z narátorů část roku pobývají mimo území České republiky. Překvapující pro mě bylo zjištění, že jen jeden rozhovor musel o pár dní posunout termín rozhovoru (z osobních důvodů). Překvapivé to bylo pro mne proto, že jsem předpokládal, že u narátorů mohou převážet jiné zájmy, či nastat nepředpokládané události, a že mnoho rozhovorů bude nutné posouvat. Osobně jsem si tuto časovou spolehlivost narátorů vysvětlil tak, že berou rozhovor velmi zodpovědně.

Některé rozhovory se uskutečnily u narátorů doma, některé na jejich pracovišti, dále v restauracích, i venku, což bylo občas problematické pro nahrávání audiozáznamu, a je slyšet na nich rušení poryvy větru. Asi nejnáročnější místo pro rozhovor bylo před jedním pražským sportovním centrem za teploty mínus devět stupňů Celsia. Narátor měl u tohoto rozhovoru s sebou kočárek s malou dcerkou. Dvakrát je tak rozhovor lehce narušen dětský pláčem.

Rozhovory, které se odehrávaly v soukromí, se uskutečnily bez přítomnosti dalších osob. Dvakrát měli narátoři puštění k rozhovoru televizi, která je slyšitelná na pozadí, občas trochu rušivě. Hlavou mi problesklo, že bych mohl narátory požádat o vypnutí či snížení hlasitosti, ale jelikož rozhovory velmi dobře plynuly, neodvážil jsem

se zastavit tok myšlenek a vzpomínek narátorů. Také rozhovory v restauracích jsou občas narušeny okolním hlukem, jeden méně, druhý trochu více, přesto nikdy se nejednalo o narušení průběhu rozhovoru. Všechny rozhovory jsem vedl sám osobně a ke každému je vyhotoven protokol o průběhu rozhovoru.

2.3 Průběh rozhovorů

Všechny rozhovory jsou nejprve uvedeny úvodním slovem tazatele, kde zmiňují, s kým se rozhovor koná, za jakým účelem a další informace k identifikaci rozhovoru. Poté jsem požádal narátora, aby pověděl své základní životopisné informace. Je to zajímavé, ale toto byla vždy část, kdy narátoři měli tak trochu ostych a zvláště narátorky trochu opatrně mluvily o svém věku či datu narození. Přeci jen byly tématem rozhovorů události starší než čtvrtstoletí. Zdálo se mi, že vzpomínání na události, které se odehrávaly v jejich mládí, dokonce v teenagerském věku, tak nemuselo být příjemné, s ohledem na to, kolik let od té doby již uplynulo a při uvědomění si, že se jejich věk spíše než náctiletému již blíží věku střednímu.

Po tomto biografickém úvodu následovaly otázky, které směřovaly k hudbě a zkoumané subkultuře. Podstatné pro můj výzkum byly otázky, jak se narátor dostal poprvé k hudbě Depeche Mode, a také ke komunitě ostatních fanoušků. Otázky zahrnovaly témata získávání a šíření nahrávek. Dále mé otázky směřovaly k tomu, jak byly vytvářeny fanziny, rozšiřovány informace o srazech subkultury. Tyto otázky byly spojeny občas s obtížnějším vzpomínáním, ale téměř vždy se narátoři potýkali s těmito otázkami s nadšením a velkou snahou popsat, jak se události odehrávaly.

Velmi významný moment pro tuto subkulturu byl koncert Depeche Mode v Praze v roce 1988. Z tohoto důvodu se mé otázky týkaly také tohoto koncertu. Další téma, které mě při rozhovoru zajímalo, byly možné perzekuce ze strany Veřejné bezpečnosti a dalších orgánů tehdejší státní moci, nebo zda byli členové subkultury vystaveni postihům ve škole. Zároveň mě zajímalo, jakou roli hrála zkoumaná subkultura v rámci ostatních subkultur, které na konci 80. a na začátku 90. let 20. století na našem území působily. Nakonec jsem se vždy zeptal, jak narátoři nahlíží na současnou produkci jejich oblíbené skupiny a na její současné fanoušky. Takový osobní pocit z těch všech setkání byl, že po skončení rozhovoru narátoři působili, že jsou ve

velmi nostalgické až euforické náladě, dosti rozdílné než na počátku rozhovoru. Přeci jen se jednalo o vzpomínky na události, které se odehrávaly v mládí narátorů.

2.4 Vztah tazatel a narátor

Mezi podstatné aspekty bádání patří etika. Proto by se měl badatel před započítím výzkumu seznámit se všemi platnými etickými principy. Zároveň by měl dodržovat čtyři základní etické pilíře: 1) Princip dobrovolné participace. Narátor by si měl být vědom důsledků svého příspěvku a měl by mít možnost svůj podíl na výzkumu kdykoliv zrušit. 2) Princip důvěryhodnosti. Narátor by měl mít jistotu, že badatel nezneužije informace, které mu poskytl. Badatel nenarušuje narátorovo soukromí. 3) Princip neublížení. Badatel nesmí způsobit narátorovi újmu, nesmí jej urážet či znevažovat. 4) Princip správnosti. Badatel pracuje jen s relevantními údaji a vyhýbá se plagiátorství. Badatel je zodpovědný za to, že jím předkládaná data jsou správná.¹⁴

To samozřejmě platí i v orální historii jako badatelské metodě: „*Mezi zásadní povinnosti tazatele patří nutnost důkladně seznámit narátora s účely, cíly a postupy orálně-historického výzkumu, do něhož přispívá svým příběhem. Narátora je třeba obeznámit i s jeho právy v procesu vzniku nového pramene, jako je např. právo autorizace, anonymizace, copyrightu etc.*“¹⁵ Podle těchto pravidel jsem přistupoval ke všem rozhovorům. Všem narátorům jsem velmi dopodrobna vysvětlil, jak bude s pramenem, který společně v rámci rozhovoru vytvoříme, naloženo. Zároveň jsem je informoval a požádal o podepsání informovaného souhlasu, a uvedl možnosti, které mají v rámci tohoto souhlasu. Ačkoliv téma, které zkoumám, nemusí na první pohled vyhlížet nějak kontroverzně, jedná se ale o zkoumání minulosti jednotlivých narátorů, a to může přinést i nečekané nepříjemné otázky. Ať už otázky, které se mohou týkat rodinného zázemí narátorů nebo jejich aktivit, které mohly být morálně či zákonně rozporuplné. Tazatel vždy musí mít respekt k narátorovi, jako k někomu, jehož životní příběh přináší nový historický pramen, a nikdy by jej neměl manipulovat.

Jedním z nejpřekvapivějších efektů rozhovoru s narátory byla po úvodním „otukávání“ jejich velmi přátelské chování vůči mně, jako tazateli. Většina

14 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. s. 155.

15 VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*, s. 230.

dotazovaných mi ještě před započítím rozhovoru nabídla tykání. Svou roli nejspíše sehrálo to, že jsem věkově jen o několik let mladší.

Rozhovory s většinou narátorů působily velmi nenuceně, a myslím, že tolik potřebná důvěra mezi tazatelem a narátorem, například zmiňovaná v knize *Třetí strana trojúhelníku*, byla navázána během všech rozhovorů.¹⁶ Jen jeden z narátorů mi poslal své dostupné archivní materiály již před samotným rozhovorem, ostatní až po uskutečněním rozhovoru, což považuji za výsledek velmi zdařilého průběhu.

Pokoušel jsem se od počátku narátory přesvědčit, jak je jejich příběh pro mne důležitý a zajímavý, jelikož zážitky jejich subkultury nejsou téměř vůbec zaznamenány a rekonstrukce celkového obrazu fanouškovské subkultury depešáků je tím postavena především na jejich vzpomínkách. Dále jsem narátory upozornil, že i pro mne osobně jsou jejich vzpomínky zajímavé, že jsou pro mne nové a mnohdy překvapivé, ačkoliv nejsem o dvě generace mladší.¹⁷ Velmi důležitým hlediskem ve vztahu narátora a tazatele je také genderové hledisko. V knize *Třetí strana trojúhelníku* je uvedeno, že nejjednodušší pro to, aby byla navázána důvěra mezi tazatelem a narátorem, je shoda, tedy muž - muž či žena - žena.¹⁸ Ačkoliv se mé otázky netýkaly intimních či důvěrných témat, mohl jsem trochu vyzorovat lehký rozdíl mezi tím, jak rychle komfortně se začali cítit narátoři a jak rychle narátorky během rozhovoru.

Ačkoliv se zařazuji v rámci zkoumané subkultury za outsidera, tak se o problematiku subkultur obecně i tzv. depešáků zajímám delší dobu, a tak své znalosti o skupině i subkultuře depešáků považuji za dobré. Narátorům jsem vyjadřoval úctu a pochopení k jejich vyprávění, aby mě mohli provést svými vzpomínkami. Zároveň myslím, že v přístupu narátorů sehrálo velmi dobrou roli jméno Univerzity Karlovy.

2.5 Práce s rozhovory

Do druhého dne od konání rozhovoru jsem pro každý z rozhovorů vyhotovil Protokol rozhovoru. V záznamu vedle základních biografických údajů uvádím datum, místo, délku nahrávaného rozhovoru, a uvádím, že rozhovor byl nahrán pro Diplomovou práci. Zároveň v protokolech uvádím, za jakých podmínek probíhal

16 VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*, s. 150.

17 Tamtéž, s. 165.

18 Tamtéž, s. 165.

rozhovor, zda byla během rozhovoru přítomna další osoba. Dále v protokolu zaznamenávám některé upravené skutečnosti, které byly způsobené přeruknutím narátora. Například jeden z narátorů uvedl, že naposledy z velkých hudebních skupin vystoupili v Praze v 60. letech Beatles, ale měl na mysli skupinu Beach Boys.

2.5.1 Přepis

Při přepisování rozhovorů jsem postupoval tak, abych co nejvěrněji zachytil to, co narátor sděloval. Vytvořil jsem doslovný přepis, a to včetně hovorové mluvy a nespisovných slov. V samotné diplomové práci jsem citace narátorů upravil do spisovné řeči, pouze v případech, kde má hovorové či vulgární slovo své opodstatnění k pochopení toho, co chce narátor sdělit, bylo ponecháno.

2.5.2 Analýza

Způsob, jakým jsem připravil analýzu rozhovorů uskutečněných s narátory, vychází z obsahové analýzy: „*V rámci této analýzy se snažíme podchytit významné úseky (elementy) rozhovoru pomocí tzv. kondenzace, když vydělujeme přínosná sdělení eliminací „odboček“ a opakování. Pak následuje tzv. indexace přepisu, tj. vytvoření seznamu jednotlivých prvků rozhovoru (faktů, dat, specifik narátorova projevu apod.), jež jsou v přímé souvislosti se zkoumanými cíli projektu.*“¹⁹

Analýza sloužící jako příprava pro interpretaci rozhovoru by měla přinést co nejvíce informací o samotném narátorovi tak, aby bylo možné mít co nejkomplexnější představu o tom, kdo svůj životní příběh vypráví.²⁰

Já jsem se především pokoušel najít průniky v odpovědích narátorů na určitá témata, která pokládám v otázkách. Například to, jak byli v rámci subkultury vnímáni veřejností, jaké jim to způsobovalo problémy v období socialismu ve školách, v práci, jak fungovalo shánění nahrávek, kde se shromažďovali, a jaké to přinášelo problémy. Zároveň mě zajímalo, jak subkultura fungovala jako komunita, jaké bylo vnitřní členění apod. Rozhovor v kondenzované formě jsem během analýzy zpracovával dále pomocí aplikace na vypracování myšlenkových map, abych získal přehled o všech možných aspektech subkultury. V aplikaci jsem graficky uspořádal klíčová slova, která se týkala

¹⁹ VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*, s. 192.

²⁰ YOW, Valerie. *Recording Oral History: A Guide for the Humanities and Social Sciences*. Lanham: Rowman Altamira 2005, s. 282-286.

jednotlivých narátorů a samotné subkultury. Z mého pohledu je v této aplikaci velkou výhodou získání přehledu o všech podstatných tématech. A to jak o těch, které jednotliví narátoři považovali za důležité, a zároveň jsem rychle vysledoval, na kterých tématech se celá skupina mých narátorů shodne jako na klíčových.

2.5.3 Interpretace

Po analytickém zpracování rozhovoru jsem přešel do fáze interpretace rozhovorů. „*Pod pojmem interpretace chápeme takové postupy, při nichž badatel na základě strukturované, analyzované výpovědi narátora vysvětluje smysl toho, co bylo v rozhovoru (v biografickém vyprávění) sděleno výslovně, tak také smysl, který v narátorově sdělení odkrývá či vysvětluje, případně zařazuje do kontextu daného charakterem celého projektu.*“²¹ Při interpretaci by neměl její autor přehlížet to, co není vyřčeno, tedy to, co narátor opomenul. Zároveň by mělo být sledováno, jak strukturuje svůj životní příběh, jaká byla jeho rozhodnutí v kritických okamžicích, jaké byly jeho touhy či zda si ve svém vyprávění pohrává s metaforami a symboly. Důležité je, aby ten, kdo životní příběh někoho druhého interpretuje, nepřehlédl rozpory, které se v rozhovoru mohou objevit.²²

21 VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*, s. 206.

22 YOW, Valerie. *Recording Oral History*, s. 282-286.

3. Politická situace

Před tím, než se dostanu k působení subkultury depešáků, je potřeba pro co nejpřesnější zasazení do kontextu představit situaci, v které se tehdejší společnost v ČSSR nacházela. Obrovskou změnou pro celý socialistický blok byl nástup Michaila Gorbačova na post generálního tajemníka ÚV KSSS v roce 1985. Gorbačov podle svým vzpomínek na jednom z prvních setkání s ostatními nejvyššími představiteli socialistických zemí prohlásil, že se Sovětský svaz pod jeho vedením distancuje od Brežněvovy doktríny²³ a že se bude řídit zásadou rovnoprávnosti a nezávislosti, což zahrnuje odpovědnost každé strany za vývoj ve vlastní zemi.²⁴

To byl pro mnohé z nejvyšších představitelů komunistických zemí šok. Gorbačov odstartoval reformy, které zahrnovaly ekonomickou i politickou přestavbu, a tu se postupně snažil implementovat i ve svých satelitech. Velmi dobrým nástinem toho, jak se po nástupu nového generálního tajemníka měnila atmosféra, je jeho oficiální nekonfrontační postoj, který zaujal vůči populární hudbě, a který otiskl hlavní sovětský

23 Jednalo se o princip omezené suverenity vazalských socialistických zemí. V případě, že by se některá z těchto zemí „uchylovala“ k demokratickým tendencím, jednalo by se o záležitost celého socialistického bloku a hrozila by případná invaze, jako v případě Pražského jara v roce 1968.

24 GORBAČOV, Michail, MLYNÁŘ, Zdeněk. *Reformátoři nebývají šťastni. Dialog o „perestrojce“*, *Pražském jaru a socialismu*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 69.

deník Pravda: „*Rokenrol má právo na existenci, ale pouze pokud je melodický, naplněný smysluplným obsahem a vyznačuje se dobrou interpretační úrovní.*“²⁵

Na podzim v roce 1987 měl SSSR v ČSSR zájem především na „střední cestě mezi reformou a nehybností“²⁶ I když v KSČ panovaly různé proudy. Většina nejvyšších komunistických představitelů (např. G. Husák, M. Jakeš), patřila rozhodně ke konzervativnímu křídlu, které si přálo reformy co možná nejvíce pomalé.²⁷

Michail Gorbačov navštívil v roce 1987 ČSSR, kde hovořil o svých reformách. V ČSSR byl přivítán obyčejnými občany velmi vřele. Byla od něj očekávána zlomová prohlášení, která by vedla k pozitivnějšímu náhledu na samotnou přestavbu, jako například generační obměna hlavních představitelů KSČ a zmírnění cenzury. Gorbačov přesto podpořil vládnoucí konzervativní představitele KSČ, což působilo jako zklamání mezi tou částí veřejnosti, která doufala, že Gorbačovova návštěva situaci v ČSSR uvolní.²⁸

Uvnitř samotné KSČ byla situace velmi napjatá. Nebylo jednoduché odolávat vnějším tlakům, jak československé společnosti, tak voláním po změnách v rámci perestrojky. Členové konzervativního křídla KSČ, které reprezentovali Alois Indra a Vasil Biľak, byli v obavách, že změny proběhnou bez nich a oni budou obětmi *nového myšlení a přestavby*. Aby tomu předešli, snažili se změny vyvolat sami. Jejich cílem se stal Gustáv Husák, který čelil pokusu o sesazení ze svých funkcí Bilakem. Po velmi vyhrocených debatách, kdy se Husák pokoušel aktivovat všechny své podporovatele ve vysokých funkcích strany, nakonec rezignoval na post generálního tajemníka KSČ, a zůstala mu jen funkce prezidenta.²⁹

Po vystřídání Gustáva Husáka v pozici generálního tajemníka KSČ v prosinci 1987 Milošem Jakešem, rezignovala koncem roku 1988 také federální vláda dlouholetého premiéra Lubomíra Štrougala. Prezident Husák následně jmenoval novou vládu s předsedou Ladislavem Adamcem. 21. srpna 1988 se uskutečnila demonstrace

25 JUDT, Tony. *Poválečná Evropa*. Dějiny od roku 1945. Praha: Slovart, 2007, s. 620.

26 DURMAN, Karel. *Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 - 1991*, Praha: Karolinum, 1998, s. 421.

27 VYKOUKAL, Jiří, LITERA, Bohuslav, TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 589.

28 Tamtéž, s. 592.

29 SUK, Jiří: „*Vidím vám všem až do žaludku*“: Sesazení Gustáva Husáka v roce 1987. In: *Dějiny a současnost*, roč. 36/2004, č. 4, s. 22-27. ("Nejsem hovno na cestě, do kterého lze kopnout. Vidím vám všem až do žaludku," reagoval Gustáv Husák na snahy o sesazení).

k 20. výročí okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy. Na výzvu nezávislých iniciativ České děti a Nezávislé mírové sdružení se v Praze na Václavském náměstí a Národní třídě shromáždilo několik tisíc lidí, kteří požadovali odchod sovětských vojsk ze země, zrušení cenzury, svobodné volby, propuštění politických vězňů, dodržování lidských práv, legalizaci nezávislých iniciativ a jejich přístup do sdělovacích prostředků. Příslušníci Sboru národní bezpečnosti demonstraci rozehnali za použití násilí. Přes sto lidí bylo krátkodobě zadrženo, proti třinácti z nich zahájila státní moc trestní stíhání.³⁰

O dva měsíce později se uskutečnila další demonstrace, kterou musel totalitní režim řešit násilným potlačením, a to k 70. výročí vzniku Československé republiky. Bezpečnostní jednotky demonstrující brutálně rozehnaly za použití obušků a vodních děl a s nasazením obrněných transportérů i služebních psů. Legitimováno bylo téměř 500 osob, 133 občanů bylo krátkodobě zadrženo, proti 29 účastníkům bylo zahájeno trestní řízení. V rámci tzv. preventivních opatření bylo již s několikadenním předstihem uvězněno asi 140 demokratických aktivistů, se stovkou dalších byly vedeny varovné pohovory. Komunistická strana Československa se stále více dostávala pod tlak Sovětského svazu díky své opožděnosti s reformami. V březnu 1988, kdy v Praze vystupovali Depeche Mode byly reformy v ČSSR v podstatě na začátku. Komunistický funkcionáři se obhajovali tím, že ČSSR má svá specifika a zároveň, že Sovětský svaz má rozběhlou přestavbu již tři roky, kdežto v ČSSR je teprve v počáteční fázi.³¹ Režim v ČSSR se stával pro mnoho svých občanů naprosto nedůvěryhodný a zároveň i nevyzpytatelný. V ČSSR kvůli nespokojenosti s vývojem země postupně rostla aktivita nezávislých iniciativ a skupin. Nutno ale přiznat, že většina lidí neměla odvahu podstupovat nebezpečí a riziko a do těchto iniciativ se zapojovat, přestože běžný život v Československu byl nudný, šedivý a cenzura stále nepovolovala.³²

Značným problémem zůstávalo velmi zničené životní prostředí. Nejprve se aktivovali občané v oblastech nejvíce znečištěných oblastí, například v severních

30 *Demokratická revoluce, 21. srpna 1988, Ústav pro soudobé dějiny* [online], <http://www.89.usd.cas.cz/cs/1988/289-21081988.html>, staženo 5. 4. 2018.

31 PULLMANN, Michal. *Konec experimentu: Přestavba a pád komunismu v Československu*. Praha: Scriptorium, 2011, s. 113.

32 JUDT, s. 634.

Čechách. Postupně ekologické uvědomění rostlo napříč celou společností a to nejen v nezávislých iniciativách, ale dokonce i mezi některými vysokými funkcionáři.³³

Přestože v politické oblasti zůstávala aktivita většiny občanů ze strachu z perzekucí velmi malá, počet iniciativ a nezávislých skupin rostl. Vedle Charty 77 to byly například Hnutí za občanskou svobodu, Československý helsinský výbor, Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných, České děti a některé další.³⁴ Neustálé akce nezávislých skupin režim vyčerpávaly, ale přesto se zdálo, že jeden z hlavních požadavků těchto iniciativ omezení cenzury je stále v nedohlednu. Nutno podotknout, že v Sovětském svazu byla po zavedení politiky *glasnosti* v roce 1986 cenzura z větší části ukončena. Docházelo k paradoxní situaci, knihy, hudba, noviny, časopisy, které byly v Sovětském svazu povoleny, zůstávaly v ČSSR zakázané. Až na konci roku 1988 pravá ruka Michaila Gorbačova Alexandr Jakovlev oznámil funkcionářům KSČ, že je na čase ukončit rušení vysílání rádia Svobodná Evropa v ČSSR, jelikož je to v rozporu s ustavením, který přinesl Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Českoslovenští komunističtí funkcionáři, ale neměli příliš chuť přestat bránit šíření necenzurovaných informací, které přinášela štvavá vysílačka z Mnichova, řečeno komunistickou rétorikou. Až teprve po zásahu Michaila Gorbačova bylo rušení v lednu 1989 zastaveno.³⁵

Na 15. ledna 1989 k 20. výročí sebeupálení Jana Palacha svolaly organizace České děti, Charta 77, Mírový klub Johna Lennona, Nezávislé mírové sdružení a Společenství přátel USA setkání na Václavském náměstí. Dvěma signatářům Charty 77 Václavu Havlovi a Daně Němcové byl doručen 9. ledna anonymní dopis, v němž autor psal, že se dne 15. ledna 1989 zapálí na Václavském náměstí po vzoru Jana Palacha na protest proti politickým poměrům v tehdejší Československé socialistické republice. Havel požádal Československou televizi, aby mu umožnila vystoupit ve vysílání a odradit anonymního pisatele od jeho činu. Po odmítnutí se obrátil na Rádio Svobodná Evropa a to jeho výzvu pustilo do éteru. Akce s anonymem byla dle pozdějšího

33 VANĚK, Miroslav. *Nedalo se tady dýchat: ekologie v českých zemích v letech 1968 až 1989*, Praha: Maxdorf, 1996, s. 112.

34 BUREŠ, Jan. *Občanské fórum*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 14-15.

35 BROWN, Archie. *Vzestup a pád komunismu*. Brno: Jota, 2011, s. 650.

vyšetřování komise Federálního shromáždění pravděpodobně provokací Státní bezpečnosti.³⁶

Ve dnech 15. až 21. 1. 1989 nakonec proběhl Palachův týden. Již v neděli 15. ledna, uzavřelo více než dva tisíce příslušníků SNB a Lidových milicí Václavské náměstí, aby tak zabránili pietnímu shromáždění k 20. výročí sebeupálení Jana Palacha. I v následujících dnech se uskutečňovala setkání, která přerůstala v protirežimní demonstrace.³⁷ Přestože 17. ledna byl ve Vídni schválen závěrečný dokument zavazující signatářské státy ještě pečlivěji dodržovat lidská práva a občanské svobody, potlačení demonstrací, které v tomto týdnu probíhaly, bylo velmi násilné. Státní sekretář USA George P. Shultz ještě ve Vídni podrobil silné kritice ČSSR, NDR a Rumunsko, pro porušování lidských práv. Nejostřejší byla jeho kritika policejní brutality v hlavním městě Československa, jež naprosto odporovala právě podepsanému dokumentu.³⁸

Mezi sto zatčenými účastníky demonstrací bylo i 13 aktivistů Charty 77, včetně Václava Havla, který již získával značnou publicitu na Západě.³⁹ V reakci na postup režimu během Palachova týdne vznikla v červnu 1989 petiční akce Několik vět. Petice do 28. června nashromáždila na 1800 podpisů, na podzim roku 1989 téměř 40 tisíc podpisů. Například Chartu 77 podepsalo za třináct let od ledna roku 1977 do ledna 1990 na 1800 signatářů.⁴⁰

V tomto období další dvě komunistické země Polsko a Maďarsko započaly procesy, které vedly k uznání opozice, a tak na jaře i v létě aktivita i československých iniciativ rostla, ale stále nebyla vytvořena jednotná opozice vůči komunistickému režimu. Jakešova KSCĚ opět zasáhla proti srpnové i říjnové demonstraci, ale ne tak tvrdou silou, jako o rok dříve či v lednu během Palachova týdne.

Dne 17. listopadu 1989 se vzpomínková oficiálně povolená manifestace k 50. výročí nacistických represí vůči studentům v roce 1939, změnila v demonstraci proti komunistickému režimu. Na pražském Albertově se sešli studenti pražských vysokých

36 VLADISLAV Jan, PREČAN Vilém. *Horký Leden 1989 V Československu*, Praha: Nezávislý novinář, 1990, s. 19.

37 VLADISLAV Jan, PREČAN Vilém. *Horký Leden 1989 V Československu*, s. 23.

38 Tamtéž, s. 27.

39 Václav Havel byl krátce po svém zatčení v lednu 1989 nominován na Nobelovu cenu míru, a to americkými kongresmany Dennisem DeConcini a Steny Hoyerem, viz RADOVANOVIČ Dušan (ed.), *Znovu 89: týden po týdnu, den po dni*, Praha: Grada, 2014, s. 18.

40 URBAN, Jiří, *Několik vět. Posledních pět měsíců komunistické diktatury petiční optikou*, Ústav pro studium totalitních režimů [online], <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1001/020-045.pdf>. Staženo 3. 2. 2018.

škol. Postupně počet účastníků mohl dosahovat několik desítek tisíc lidí. Po ukončení oficiální části se dav tisíců lidí dostal až na Národní třídu, kde byl uvězněn policejními kordony a proti demonstrantům, bylo tvrdě zakročeno. Zásah si vyžádal na 568 zraněných.⁴¹

Po brutálním potlačení studentské demonstrace 17. listopadu 1989 na Národní třídě doporučila Moskva československým komunistům, aby již nepoužívali sílu proti opozičním aktivitám vůbec.⁴² Československý socialismus se rozpadal ve středoevropském prostoru nejpomaleji. Za jeho definitivní konec lze označit až zvolení Václava Havla 29. 12. 1989 prezidentem Československé, paradoxně stále ještě socialistické republiky. Ten spolu s přáteli z Charty 77 a dalšími aktivisty spoluzaložil Občanské fórum (OF) jako odpověď na brutální zásah proti studentské demonstraci. Občanské fórum bylo založeno dva dny po událostech 17. listopadu, a posupně se v reakci na další události etablovalo v občanskou iniciativu a stínovou vládu. Na Slovensku vznikla podobná iniciativa nazvaná Veřejnost proti násilí (VPN). Do týdne od demonstrace na Národní třídě padla komunistická vláda a koncem listopadu již OF a VPN představovaly legitimní opozici, která jednala s KSČ. 10. prosince vznikla tzv. Vláda národního porozumění s premiérem a členem KSČ Mariánem Čalfou, ale také se 7 členy, kteří nepatřili ke stranám Národní fronty.⁴³

Otevřely se hranice a Češi a Slováci mohli volně cestovat. Rakousko přestalo požadovat víza pro občany ČSSR již začátkem prosince 1989. Ještě před Vánoci téhož roku ministři zahraničí SRN a ČSSR symbolicky stříhali ostnatý drát na hranicích obou zemí. V ČSSR přestala platit cenzura. Objevilo se ale i mnoho negativních projevů s rychle nabytou svobodou a transformací ekonomiky z plánovaného hospodářství na tržní. Také je nutno podotknout, že přechod na čistě kapitalistický systém nebyl pro většinu občanů ČSSR ještě v prosinci 1989 tím, kam by si přáli, aby se země dále vyvíjela. Podle Ústavu pro výzkum veřejného mínění při Federálním statistickém úřadu si kapitalistickou cestu přála jen 3% občanů, kdežto kompromisní třetí cestu, která by kompilovala výhody socialismu a kapitalismu, si přálo 52% obyvatel. Náhlý propad

41 SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad - prosinec 1989*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1997, s. 44.

42 BROWN, s. 650.

43 JUDT, s. 637.

sociálních jistot, nezaměstnanost, zvýšená kriminalita, vysoká inflace, to byly jevy, na které nebyli občané připraveni.⁴⁴

V březnu roku 1990 změnila ČSSR název na Československou federativní republiku (ČSFR). V prvních svobodných volbách v červnu 1990 získalo v českých zemích OF polovinu hlasů voličů, na Slovensku VPN získalo třetinu hlasů voličů. Postupně se politicky širokospektré Občanské fórum začalo dělit podle politických názorů.⁴⁵

Dominantní postavení začala získávat frakce tehdejšího ministra financí Václava Klause, jejíž hlavním cílem bylo přivést Československo co nejrychleji ke kapitalismu a tržnímu hospodářství. V dubnu 1991 z této frakce vznikla Občanská demokratická strana (ODS) a OF se definitivně rozštěpilo. ODS se snažila o rychlou privatizaci a zásadní omezení státního sektoru. ODS získala v červnových volbách roku 1992 do Federálního shromáždění za Českou republiku téměř 35%⁴⁶. Na Slovensku se z VPN oddělila frakce vedená Vladimírem Mečiarom nazvaná Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS) a dosáhla téměř stejného volebního výsledku na Slovensku. Po těchto volbách vygradovala předchozí nekonečná jednání mezi českými a slovenskými politiky o vzájemném postavení obou zemí v rámci společného státu. Pragmaticky smýšlející předseda ODS a předseda české vlády Klaus se nakonec dohodl s předsedou slovenské vlády Mečiarom na rozpadu Československa a na vzniku nových států České republiky a Slovenské republiky k 1. 1. 1993.⁴⁷

Československo - a od roku 1993 samostatná Česká republika - procházelo ekonomickou a společenskou transformací. Velmi nelehkou z mnoha hledisek. Značná část obyvatel si musela zvykat na nové pojmy, jako nezaměstnanost a inflace. Ta dosáhla například v roce 1991 hodnoty 56,6%.⁴⁸ Češi si také museli zvyknout, že za všechno se platí, například od roku 1995 bylo zpoplatněno používání dálnic a rychlostních silnic. Zahraniční vydavatelství zde začala vydávat hudební desky

44 HAMPL, Stanislav, VINOPAL, Jiří, ŠUBRT, Jiří. *Reflexe novodobých českých dějin, sametové revoluce a současného vývoje v názorech veřejnosti*. Centrum pro výzkum veřejného mínění [online], https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a1567/f28/100132s_Reflexe.pdf staženo 9. 5. 2018.

45 JUDT, s. 681.

46 V koalici s Křesťansko- demokratickou stranou (KDS).

47 JUDT, s. 681-683.

48 *Míra inflace, vývoj spotřebitelských cen vybraných výrobků v České republice*. Český statistický úřad, [online], https://www.czso.cz/documents/10180/46173161/32018117_0304.pdf/0b0b0519-2d89-498b-b7e4-a7b362618ecd?version=1.0. staženo 9. 5. 2018.

západních kapel a kopírování nahrávek se tak stalo trestným činem. Na druhou stranu ale byly hudební nahrávky různých stylů dostupné.

Období transformace, možná tak trochu symbolicky, uzavřel největší hudební koncert na území Česka, vystoupení Rolling Stones na Strahově v srpnu 1995.

4. Pojem subkultura

Samotný pojem kultura je podle australského vědce a autora Slovníku kulturních studií Chrise Barkera komplikovaný a kontroverzní výraz, jelikož nezastupuje samostatnou jednotku nezávislého objektového světa. Koncept kultury je chápán jako nástroj, který je pro nás více či méně užitečný a jehož významy a forma se mění v závislosti na tom, co vše hodlají badatelé s tímto nástrojem „dělat“.⁴⁹ Jak uvádí badatel Josef Smolík: „*Kulturu lze vnímat jako označení pro všechny sdílené normy,*

⁴⁹ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010 s. 26.

*způsoby chování, schopnosti, hodnoty, rituály, tradice, znalosti a dovednosti, s nimiž se člověk nerodí, ale které přebírá v procesu socializace.*⁵⁰

Kulturu lze chápat jako specifický životní styl určité vymezené skupiny nebo společnosti lidí. Ten je dán vzorci chování členů společnosti, tj. zjevnými postupy chování a jednání, které může vnější pozorovatel sledovat. Tyto postupy a vzorce vedou k očekávání a přesvědčení a zároveň vytvářejí další nové vzorce chování.⁵¹

V tom nejelementárnějším smyslu kulturu tvoří:

- kulturní artefakty (materiální výtvořiny lidské činnosti)
- sociokulturní regulativy (sociální normy a pravidla lidského chování)
- ideje (nemateriální cíle, vize, hodnoty a představy)
- sociální instituce (jedná se o nadosobní, relativně ustrnulé a koordinované komplexy normativně ustanovených mezilidských vztahů a řešení opakujících se životních problémů).⁵²

Pokud označujeme pojmem kultura souhrn specifických vzorců chování a jednání, potom v případě, že se tyto vzorce odlišují od majoritní kultury lze hovořit o subkultuře. Rozhodujícím aspektem subkultury je její výrazné odlišení od hlavního proudu, od majoritní čili mainstreamové kultury. Odlišnost subkultury od hlavní kultury může mít různou hodnotu. Může se jednat o naprosto opoziční systém, který je vyhraněn proti celé mainstreamové kultuře, zde hovoříme o kontrakultuře. V jiném případě může být odlišnost od hlavní kultury poměrně nepatrná.⁵³

Počátky bádání subkultur lze vystopovat ve 20. a 30. letech 20. století na Chicagské univerzitě. Tzv. chicagská škola se zaměřovala na výzkum deviantních skupin obyvatelstva, například na kriminální živly, narkomany či bezdomovce. Zároveň také na výzkum porozumění mezietnických vztahů přistěhovalců z jižních částí USA, Židů, Irů, Italů. Podstatným rysem chicagské školy byl akcent na spojení empirického výzkumu s teoretickými výsledky.⁵⁴

Největší rozmach v bádání kulturálních studií a v oblasti subkultur mládeže započal po 2. světové válce ve Spojených státech a ve Velké Británii. Postupně se

50 Tamtéž, s. 26.

51 Tamtéž, s. 27.

52 Tamtéž, s. 29.

53 Tamtéž, s. 30.

54 Tamtéž, s. 58.

nejvýznamnější institucí v této oblasti stala tzv. birminghamská škola, která měla svůj původ v Centru pro současná kulturní studia (CCCS) při Birminghamské univerzitě ve Velké Británii. Ta se soustředila především na subkultury pocházející z britského dělnického prostředí, jež revoltovaly hudbou a svým vzhledem proti kultuře svých rodičů.⁵⁵

Pokud akceptujeme definici kultury jako vzorce specifického chování a jednání, je potřeba odlišit, pokud specifické vzorce určité skupiny jednotlivců jsou rozdílné od mainstreamové kultury.⁵⁶ Mainstream je termín, vůči němuž se účastníci subkultury sami vymezují. Rozumí se jím v oblasti hudby a potažmo kultury populární, masová část, kterou považují za neautentickou. V protikladu k mainstreamu vyzdvihují svou hudbu a alternativní kulturu.⁵⁷

Specifickou formou subkultur jsou subkultury mládeže. Ty mohou být definovány: „*Subkultura mládeže je typ subkultury vázaný na specifické způsoby chování mládeže, na její sklon k určitým hodnotovým preferencím, akceptování či zavrhování určitých norem, životní styl odrážející podmínky života.*“⁵⁸

Vývoj vzniku subkultur může mít různé určující prvky, tyto prvky mohou být jak politické, sociální či dané estetickým vnímáním. Subkultury jsou tak přirozeně vytvářeny spojováním jednotlivců ve skupiny, v kterých mohou sdílet společné zájmy, své aktivity, módní styl, životní hodnoty a postoje, anebo také povědomí společné identity.⁵⁹ Subkultury může také charakterizovat specifický způsob mluvy, tzv. slang, tanec, hudba, oblečení i jídlo.⁶⁰

Styl v prostředí subkultur je přeplněn symboly a významy. Pomocí stylu se jednotlivé subkultury odlišují nejenom od majoritní společnosti, ale i od sebe navzájem. Jeho transformace jdou proti přirozenosti a přerušují proces „normalizace“. Jedná se o postoje a směřování proti hlavnímu proudu či tzv. „tiché většině“. Zpochybňuje princip jednoty a koheze, což nabourává mýtus konsenzu.⁶¹ Styl se skládá ze tří základních

55 SMOLÍK, s. 73.

56 Tamtéž, s. 30.

57 KOLÁŘOVÁ, Marta (ed.). *Revolta stylem: Hudební subkultury mládeže v České republice*, Praha: Slon, 2012, s. 17.

58 SMOLÍK, s. 35

59 Tamtéž, s. 24.

60 KOLÁŘOVÁ, s. 16.

61 HEBDIGE, Dick. *Subculture: The Meaning of Style*. Abingdon: Taylor & Francis Ltd, 1979, s. 18.

prvků. Těmi jsou image (oblečení, účes, různé doplňky, tetování), vystupování (výraz tváře, styl chůze a postoj těla), argot (speciální slovní zásoba a způsob, jakým je pronášena).⁶² Z hlediska jednotlivých subkultur mládeže jsou pro komunikaci významné i některé kryptogramy (slovní zkratky).⁶³

Styl tak jedince dostává z područí stádnosti normalizace. Často je styl subkultury šokující pro většinovou společnost a v mnoha případech jde především o vymezení se proti všudypřítomnému hlavnímu proudu.⁶⁴ Otázkou ale zůstává, jestli se jedinec vstupem do subkultury nestává opět pouze napodobovatelem něčeho, a nikoliv osobností, která se svobodně projevuje. Subkultury nelze považovat za vyčleněné části společnosti, jelikož nestojí mimo její systém produkce a reprodukce, a to subkultury s majoritní částí společnosti pojí dohromady, přinejmenším v symbolické rovině. Stále sice platí, že jsou od většinové společnosti do jisté míry separované, ale přesto zůstávají i tak součástí celkového obrazu reprezentace celé společnosti.⁶⁵ Jednotlivé subkultury mohou být konzervativní nebo progresivní a integrované do společnosti, subkultury mohou navazovat na hodnotový systém společnosti nebo se vůči tomuto systému vymezovat, a tím se vymezovat proti kultuře svých rodičů.⁶⁶

Poměrně důležité je odlišení subkultury od hnutí. Hnutí je obvykle zastřešeno větší společnou názorovou a ideologickou jednotou. Sleduje jasný cíl a vznáší své požadavky. Hnutí také obvykle zahrnuje širší spektrum společnosti. Subkultura má méně členů, a může zde působit několik protikladných názorových skupin. Subkultura svou existenci nezakládá na konkrétním požadavku a nemá určitý cíl. Subkultura funguje v rámci hlavní kultury a jejím cílem nemusí být prosazení společenských, kulturních či politických proměn ve společnosti, tato aktivita naproti tomu přísluší kontrakultuře.⁶⁷

Subkultury z pohledu historika Kena Geldera byly ve vztahu k práci chápány jako negativní prvek, jelikož jejich trávení volného času bylo neproduktivní, hédonistické až parazitické. Členové subkultur buď pocházeli z určité společenské třídy anebo patřili pod lumpenproletariát. Subkultury nemají obvykle vztah k majetku a

62 SMOLÍK, s. 36

63 Tamtéž, s. 29.

64 SMOLÍK, s. 36.

65 HEBDIGE, s. 86.

66 Tamtéž, s. 127.

67 SMOLÍK, s. 42

soukromému vlastnictví. Jejich místo působení se nachází mimo rodinné a domácí prostředí. Pro subkultury je typické přehánění v oblasti odívání, způsobu jazykového vyjadřování a chování.⁶⁸

V českých zemích se subkultury začínají objevovat velmi nenápadně až od konce 50. let 20. století, a to především mezi mládeží, která se nacházela na okraji městské společnosti. Střet s kulturním proudem je v té době vysvětlován jako politicky zabarvený.⁶⁹ Zobrazení takovéto subkultury je podle mého názoru možné shlédnout například v psychologickém filmu Jiřího Krejčíka *Probuzení* z roku 1959.⁷⁰ První skutečné snahy popisu hudebních subkultur se v českém prostředí objevily až na konci 80. let 20. století, kdy se badatelé Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV pomocí metody zúčastněného pozorování pokoušeli zachytit existenci vybraných subkultur, ale bez odpovídající teoretického základu.⁷¹

Na konci osmdesátých let a na začátku devadesátých let existovalo v Čechách a na Moravě několik skupin, které byly označovány jako subkultury. Patřili mezi ně metalisti, pankáči, fotbaloví chuligáni a mnohé další. Zvláště po Sametové revoluci došlo k obrovskému nárůstu různých komunit, na které by se termín subkultura dal použít.

5. Depešáci jako subkultura

68 GELDER, Ken. *Subcultures: Cultural Histories and Social Practice*. Abingdon: Routledge, 2007, s. 3.

69 HEŘMANSKÝ, Martin, NOVOTNÁ, Hedvika. *Hudební subkultury*, in: JANEČEK, Petr. *Folklor atomového věku: Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Praha: Národní muzeum, FHS UK Praha, 2001, s. 92.

70 *Probuzení* [film], režie Jiří Krejčík, rok 1959.

71 HEŘMANSKÝ, Martin, NOVOTNÁ, Hedvika. *Hudební subkultury*, in: JANEČEK, Petr. *Folklor atomového věku: Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Praha: Národní muzeum, FHS UK Praha, 2001, s. 92.

V období politické totality nabývá kultura hlavního proudu obvykle značně dominantní roli. Což se projevovalo i v ČSSR v éře normalizace. Již jen odlišný vzhled byl důvodem k perzekuci ze strany úřadů, Veřejné bezpečnosti či učitelů ve školách a ani nebylo nutné mít svou odlišností ideologický odpor proti hlavnímu proudu nebo politickému režimu. Depešáci⁷² se začali v ČSSR objevovat v druhé polovině 80. let 20. století a nejvýznamnější počet členů subkultury zaznamenali po pražském vystoupení Depeche Mode v Praze v březnu 1988. Jejich nejdůležitějším předmětem zájmu byla hudba a texty této kapely a její filozofie: „*Taková ta odpovědnost za to jednání. Vztahy. Temnější témata. Plus ta muzika byla instrumentačně aranžemi zajímavá.*“⁷³

Socialistický režim dlouho tápal, kam depešáky zařadit a jak jejich význam etablovat na české či československé prostředí. Jeden z důstojníků SNB se pokusil pro své kolegy definovat, co vlastně tato subkultura vyznává za filozofii. Svě vysvětlení postavil na stylu nových romantiků, ke kterému se Depeche Mode nehlásili ani ve svých počátcích, a komparoval depešáky a punkery: „*Móda 'nových romantiků', styl, který v život uvedli právě muzikanti z Depeche Mode jako nesouhlas s dnešním životem se všemi jeho negativními projevy v oblasti ekologie, hladu v Africe, zbrojení a problémy současné Velké Británie, ale i v oblasti mezilidských vztahů a lásky, je nový projev kvantitativně a kvalitativně odlišný proti 'Nové vlně, Punk-rocku', kdy již slovo Punk původně v angličtině znamenalo prohnitý, ztrouchnivělý...Nejpočetnější členskou základu těchto hudebních směrů, tedy i Depeche Mode, tvoří část učňovské mládeže a studentstva. Jedná se zejména o skupiny Garáž, Letadlo, Jasná páka, Humus, Trifidi, Suché mozky, Pumpa, Kečup, Nerez, Žabí hlen, Dingo, OZW, Gastrogel, A-65, Plexis, Halogen, Index Y, Mrtvá miminka, Ex Tip, Žlutý pes, Dvouletá fáma, Projektil, Jeti, Psi vojáci a další, přičemž jejich veřejná vystoupení nejsou většinou řádně povolena a mnohdy končí výtržnostmi.*“⁷⁴

Depešáci byli velmi často řazeni mezi punkové odnože. Lze to dokázat například na dokumentu tehdejší Československé televize nazvaném Mládež s otazníkem z roku 1988. Depešáci jsou tam označeni mezi skupinky mládeže, které mají punkový vzhled i potenciál nebezpečnosti. V dokumentu je představena pražská diskotéka Drancy. Během záběru na tančící depešáky při hudbě Depeche Mode (skladba *A Question Of Time*) je označena za punkovou diskotéku a depešáci – v černém oblečení a s řetězy - za 72 V celé práci označují pojmem depešáci příslušníky české subkultury, nikoliv členy hudební skupiny.

73 Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018.

74 JANEČEK, J. *Bezpečnost*, ročník 42/1988, číslo 29.

punkovou mládež. Ve zmíněném dokumentu je socialistickým občanům psychologou vysvětlováno, že černé oblečení, řetězy a ocvokované bundy jsou archetypické symboly, které představují agresi a styl žoldáků. Což je následně dokumentováno tím, jak je kameraman zasažen jedním z návštěvníků.⁷⁵ Depešáci ale nepatřili mezi punkery a filozofie jejich inspiračního zdroje měla daleko k nihilismu i k násilí. Jak ale upozornil již v 70. letech britský sociolog Stanley Cohen, masmédiá obecně subkultury demonizují, čímž přispívají ke vzniku tzv. morální paniky. Morální panikou Cohen označil stav, kdy jsou nositelé určité subkultury společností označováni jako deviantní a jako takoví jsou považováni za hrozbu pro společnost jako celek.⁷⁶ Což v případě depešáků a dalších subkultur období socialismu bylo zesíleno strachem režimu z jakékoliv anomálie.

5.1 Inspirace britskou hudební skupinou Depeche Mode

Vznik a vývoj subkultury depešáků v českých zemích, a to v rámci ČSSR i později samostatné České republiky je úzce a homogenně spjat s britskou hudební skupinou Depeche Mode. Ta vznikla v roce 1980 a své první album vydala v roce 1981, nazvané *Speak And Spell*, z kterého je do dnešní doby populární diskotékový hit *Just Can't Get Enough*.

Již na své první vydané desce používali Depeche Mode syntezátory, místo typických rockových nástrojů. Sami to považovali za pokračování punkové etiky. Člen Depeche Mode Martin Gore to popsal slovy: „*Stačí mít dobrý nápad a umět ten nápad naprogramovat do počítače. Naše hudba byla založená na nápadech a koncepcích, což je mnohem příjemnější než sedět doma a léta cvičit stupnice. Takže to bylo něco jako pokračování punkové etiky - jít na pódium a udělat to. A přitom nemusíš být dobrý.*“⁷⁷

Hlavní zpěvák kapely byl sice bývalým punkerem, který obrazil koncerty punkových skupin The Damned či The Clash a díky svému nevhodnému chování se ocitl i několikrát ve vězení pro mladistvé, ale hudba a v podstatě i vzhled kapely zpočátku nepůsobil nikterak provokativně. To se postupně změnilo s odchodem

⁷⁵ *Mládež s otazníkem*. In: *Sondy*, ČST 1988, 10. 11. 1988. Česká televize [online], <http://www.ceskatelevize.cz/porady/896767-sondy/28843051591-mladez-s-otaznikem>. Staženo 1. 6. 2018.

⁷⁶ HEŘMANSKÝ, Martin, NOVOTNÁ, Hedvika. *Hudební subkultury*, in: JANEČEK, Petr. *Folklor atomového věku*, s. 100-101.

⁷⁷ VLČEK, Josef. *Depeche Mode*, Rock a Pop, 1991/2.

zakládajícího člena a autora většiny skladeb Vince Clarkea a příchodem vystudovaného hudebníka Alana Wildera, kdy se stal hlavním skladatelem Martin L. Gore. V roce 1983 vydala skupina své třetí album nazvané *Construction Time Again*, které nachází hudební inspiraci v industriálním rocku a samplování typickém pro německé hudebníky z Einstürzende Neubauten, a po textové stránce se zabývá problémy tehdejšího světa: hladem v Africe, ekologií či nadnárodními korporacemi.

Kapela získává ve Velké Británii díky této společenské angažovanosti přezdívku *Red Rockers* (Rudí rockeři).⁷⁸ Na další desce Depeche Mode již maximálně využívají technologii samplování, a vedle kritiky rasismu ve svém největším hitu 80. let *People Are People* se vyhraňují i proti zaslepenosti v náboženské víře v písni *Blasphemous Rumours*. Tématem většiny textů se ale stávají mezilidské vztahy. V roce 1985 se Depeche Mode objevují na seznamu západních hudebních uskupení, jejichž repertoár obsahuje škodlivé kompozice proti komunistické ideologii. Tento seznam je vydán výborem ukrajinského Komsomolu, a jejich hudba je v tomto seznamu, kategorizována jako punková a násilná.⁷⁹ Přesto paradoxně právě v tomto období Depeche Mode pronikají poprvé za Železnou oponu, když vystupují v Maďarské lidové republice a v Polské lidové republice. V této době jejich hudba také začala pronikat do tehdejší ČSSR, jak vzpomíná Petr Švihovec: „...*najednou v roce 1984, kdy jsem od něj dostal kazetu s nejnovějšími hity, se tam objevila písnička People Are People, což tenkrát byl hit po vydání elpíčka depešáckýho a vlastně vůbec jsem nevěděl, tu kapelu jsem neznal, ale stalo se to, že tuhle písničku jsem si pouštěl pořád dokola.*“⁸⁰ Skladba *People Are People* dovedla podle narátora Zdeňka Vymlátila přitáhnout k poslechu Depeche Mode i toho, kdo předtím poslouchal konkurenční hudební styl: „*Já jsem do té doby poslouchal spíš tvrdší muziku, přímo jako třeba metal, a takovýhle věci, a někdy v tom roce 83, 84, protože my jsme tady měli možnost chytat rakouskou televizi a rádio, takže to bylo takový zdroj alternativní k tomu českému oficiálnímu, a tam prostě v nějaké hitparádě, v tom, asi 84 byl vlastně první videoklip, co jsem viděl People Are People, a to byl úplně přerod, a přechod k té elektronické muzice, která mě do té doby vůbec nezajímala.*“⁸¹

78 CAFOUREK, Ivan. *Depeche Mode v Praze*, in: *Melodie VI/1988*, s. 18.

79 YURCHAK, Alexei. *Everything was Forever, Until it was No More: The Last Soviet Generation*, New Jersey: Princeton University Press, 2005, s. 214- 215.

80 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017.

81 Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilím, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018.

Značný průlom pro rozšiřování komunity depešáků v ČSSR se stala alba Black Celebration a Music For The Masses, k jehož propagaci vystoupili Depeche Mode 11. března 1988 v pražské Sportovní hale ČSTV, ačkoliv toto album nebylo v ČSSR oficiálně vydáno. Stalo se tak až o rok později, kdy desku vydal v licenci Supraphon. V rámci stejného turné vystoupili Depeche Mode také ve východním Berlíně a dosáhli svého největšího koncertního úspěchu vystoupením v Rose Bowl v Pasadeně, kde jejich koncert navštívilo 65 tisíc lidí. Zároveň byl k tomuto turné natočen koncertní film 101 (českými depešáky nazývaný *stojednička*). Tento dokumentární film natočený režisérem D. A. Pennebakerem se stal pro české depešáky doslova kultovní záležitostí. Scházeli se v bytech u toho, komu se podařilo získat tuto nahrávku, většinou její několikátou kopii nahranou na VHS, jak vzpomíná Dagmar Buriánová Jansová: „*Takže vlastně jsme se sešli jako tři fanoušci, protože oni tenkrát už měli videopřehrávač, takže jsme koukali na videokazety, prostě z koncertů, stojedničku jsme si pouštěli asi třikrát za sebou, to bylo neuvěřitelné, takže jsme dělali takový malý srazy u nich doma, a poslouchali jsme to.*“⁸² Někteří dokonce byli ochotni i cestovat, jen aby tento videozáznam mohli vidět na vlastní oči, jak vzpomíná Filip Macháček z Tábora: „*Nebyla doba internetu, pokud někdo ze šťastlivců měl nějaký příbuzný v zahraničí, pamatuji si to živě se stojedničkou, tak nás jel vlak 15 lidí do Budějic, aby nám kamarád mohl pustit VHSku stojedničky.*“⁸³

Zvuková i vzhledová odlišnost Depeche Mode upoutávala stále větší množství přívrženců v tehdejší ČSSR a některým z tehdejších členů depešácké komunity konvenovaly texty a filozofie skupiny: „*Myslím, že moje první písnička byla Pimpf. To mě totálně smetlo, druhá písnička byla myslím A Question Of Time a začala jsem si uvědomovat, že existuje něco, co dokáže odpovědět otázky, které v té době nedokázala odpovědět rodina, nedokázala odpovědět škola, nedokázal odpovědět ani stát, kultura, orgány, ani učitelé. Nikdo koho bych se mohla zeptat na věci, které mi tenkrát už jako dítěti strašně překáželi, v té politické době, a ty otázky jsem našla v hudbě. A absolutně fantastický,*“ vzpomíná Rosana de Montfort.⁸⁴

Nebylo rozhodující, zda se jednalo o chlapce či dívku, ale první reakce mezi fanoušky byly velmi podobné. Často se jednalo o poměrně raný věk, kdy se budoucí depešáci dostávali ke své oblíbené muzice. Dost často hovoří narátoři, že poprvé je Depeche Mode zaujali ve věku jedenácti či dvanácti let: „*To vzniklo tak, že v šesté třídě*

82 Rozhovor s Dagmar Buriánovou Jansovou, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018

83 Rozhovor s Filipem Macháčkem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

84 Rozhovor s Rosanou de Montfort, vedl Josef Kubík, dne 15. 3. 2018.

na školním výletě, náhodou jeden spolužák měl zkopírovanou audiokazetu...pouštěl tam elpičko *Black Celebration*, a mě ta hudba tak uchvátila, jako by byla z jiné planety, že jsem se do toho hned zamiloval a vlastně od té doby mě tahle muzika nepustila a nepustila mě do dnešního dne, že jo. Bylo to úplně něco jinýho, než v té době bylo možný slyšet.“⁸⁵ Rovněž reakce tehdy jedenáctileté Dagmar Buriánové Jansové, žijící v malém městě na Jižní Moravě v Moravských Budějovicích byla obdobná, „...na první poslech mě to totálně uchvátilo, a říkám to musím mít, tak jsem si to nahrála zase já a od té doby, to prostě neskutečně začalo. Zjistila jsem, že jsou to *Depeche Mode*, že je to nějaký album *Music for The Masses* a v tu chvíli mě to totálně pohltilo a neexistovalo vůbec nic jinýho. Takže to vlastně šlo ráz na ráz, máma říkala, že jsem prostě fanatik, že doufá, že z toho vyrostu, po 33 letech mi říká: ty jsi z toho nevyrostla do dneška.“⁸⁶

V letech 1990 a 1993 vydali *Depeche Mode* alba *Violator* a *Songs of Faith And Devotion*, která jsou obecně kritiky i fanoušky považována za jejich nejlepší. V průběhu natáčení druhého zmíněného alba, změnil zpěvák skupiny výrazně svou image, nechal si narůst dlouhé vlasy, čímž mnoho puristů mezi fanoušky *Depeche Mode* negativně překvapil. Druhý pražský koncert se konal v červnu 1993, a mnoho depešáků nocovalo před stadionem na Letné den předem, jak uvádí i Dagmar Buriánová Jansová „*To bylo v 93 na koncertě, to jsem tenkrát zbláznila dva kamarády v Jihlavě. Protože jsem chtěla zažít tu atmosféru, o které jsem jen četla nebo slyšela z vyprávění, tak jsem je pobláznila, že jsme jeli na koncert o den dřív a bylo asi půl deváté, devět ráno o den dřív před koncertem jsme byli na Letné, že tam budeme jako první, a docela v šoku jsem byla, že jsme tam první nebyli. Asi deset lidí už tam sedělo na zemi a čekalo, že druhý den večer ten koncert bude.*“⁸⁷ Ale přestože takto vyčkávali před stadionem, aby měli dobrá místa, prodalo se na koncert *Depeche Mode* pouze polovina z dostupných vstupenek. Což je poměrně paradoxní oproti obrovskému zájmu o koncert *Depeche Mode* pět let předtím. Důvodem mohla být určitě změna image i stylu kapely, která inklinovala k rockovějšímu pojetí a nabořovala představu mnoha fanoušků o jasně vymezených hudebních hranicích.

Zpěvák Dave Gahan v té době zároveň procházel silnou drogovou závislostí. Ocítl se na dvě minuty v klinické smrti a pokusil se o sebevraždu. Skupinu opustil jediný vyškolený hudebník Alan Wilder, který se od té doby věnoval svému sólovému

85 Rozhovor s Alešem Nechvátalem, vedl Josef Kubík, dne 17. 2. 2018.

86 Rozhovor s Dagmar Buriánovou Jansovou, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

87 Rozhovor s Dagmar Buriánovou Jansovou, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

projektu Recoil. Depeche Mode vydali další desku až poté, co se zpěvák DM očistil od drog, a to v roce 1997 pod názvem Ultra. Zatím poslední celkově čtrnácté album Depeche Mode, vydané v roce 2017 se jmenuje Spirit.⁸⁸ Depeche Mode se v něm po textové stránce vrací ke společenským tématům, s písněmi o krizi, v které se svět nachází.⁸⁹

5.2 Koncert Depeche Mode v Praze 1988

11. března 1985 byl zvolen generálním tajemníkem KSSS Michail Sergejevič Gorbačov, který se postupně snažil implementovat nové principy v politice a postojích socialistických zemí, založených na *otevřenosti a přestavbě* celého socialistického systému. Přesně tři roky poté vstoupily tyto myšlenky prakticky i do jednoho z nejméně zkonstatitelných režimů socialistického bloku, a to alespoň v oblasti populární hudby vystoupením Depeche Mode v Praze.

5.2.1 Koncerty západních souborů a interpretů v socialistických zemích v 80. letech 20. století

Vystoupení Depeche Mode v ČSSR bylo výjimečné a přelomové. Přestože v jiných socialistických zemích vystupovaly západní hvězdy již dlouho předtím. V maďarské metropoli zahráli západoněmečtí průkopníci elektronické hudby Kraftwerk již v roce 1981. V srpnu roku 1984 se nejslavnější heavymetalová kapela té doby Iron Maiden objevila na pěti koncertech v Polsku, jednom v Maďarsku a dvou v Jugoslávii. O těchto vystoupeních natočila dokument příznačně pojmenovaný *Behind The Iron Curtain* (Za železnou oponou).⁹⁰ Stejně tak se v roce 1985 podařilo uskutečnit vystoupení Depeche Mode v Budapešti i v polské Varšavě. V roce 1986 vystoupila v Maďarsku britská formace Queen. Ta o vystoupení v této zemi natočila dokonce dokumentární koncertní film. Československo po téměř celá 80. léta nevidělo hudební

⁸⁸ Album Spirit se stalo v roce 2017 3. nejprodávanější deskou v České republice viz. report IFPI Česká republika: <http://www.ifpi.cz/wp-content/uploads/2018/04/TZ-Výsledky-trhu-2017-Česká-republika.pdf>. Staženo 30. 4. 2018.

⁸⁹ VLČEK, Josef. *Proč jen přihlížíme dění v Sýrii? Kapela Depeche Mode do Prahy veze temné album o napětí ve světě.* <https://art.ihned.cz/hudba/c1-65740610-depeche-mode-eden-arena-koncert-praha>. Staženo 19. 3. 2018.

⁹⁰ KOULA, Jiří. *Iron Maiden: Železná panna v Budapešti*, in: Melodie XI/1984, s. 336-337.

vystoupení skutečně špičkového západního hudebního souboru, s drobnými výjimkami, jako bylo utajené vystoupení bývalé zpěvačky Velvet Underground Nico v Praze na Opatově⁹¹ a v Brně v roce 1985. Stejně tajná show amerických rockerů Swans proběhla v Praze a v Brně o rok později.⁹²

V roce 1986, krátce po nástupu Michaila Gorbačova se otevírá i sovětský prostor pro významné zahraniční interprety a formace. Americký rocker Billy Joel vystoupil v Moskvě i v Leningradu, kde nahrál dokonce album *Концерт Live in Leningrad*, první záznam rockového vystoupení pořizený v Sovětském svazu.⁹³ V Moskvě se objevili i Uriah Heep, v Maďarsku vystoupil Peter Gabriel. A tak sílily otázky, proč státní hudební pořadatelská agentura Pragokonzert nezajistí také pro české a slovenské publikum skutečně významný a aktuální soubor. Velmi intenzivní byla v této oblasti aktivita týdeníku Mladý svět.⁹⁴ Ale i časopis Melodie dokázal zaujmout postoj, že když už někoho Pragokonzert doveze, jedná se obvykle o někoho, kdo je za svým kvalitativním zenitem, jako v případě kapely Smokie v roce 1983.⁹⁵

Rok 1987 přinesl 15. září *Mírový koncert Olofa Palmeho* v plzeňském Lochotíně, kde se vedle typického produktu socialistického popu Michala Davida, měli představit průkopníci industriálního rocku západoněmečtí Einstürzende Neubauten a jejich punkový kolegové z Düsseldorfu Toten Hosen.⁹⁶ Publikum po vystoupení Toten Hosen M. Davida vypískalo, a házelo na protest proti jeho vystoupení kameny i umělý granát, což na pódiu okomentoval moderátor podobných akcí Jožka Zeman slovy: „*Vy nemáte jenom holý hlavy, ale i holý mozky*“⁹⁷

Do konce roku Pragokonzert přivezl do Ostravy a Hradce Králové v podstatě neškodné a vystoupením v Moskvě prověřené Uriah Heep. A na jaro se chystala tato

91 HRABALÍK, Petr. *Opatov*. Česká televize site [online], <http://www.ceskatelevize.cz/specially/bigbit/clanky/174-opatov/>, staženo 7. 3. 2018.

92 VANĚK, Miroslav. *Byl to jenom Rock 'n' roll?: Hudební alternativa v komunistickém Československu 1956 – 1989*. Praha: Academia, 2010, s. 201.

93 ERLEWINE, Stephen Thomas. *Billy Joel Kontsert: Live in Leningrad review*, All Music site [online], <https://www.allmusic.com/album/kontsert-live-in-leningrad-mw0000193663>, staženo 19. 3. 2018.

94 VANĚK, Miroslav. *Byl to jenom Rock 'n' roll?*, s. 201.

95 KOULA, Jiří. Iron Maiden: *Železná panna v Budapešti*, in: Melodie XI/1984, s. 336-337.

96 Die Toten Hosen, Michal David, *Konzert Lochotín Plzeň 15. 9. 1987*, YouTube [online], <https://www.youtube.com/watch?v=qtJLGLr4tNI>, staženo 7. 3. 2018.

97 DIESTLER, Radek. *Na takovou "kulturu" tady zvyklí nejsme* (Mírový koncert Olofa Palmeho, 15. 9. 1987, Plzeň - Lochotín), Muzikus site [online], <http://www.muzikus.cz/publicistika/na-takovou-kulturu-tady-zvykli-nejsme-mirovy-konzert-olofa-palmeho-15-9-1987-plzen-lochotin-09~cervenec~2002/>, staženo 7. 3. 2018.

agentura zůstat na bezpečné straně a dovézt téměř čtyřicetiletého Chrise Normana, zpěváka skupiny Smokie, který byl mládeži prakticky neznámý. Znali jej spíš rodiče tehdejších mladých lidí. Agentura Pragokonzert jeho vystoupení domluvila během hudební přehlídky Intertalent 1987. Zpěvák Chris Norman podle oficiálního vyjádření onemocněl, a tak jako náhrada byla Pragokonzertu nabídnuta kapela Depeche Mode. Pragokonzert nabídku přijal.⁹⁸ Jak upozorňuje historik Michal Pullmann byla to v podstatě součást určité koncepce, jak tehdejší establishment akceptoval nové západní kulturní vlivy: „*Když šlo například o obhajobu tzv. „depešáků“, mohlo se poukázat na speciální subkulturní kvality tohoto hnutí.*“⁹⁹ Myšleno tím bylo to, že se jedná o subkulturu, která se nechová násilně a neničí majetek. Z mého pohledu ale bylo rozhodnutí povolit vystoupení Depeche Mode v Praze vydáno především díky tomu, že tato hudební skupina byla prověřena koncerty ve Varšavě a v Budapešti v roce 1985.

5.2.2 Příprava na největší koncert v normalizační ČSSR

První kontakt Depeche Mode s ČSSR proběhl již v roce 1981, kdy tehdy začínající anglická kapela nabízela spolku pro nekomerční kulturu Jazzové sekci, že přijede a vystoupí zadarmo. Což bylo nerealizovatelné a samotná kapela zde byla naprosto neznámá.¹⁰⁰ Je zajímavé, že když se tato britská kapela opětovně pokoušela v roce 1985 proniknout do východního bloku, první volbou mohla být znovu Praha. Management skupiny kontaktoval maďarského podnikatele žijícího v Západním Německu Lászla Hegeduse, který předtím organizoval koncerty západních kapel v Maďarsku a v Jugoslávii. Ten se pokusil dohodnout vystoupení Depeche Mode v ČSSR: „*Vzpomínám si na jednu diskuzi v Praze s jedním zástupcem tajné policie nebo něčím na ten způsob, který mohl rozhodovat o kulturních záležitostech, a on řekl: "Ne, ne, ne, žádné Depeche Mode! Za žádných okolností. Představují negativní vliv na*

98 *Kdo další?* Rozhovor s ing. J. Posejpalem, náměstkem ústředního ředitele Pragokonzertu. Mladá Fronta, Víkend, 19. března 1988.

99 PULLMANN, Michal. *Konec experimentu: Přestavba a pád komunismu v Československu*, s. 125.

100 Alternativní scéna II (cca 1977-1981) dokument Bigbít, Česká televize [online], Dostupné <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/878771-bigbit/29935818329>.

*naši mládež!*¹⁰¹ Tento postoj se ale o tři roky později změnil. Depeche Mode byli v socialistických zemích již prověřeni.

Poté co bylo oznámeno, že Depeche Mode vystoupí v Praze 11. března 1988 se jen v kanceláři Sportovní haly ČSTV objevilo na 60 tisíc objednávek od *organizací*, z čehož redaktor Michal Horáček z Mladého světa dochází k závěru, že by Depeche Mode chtělo shlédnout až čtvrt miliónů tehdejších občanů socialistického Československa. Zástupkyně ředitele pražské Sportovní haly Dana Hálová uvedla, že Depeche Mode nezná, a tak měla nejprve obavu, zda halu tato skupina naplní, proto se chystala připravit propagaci koncertu: „*Chtěla jsem dát vytisknout zvláštní leták, abychom zájem nějak zmapovali. Ale znáte to, takový materiál u nás nespátří světlo světa dřív, než za tři týdny. Proto jsme 30. ledna při dvou koncertech Zlatých Slavíků rozdali o chystaném vystoupení Depeche Mode xeroxovanou informaci. Sotva pak uplynulo několik dní a výrobu zamýšleného letáku jsem odvolala. Byli jsme doslova zavaleni objednávkami, jichž stále přibývalo, nejen z českých zemí, ale i ze Slovenska, ze Senice, Šaly, Banské Bystrice.*“¹⁰²

Mezi příznivci skupiny Depeche Mode v tehdejší ČSSR byla informace o příjezdu jejich oblíbené kapely něco velmi překvapivého, co vlastně do celkového pojetí kultury ČSSR nějak nezapadalo: „*Když se objevila ta informace, tak to byl naprostej šok, ale naprostej šok, kterej už dneska asi nikdo už nezažije. Vemte si, že tady vrchol kultury byl koncert Michala Davida, že jo, a najednou měli přijet Depeche Mode.*“¹⁰³

Pro skutečné fanoušky byla možnost získání lístků velmi obtížná, a tak v mnoha případech museli zkusit nepřímé způsoby jejich získání. „*Protože ten koncert byl v hokejové hale Sparty a to bylo strašně rychle vyprodaný, a vím, že jsme sháněli vstupenky, že jsme někde získali číslo na náměstka Pragokonzertu, a normálně jsme mu volali, že potřebujeme čtyři lístky, my jakoby nějaký ten fanklub jsme už měli, ale my jsme neměli na to lístky. Takže v Přerově jsme byli tři, kteří se do toho angažovali víc, a*

101 LANGE, Sascha; BURMEISTER, Dennis. *Behind the Wall: DEPECHE MODE-Fankultur in der DDR*, Mohuč: Ventil Verlag, 2018, s. 49-50. Lászlo Hegedus se následně pokoušel dohodnout koncert ve východním Berlíně: "Ve východním Německu to bylo jiné, protože tam už Depeche Mode znali, hudbu a koncept, sledovali západní televizi, poslouchali západní rozhlas. Východoberlínští byrokrati věděli, o co jde. Chtěli být součástí prvního turné, ale byli příliš pomalí a nedostali včas státní souhlas, proto u turné 1985 chyběli." Potom, co se Praha a východní Berlín ukázaly být nerealizovatelnými, zůstaly možné jen Budapešť a Varšava, kde se skutečně vystoupení Depeche Mode uskutečnily.

102 HORÁČEK, Michal. *Na Depeche Mode*, Mladý svět 30, 1988, č. 15, s. 16-18.

103 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017.

ten jeden z nás, shodou okolností současný takový politolog Pavel Šaradín, on byl takový hodně podnikavý, a on to prostě zařídil. ¹⁰⁴

Jednou z možností nákupu lístků byla také cestovní kancelář Čedok, jak vzpomíná narátorka Michaela Olexová, která se na koncert chystala se spolužačkami: *„Takže jsme se rozhodly, že do té Prahy pojedeme, a teď jsme tedy sháněly lístky, a vím, že to byl hrozný problém, že přesně to bylo jen pro firmy, takže jsme sháněly přes rodiče, ve firmách, atd. Já měla za to, že jsme koupily ty lístky přes Čedok, protože Čedok je prodával, a dělal organizovaný zájezdy, s autobusama, se vším, a já měla za to, že jsme je koupily takhle, přes ten Čedok.* ¹⁰⁵

Mnoho skalních depešáků ale nakonec vstupenky pořídilo v rámci oficiálních socialistických organizací. Zároveň je nutno podotknout, že mnoho lidí se do pražské Sportovní haly pravděpodobně dostalo jen, aby tam byli, aniž by jim produkce Depeche Mode něco říkala: *„No samozřejmě vypuklo totální pozdvižení, tomu jsme nechtěli vůbec věřit, pak když se objevily plakáty, tak už jsme věděli, že se něco děje. Vstupenka stála 150 korun. Něco šlo do prodeje. My jsme si je tedy sehnali, zaplatili jsme je, ale sehnali jsme je přes svazáckou organizaci, to tady zase musím říct. A je pravda, že se to hodně rozdávalo do poslušných firem, podniků a jedna strana tý haly, kde seděli tyhle lidi, byla naprosto šílená, protože ty lidi vůbec nevěděli, kde se to vlastně ocitli. Neznali to, seděli tam a němě zírali. Což bylo smutný, že to bylo několik tisíc lidí a ten koncert by se tenkrát vyprodal třikrát, ta hala.* ¹⁰⁶

Taktika rozdělování lístků na objednávky byla taková, aby se k zájemcům dostaly vstupenky přes SSM či závodní organizace, což novinář ilegálních samizdatových Voknovin P. Blm viděl jako záměr. Mnoho depešáků se tak k lístkům dostalo až přes překupníky: *„Přiznávám, že jsem byl příjemně překvapen tvářemi publika i atmosférou kolem. Řečeno slovy Christiany F., byly "děsně cool". Poté, co koncertu Depeche Mode měla předcházet specifická destruktivní strategie předprodeje vstupenek, tak, aby se nedostaly do "nepovoláných rukou" tj. pankáčům a skutečným fanouškům, a kdy pražské předprodeje dostaly pouhých 100 -150 lístků, na milionové město to skutečně není moc a kdy většina lístků byla rozesílána republikou po síti ROH, SSM atd. mezi lidi, kteří s rockovou hudbou nemají absolutně nic společného, se spíš dal očekávat namísto nadšeného publika jakýsi zvědavě masový, nicméně odcizený*

104 Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018.

105 Rozhovor s Michaelou Olexovou, vedl Josef Kubík, dne 6. 1. 2018.

106 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017.

*průser. Díky bohu, jakýmsi záhadným řízením osudu, dostaly se lístky, i když za horentní sumy od veksláků nakonec do rukou i těm pravým.*¹⁰⁷

V rámci socialistického Československa, kde oficiální informovanost byla na velmi nízké úrovni, se šířila spousta falešných zpráv nebo fám. Ačkoliv režim v ČSSR se hlásil ke glasnosti (otevřenosti), většina obyčejných občanů mu vysoce nedůvěřovala. Podobně jako Radek Diestler v souvislosti s vystoupením Die Toten Hosen a Einsturzende Neubauten v Lochotíně 1987 zmiňuje, že: Míra podezřívavosti vůči křiváckému režimu byla ovšem taková, že řada zájemců se raději trmácela do Budapešti na Petera Gabriela, i když je 'Skopčáci' zajímali víc.¹⁰⁸ Podobná situace byla před koncertem Depeche Mode, kdy mnoho lidí nemohlo uvěřit, že by Jakešova KSČ dopustila vystoupení západní hudební skupiny přímo v hlavním městě. Hudebník Jan Vozáry vzpomíná „...jsme tam přicházeli k té hale, a teď jsme opravdu nevěděli, jestli to bude nebo nebude, protože taková byla doba.“¹⁰⁹ Dokonce i na amatérském audiozáznamu z tohoto vystoupení je v úvodu slyšitelná reakce jednoho z návštěvníků: „To jsou opravdu oni.“¹¹⁰

Další fámy se týkaly falešných vstupenek: „Den před koncertem uveřejňuje pražský večerník zprávu: kdosi ukradl z pokladny lístky za 21 tisíc korun... Leckdo nemá jistotu, že právě ten jeho není mezi nimi – tedy neplatný. Obavy, živené navíc mnohaletým neuspokojeným hladem slyšet na vlastní uši své hudební favority, rostou. Proroci předpovídají: to bude mela; přísní rodiče vyhrožují: nenechám si ušlapat dítě. Jen ti nejskalnější věří a těší se.“¹¹¹ Podobnou informaci se dozvídá i reportér Mladého světa: „Množí se protichůdné, ale vždy údajně zaručené informace, klíčí pověsti. Prahou jde zpráva o čiperovi, jenž vlastnoručně vytiskl a prodal 10 000 falešných vstupenek po 250 korunách. Vydělal dva a půl milionu, navzdory pátrání týmu elitních

107 BLM, P. *Něco mezi černou mší a divokou jízdou na lochnesce*, Voknoviny, č. 6. 1988, s. 1-4.

108 DIESTLER, Radek. *Na takovou "kulturu" tady zvykli nejsme* (Mírový koncert Olofa Palmeho, 15. 9. 1987, Plzeň - Lochotín), Muzikus site [online], <http://www.muzikus.cz/publicistika/na-takovou-kulturu-tady-zvykli-nejsme-mirovy-koncert-olofa-palmeho-15-9-1987-plzen-lochotin~09~cervenec~2002/>, staženo 7. 3. 2018.

109 *Rozhovor Radiožurnálu Českého rozhlasu s Janem Vozárym*. Český rozhlas [online], <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zaznamy/#/2018-03-09/12>. Staženo 20. 3. 2018.

110 *Depeche Mode Live in Prague 11. 3. 1988 Pimpf (Intro) & Behind the Wheel*, YouTube [online], <https://www.youtube.com/watch?v=aXNeisJcWTQ>, Staženo 20. 3. 2018.

111 VOLF, Petr, PECHÁČKOVÁ, Marcela. *Depeche Mode*. Mladá Fronta, Víkend, 19. března 1988.

detektivů se po něm slehla zem. Až se do Sportovní haly pohne deset tisíc lidí navíc, to bude maso!, prorokují informovaní.“¹¹²

Podle všeho se všechny tyto fámy ukázaly být lichými, jelikož k žádným větším problémům nedošlo. Protokol událostí MO-VB uvádí pouze informaci o jednom zatčení z důvodu prodeje falešné vstupenky a zároveň o jednom nákupu falešné vstupenky.¹¹³ Podobně nepravdivou se ukázala informace, již zmiňuje časopis Mladý svět prostřednictvím redaktora Horáčka, a to, že pokud se na koncertě objeví osoba v jiném oblečení než v černém, tak ji bude ublíženo.¹¹⁴ Nic takového se nestalo, depešácká subkultura nebyla nositelem násilí.

5.2.3 (Ne)bezpečnost koncertu Depeche Mode

Ať již to byl generační problém, nebo ideologický, tak je naprosto evidentní, že bezpečnostní složky a pořadatelé vůbec neměli ponětí jaké publikum se na Depeche Mode chystá. Výjimkou byla z organizátorů pouze paní Dana Hálová, která pro Mladý svět podotkla: *„Začali jsme lístky prodávat všude v jeden den, 1. března. Chodila jsem od jednoho místa k druhému; mluvilo se o nadcházejícím srovnání deklasovaných žvlů, zdrogovaných pološilenců, ohánějících se řetězy. Já ale viděla normální mladé lidi, studenty, učně.*“¹¹⁵

Ještě před samotným koncertem se konaly schůzky zástupců SNB a pořadatelů. Ústřední ředitel Pragokonzertu JUDr. František Hrabal vyslovil na tiskové konferenci dva týdny před vystoupením Depeche Mode značné obavy. Koncert britské kapely měl hodnotu rozhodující zkoušky, která pokud se nezdaří, tak k dalším rockovým koncertům v ČSSR nedojde. Zkušený zástupce Pragokonzertu Ivo Letov poté, co viděl den před pražským koncertem vystoupení Depeche Mode v Budapešti, uklidňuje: *„Hudba Depeche Mode rozhodně nevyvolává ničitelé nálad.*“¹¹⁶ Z toho je ale patrné, že i on si prověřoval, co může Praha od koncertu Depeche Mode čekat až na poslední chvíli. Bezpečnostní opatření byla bezprecedentní. Situační zpráva uvádí: *„Dne 11. 3. 1988 ve*

112 HORÁČEK, Mladý svět, s. 16.

113 Archiv bezpečnostních složek (ABS), Protokol událostí MO-VB Letná (přír.3242-3251/99, bal. 201) z 11. 3. 1988

114 HORÁČEK, Mladý svět, s. 16.

115 Tamtéž, s. 16-17.

116 HORÁČEK, Michal. Mladý svět, s. 16-18.

20.00 hod vystupovala anglická hudební skupina *epeche*¹¹⁷ *mode* v Parku kultury a oddechu J. Fučíka, ve Sportovní hale ČSTV. Na bezpečnostní opatření k udržení klidu a veřejného pořádku bylo nasezeno 232 příslušníků VB i StB, 5 videorekordérů s obsluhou, 4 fotografové, 1 pyrotechnik a dále 8 psovodů se psy. Vzhledem k tomu, že již v odpoledních hodinách se do Prahy sjížděla mládež, příznivci punk rocku, vlaky a autobusy z celé republiky a počaly se shlukovat skupinky, bylo bezpečnostní opatření posíleno o 190 dalších příslušníků SNB (VB i StB), 50 příslušníků Pohotovostního pluku VB MV ČSR, 10 příslušníků správy vojsk MV - odboru zvláštního určení, a 5 psovodů se psy.¹¹⁸

Celkem bylo nasazeno 422 příslušníků SNB (VB a StB), k tomu 50 příslušníků Pohotovostního pluku a dokonce 10 členů vysoce specializovaného a profesionálního útvaru Správy vojsk MV - odboru zvláštního určení, který po událostech 17. listopadu 1989 vstoupil obecně ve známost jako tzv. „červené barety. Takovéto nasazení síly na obyčejné posluchače hudby? Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli v dokumentu Plán činnosti X. S. SNB na rok 1988 uvádí, že je nutné provádět takovou činnost, která by vedla ke kompromitaci a izolaci undergroundu, punk rocku a dalších úpadkových dekadentních směrů.¹¹⁹ Zůstává tak s podivem, že vystoupení Depeche Mode bylo povoleno, i když jejich fanoušci byli často vnímáni jako punkeři či jako přívrženci západního úpadkového stylu hudby.

Příznivci kapely vzbuzovali podezření nejen před Sportovní halou, ale po celý den, kdekoliv se v Praze objevili: „*Od samého rána bylo možné v Praze pozorovat zvýšený výskyt černých pláštěnek, kožených bund a baretů, to ortodoxní příznivci kapely oblékli svůj kroj. Také pankáči, ten vděčný terč měšťáků, vyrazili do ulic - ale ani tentokrát, k překvapení mnohých nerozbíjeli skla výkladních skříní, nezapalovali auta a netýrali malé děti.*“¹²⁰

Pozornost příslušníků Státní bezpečnost si vysloužili fanoušci Depeche Mode, jako kterýkoliv jiný podezřelý živel: „...*jejich počínání pečlivě dokumentují mladí estébáci, najednou tak výstřední svou normálností silonových bund, cvakající ostošest*

117 Tento chybný zápis *epeche mode* je přímo uveden v archivním záznamu. Mohlo se jednat o překlep nebo neznalost autora zápisu.

118 Archiv bezpečnostních složek (ABS), záznam ve fondu MV ČSR v tzv. svodkách dozorcího útvaru HS-VB Praha, v situační zprávě č. 42 za operační den 12. 3. 1988 (přír. 2632-2653/95, bal. 43)

119 Archiv bezpečnostních složek (ABS), Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli (X. správa): A 36 inv.j. 332 („Plán činnosti X. S. SNB na rok 1988“).

120 KOSATÍK, Pavel. *Normální koncert*, Kmen, 1, 1988, č. 14 (7. duben), s. 3.

svými fotáky do všech stran. Estébáci ze stejného týmu, který operuje pravidelně 8. prosince na Malé Straně při zádušních pochodech "za Lennona" a kráčí mládeži v patách o pouhý jeden krok pozadu všude tam, kam mladá generace vstoupí sama od sebe, spontánně...U některých vchodů, kde se to tlačí víc, lítají vzduchem obušky a štěkají a vyjí od tamtud policejní psi. Kolem haly objíždí kromě policejních aut i hasičské auto připravené použít vodní dělo – v podstatě o nic nejde, jen to stupňuje napětí a vzrušené očekávání asi patnácti až dvaceti tisíc lidí s lístky i bez lístků, šťastných i nešťastných. Představme si pro zajímavost vodní dělo namířené na návštěvníky Pražského jara před Rudolfínem."¹²¹

Atmosféra před samotnou Sportovní halou ale houstla. Podezřele extravagantně oblečení fanoušci jsou v počtu patnácti lidí zadrženi, z důvodu nevhodného oblečení či údajného výtržnictví.¹²² Jakou takové výtržnictví v podání depešáckého fanouška mohlo mít formu, vypovídá vzpomínka hudebníka Jana Vozáryho pro Český rozhlas: „Ty policajti se samozřejmě snažili vyvolat nějaký konflikt, pořád jako by ty psy dráždili, aby na nás štěkali, no a někdo z té naší party, říkali jsme mu Ježek, řekl: nezlobte se, ale ty psy musíte od nás držet dál, viš, nebo něco takového, decentně, jo. Okamžitě ho sbalili, na zem, všechno a pouta, odvezli ho a ten koncert bohužel neviděl."¹²³ Archiv bezpečnostních složek vydává svědectví, jak tato událost byla uvedena v záznamech SNB. Zde je uvedeno, že zatčený vyzýval k násilnému vniknutí do Sportovní haly, a tak byl převezen na záchytnou stanici pro alkoholiky. Zároveň bylo na služebnu OS SNB v Praze 7 předvedeno 12 mladých fanoušků ze Slovenska, kteří si podle záznamů krátili čas před koncertem výtržnostmi, alkoholem, a tím, že si malovali tváře barvami a symboly.¹²⁴ Po zahájení koncertu zůstalo před halou dalších 500 až 700 fanoušků, kteří neměli lístek na koncert, ale přáli si být co nejbližší takové události.¹²⁵ I narátor Petr Švihovec v rozhovoru vzpomíná, že u samotného vchodu do haly to bylo poměrně velmi tvrdé, jelikož pořadatelé nemohli pochopit, kde se tolik vystříhaných lidí v černém oblečení v ČSSR vůbec vzalo.

121 BLM, P. Voknoviny. č. 6, 1988, s. 1-2.

122 VANĚK, *Byl to jenom Rock n Roll*, s. 203.

123 *Rozhovor Radiožurnálu Českého rozhlasu s Janem Vozárym*. Český rozhlas [online], <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zaznamy/#/2018-03-09/12>. Staženo 20. 3. 2018.

124 Archiv bezpečnostních složek (ABS), záznam ve fondu MV ČSR v tzv. svodkách dozorcího útvaru HS-VB Praha, v situační zprávě č. 42 za operační den 12. 3. 1988 (přír. 2632-2653/95, bal. 43)

125 *Mladá Fronta*, 12. 3. 1988, s. 2.

Jak dále prozradil, být v hale ještě neznamenalo, že by fanoušci měli od represivních složek pokoj: „*Mě při první písničce málem okamžitě vyhodili. Bylo intro Pimpf, takže čtvrtka haly vytáhlo prskavky a já byl s kamarádem blízko takového průchodu, kudy přicházejí hokejisti, asi pět sekund jsem držel prskavku a najednou jsem cítil, jak mě někdo popadl a už mě táhli dovnitř, do té haly, tam sročení těch zasloužilých soudruhů komunistů, kteří byli úplně nepřičetní, co se to tam děje. Vyslechl jsem si, co jsem to za šmejda, a že by nás všechny pozavírali, a že takového hajzla okamžitě vyhodí, že jsem jim málem podpálil halu. Já se na to čtvrt roku těším a pak mě málem vyhodili. Naštěstí se tam v tu chvíli objevil zřejmě nějaký jejich vedoucí, kterému bylo asi tak třicet, který řekl, ať odevzdám prskavky a všechno a pustil mě zpátky. To byl šok. Já jsem úplně viděl v těch lidech tu nenávist, a hlášky typu „všechny bych vás zavřel a poslal do dolů“ I přitom koncertu to bylo od řady pořadatelů naprosto normální, a to do smrti nezapomenu. Pro ně to muselo být hrozný prostě. Už jenom pozorovat ty lidi.*“¹²⁶

Jako obrovský problém byl vnímán odlišný vzhled depešáků a to i mezi obyčejnými pořadateli, což potvrzuje i zjištění redaktora Michala Horáčka během rozhovoru s jedním z nich: „*Oslovuje mne muž ve středním věku. Jeden z těch, kteří mají bdít nad pořádkem. "Když jste od novin," říká, "povězte mi, jestli ta hudba bude stát večer za to. Určitě tu budou reportéři ze západních časopisů," nadhazuje. "Někteří z těch mladých vytáhnou řetězy, strhne se mela, my budeme muset zakročit. A hned budou články o tom, že se v Praze brutálně tyranizuje rockové publikum... Viděl jste ty pankáče tam venku?"*“¹²⁷

Průběh celého koncertu i chování fanoušků Depeche Mode po jeho skončení nezavdává podnět k nějakému většímu zásahu bezpečnostních složek. Podle narátora Zdeňka Vymlátila, panoval mezi návštěvníky pocit, že se nesmí nic pokazit: „*To bylo prostě, kolem haly byly antony, policejní nachystaný, protože ta masa skýtala tu možnost, že se něco stane. A přímo u té haly byli policajti se psy, ale tam nám vůbec nepřipadalo, že by se něco mohlo stát. Samozřejmě ta hranice, mohli tam být nějakí provokatéři, jo, ale myslím, že tam nebyl žádný problém. Možná maximálně, že se tlačili u dveří, možná vymáčkli nějaký sklo, myslím, že tam byla taková atmosféra, jak kdyby ti lidi věděli, že nechtějí, aby se něco stalo, protože ten koncert byl natolik úžasný, že si*

126 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017

127 HORÁČEK, Michal. Mladý svět, s. 16-18.

myslím, že i kdyby tam začala nějaká provokace, tak ten dav to přehluší, takový jsem měl z toho pocit.“¹²⁸

Koncert Depeche Mode byl výjimečnou událostí pro fanoušky kapely i pro ostatní hudební příznivce, a všichni se snažili, aby nic tuto událost nezkalilo. Ačkoliv byl očekáván pravý opak. Někjaká forma násilí, provokace proti režimu či cokoliv, co by podle „socialistické morálky“ měli provést lidi, kteří jsou pod vlivem západní hudby a nosí podivné oblečení a vyholené hlavy: „*Publikum zpívá dál a odmítá pustit kapelu z jeviště, sledují je z pódia šokované pohledy. A konec po hodině a půl hry. V prázdné hale nezůstávají ležet opilí ani mrtví. Obávaný a lidmi se ztopořenými ukazováký. Skandál se nekonal.*“¹²⁹

Vystoupení Depeche Mode v Praze lze považovat za přelomový pro celou hudební veřejnost v ČSSR. Pro samotnou základnu přívrženců Depeche Mode znamenal kosmologickou terminologií to samé, jako inflace během velkého třesku. Komunita depešáků se rozrostla během chvíle několikanásobně a především se od tohoto koncertu organizovala. Jelikož získala možnost argumentovat, že hlavní objekt jejich zájmu vystoupil na úřady povoleném koncertě v Praze.

5.3 Symboly a typické znaky odívání subkultury depešáků v českých zemích

Subkultura depešáků se vyznačuje mnoha primárními znaky a symboly, které jsou pro ni typické. Nutno podotknout, že samotná kapela Depeche Mode velmi významně k této symbolice přispěla. Depeche Mode se zvláště od období alb *Some Great Reward* z roku 1984 a *Black Celebration* z roku 1986 objevovali v černém koženém oblečení. Hlavní skladatel kapely Martin L. Gore zároveň na mnoha fotografiích a videoklipech vystupoval v bowieovském androgynním stylu. Zároveň se objevoval na veřejnosti a na fotografiích v typickém S/M¹³⁰ oblečení, v kůži, v dámských sukničkách či prádle: „*V Praze přišel v pruhovaných podkolenkách a kožených kraťasech, nahoře – našťěstí – bez. Už se stalo, že přišel i v podprsence a v kožené sukni.*“¹³¹ A tento jeho styl přebírají někteří depešáci a především dívčí část této

¹²⁸ Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018.

¹²⁹ KOSATÍK, Pavel. *Normální koncert*, Kmen, 1, 1988, č. 14, s. 3.

¹³⁰ Oblečení typické pro sadomasochisticky zaměřené jedince.

¹³¹ CAFOUREK, Ivan. *Depeche Mode v Praze*, in *Melodie*, 1988, č. 4.

subkultury. V populárně naučné publikaci *Kmeny 0* to uvádí jedna z tehdejších členek této subkultury: „*No já jsem chodila oblíkaná jako tzv. goráč. Normálně mám tmavé vlasy...šla jsem na blond. A protože Martin chodil extravagantně oblékaný, nosil sukně a podobně, tak my jsme to napodobovaly. Sháněly jsme podobný punčochy, trička jsme malovaly podle fotek, nosily kožené čepičky s kšiltem a tak.*“¹³²

S každým novým vydaným albem skupina uvádí nový typ fontu, kterým je zobrazen název skupiny a k tomu příslušné symboly. Tím se snadno identifikuje, z jakého období symbolika používaná fanoušky pochází a na kterou éru skupiny odkazuje.

Asi nejznámější symbol Depeche Mode byl v tzv. runovém stylu. Často, zvláště v období socialismu, byl používán jako graffity na zdech domů, či po stěnách ve stanicích metra. Také se tímto symbolem zdobili fanoušci při různých akcích, například si jej malovali na tváře: „*Mnozí z nich mají rozličné části těla pomalované runovými iniciálami skupiny DM. Holky si je malují rtěnkou na čelo a na tvář.*“¹³³ Zajímavostí je, že tento symbol se objevil v tehdejší ČSSR a mimo české a slovenské členy depešácké subkultury není mezi zahraničními fanoušky DM vůbec známý.¹³⁴ Velmi pravděpodobně byl tento symbol inspirován znakem punkové skupiny Dead Kennedys, která byla v tehdejší ČSSR také velmi oblíbenou. Její symbol se často objevoval nasprejovaný na zdech.

Vedle tohoto symbolu používali fanoušci k vyjádření svého příslušenství k této subkultuře mnoho dalších znaků, které Depeche Mode vkládali (vkládají) na obaly svých desek, a tyto symboly byly také dost často sprejovány na zdi domů.¹³⁵

Uspořádejme černou oslavu

Černou oslavu

132 VLADIMÍR 518. *Nová černá romantika*. In: *Kmeny 0*, Praha: Bigg Boss a Yinachi, 2013, s. 730.

133 KOSATÍK, s. 3.

134 Vizuální porovnání runového symbolu DM a Dead Kennedys v příloze 12. 1. Na největším mezinárodním internetovém fóru fanoušků skupiny Depeche Mode jsem položil dotaz, zda některý z dlouholetých příznivců tento symbol poznává. Ani jeden tento symbol ve spojení s Depeche Mode neviděl. Považovali jej např. za symbol poštovní obálky, či něco typického pro zpěvačku Madonna, nikoliv pro Depeche Mode.

135 Sprejování názvu a symbolů kapely Depeche Mode jejími českými fanoušky není jen otázka přelomu 80. a 90. let. Například v roce 2014 byl policejní hlídkou v Děčíně zadržen depešák, který nasprejoval symboly Depeche Mode na několik domů. Viz. *Depeche Mode, sprejoval muž středního věku na domy. Přestat s tím nechce.* https://usti.idnes.cz/muz-v-decine-posprejoval-domy-napisem-depeche-mode-fwj-/usti-zpravy.aspx?c=A141128_150346_usti-zpravy_alh. Staženo 10. 1. 2018.

Dnes v noci

Abychom oslavili fakt,

že je za námi

další z černých dní.¹³⁶

Nejtypičtějším znakem fanouška Depeche Mode je černé oblečení. Jednalo se o všeobecně chápanou skutečnost již v období socialismu. Jak je patrné z vtipu z dobového humoristického časopisu¹³⁷ či ze samizdatových Voknovin: „*Jako by člověk vkročil přímo do hejna lidských havranů, jejichž kovově lesklé peří se před vašimi očima záhy změnil v bundy z černé kůže, černé post-pankáčsky rozčepejřené hlavy, anebo pokud jde o mladé dámy, v dlouhé černé pláště, krátké černé sukně, černé punčochy, černé barety a často kromě černě nalakovaných nehtů i černé rty. Procházím jednotlivými hloučky havraních depešáků, kde si na poslední chvíli holky pomáhají černými tužkami na obočí navzájem zdobit tváře "new-paintingovými" kresbami, nebo si alespoň píšou jméno své kultovní skupiny někam mezi uši a nos.*“¹³⁸

Takto byli vnímáni fanoušci a příslušníci depešácké subkultury svým okolím v období socialismu, sami měli o tom, co symbolizuje typického depešáka a depešačku jednoznačné představy: „*...oblečenej celej v černým, měl takovej trošku extravagantnější účes, pak byly ty placky, nějaký odznaky. Řetězy, a takhle, ale to bylo v té společnosti, že člověk musel jít do toho alternativnějšího vzezření, a už byl zase trošku podezřelej.*“¹³⁹

V období 80. let 20. století v ČSSR ale nebylo příliš jednoduché se k typickému depešáckému stylu dopracovat. Vyžadovalo to značnou kreativitu mnoha fanoušků, estetiku DIY (Do It Yourself) a vzájemné předávání informací, jak co vyrobit, kde co lze sehnat a co jak upravit. Koupit či nějakým způsobem získat černé džíny nebylo vůbec jednoduché. Buď byla možnost utratit za ně tuzexové poukázky ve značné hodnotě, nebo obarvovat věci jiné barvy na vytouženou černou. Obecně je také pro subkultury typickým důležitým procesem při vytváření stylu tzv. brikoláž, kdy jsou

136 Část překladu textu skladby Depeche Mode Black Celebration z roku 1986. Překlad z anglického jazyka autor práce.

137 DAVID, Evžen. *To není funebrák, to je depešák*. In: Dikobraz, 4, 25. ledna, č. 2268, ročník XLV, s. 5. viz příloha 12. 2.

138 BLM, P. Voknoviny. č. 6, 1988, s. 1-2.

139 Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018.

jednotlivé předměty či prvky oděvu dávány do nových kontextů, čímž dostávají nový význam.¹⁴⁰

Jak taková vlastní kreativita a tehdejší možnosti vypadaly, přibližuje Rosana de Montfort: „*Džíny nebyly, to byl komunismus. Krimplenové kalhoty nebo nějaký tesil ano, ale sehnat džíny, to byl Tuzex, ty stály tenkrát až sto patnáct bonů, a to byl majlant tenkrát, za sto patnáct bonů si člověk mohl koupit spoustu věcí. Většinou přes ten Tuzex se nakupovaly nějaký věci, kožený bundy nebyly, to se muselo nějakým způsobem upravovat, možná i šít. Já vím, že jsem si své kožené bundy šila ze starých kabátů, který jsem koupila v sekáči někde a prostě dávala na to cvočky, snažila jsem se kopírovat staré z Burdy nějaký stříhy, nějakých bund, a prostě my jsme dělali, co jsme mohli, vlastní pomocí. Pyramidky a takový věci, to se nosilo, no a my jsme to většinou, to se prodávalo někde na burze u Koláku, Hotel Palace, tak zatím byla burza, tam se to všechno nakupovalo za hrozné peníze.*“¹⁴¹

Ani nabídka obuvního průmyslu tehdejší ČSSR nebyla taková, aby si fanoušek Depeche Mode mohl vybrat boty, které by se hodily ke stylu, jímž se subkultura vyznačovala. Opět musela přijít ke slovu vlastní kreativita a invence. Aleš Nechvátal vzpomíná: „*Boty jste nesehnal. Tak já jsem si vyrobil dělnický pracovní boty kožený, víte, jak vypadají. Mají ocelovou špičku, dělnický, tak většinou lidi v téhle komunitě, tu špičku odřízli, a pod tím byl nerez plech, aby vypadaly jinak ty boty.*“¹⁴² Nejen boty, ale i ostatní části „depešáckého“ oděvu, například kožené oblečení, patřily v tehdejší ČSSR do kategorie téměř nesehnatelné a tak museli depešáci využívat levnější a dostupnější materiál a vlastní kreativitu: „*Kalhoty černý půjčený od kámoše, byly mi ke kotníkům, ale byly černý. Žádná kožená bunda, normálně koženková. Pamatuji si, že můj děda, kterej dělal na dráze, mě vzal na výlet do Prahy, jenom proto, že tehdy ve stánku na Václaváku prodávali cvočky a já jsem na tu půjčenou koženkovou bundu vycvočkoval DM.*“¹⁴³

Dostupnost čehokoliv, co by typický fanoušek Depeche Mode potřeboval, byla v šedivém a bezvýrazném socialistickém Československu téměř mizivá: „*Museli jsme vymýšlet různé alternativy, takže se přebarvovaly boty, přebarvovaly se bundy, takový*

140 HEŘMANSKÝ, Martin, NOVOTNÁ, Hedvika. *Hudební subkultury*, in: JANEČEK, Petr. *Folklor atomového věku*, s. 96.

141 Rozhovor s Rosanou de Montfort, vedl Josef Kubík, dne 15. 3. 2018.

142 Rozhovor s Alešem Nechvátalem, vedl Josef Kubík, dne 17. 2. 2018.

143 Rozhovor s Filipem Macháčkem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

klasický, šili se košile, a takhle. Dělal se páska různý, všelijak obitý různýma cvočkama, pyramidy tehdy nebyly, to až postupně všechno se to nějak. Ale byla tam hodně ta scéna do it yourself, tam byla hodně silná, co si člověk neudělal, to neměl. Vždycky jsme sledovali, co kdo má, inspirovali jsme se.¹⁴⁴ Z rozhovorů s příslušníky depešácké subkultury je patrné, že mezi jejími členy panoval poměrně silný pocit sounáležitosti. To vedlo v to, že si vzájemně pomáhali s dostupností nejen nahrávek a textů písní skupiny, ale rovněž se snažil být jeden druhému nápomocní v oblasti oblékání. „Pomáhali jsme si ve všem, jo. Třeba v tom oblečení. Jít do krámu a koupit si černý tričko jako dneska, nebo černý džíny, to prostě neexistovalo, to prostě nešlo, takže shodou okolností můj děda pracoval tenkrát na Chemapolu, měl na starost dovoz barev, takže ten měl ze západního zahraničí fakt kvalitní barvy, jakoby černý, takže ten mě i mým přátelům obarvoval kalhoty, trička pláště, košile, a kolikrát to u něj bylo jak ve vývařovně. Ale jinak se to sehnat nedalo prostě. Už jenom sehnat černej plášť, takže to bylo klasicky, to jsme sehnali od kamarádky, jejíž máma pracovala v jednom výzkumném ústavu, kde měli bílý pláště, takže nám vzala čtyři bílé pláště a my jsme si je obarvili na černo a měli jsme černý pláště, které byly klasicky pracovní, ale to už nikoho nezajímalo.¹⁴⁵

Dalším typickým prvkem subkultury fanoušků Depeche Mode byl specifický druh tance. Ten se v podstatě sestává z napodobování stylu pohybů hlavního zpěváka skupiny Depeche Mode. Ačkoliv to vnějšímu pozorovateli může připadat jako bizarní karaoke, většinou se jedná o velmi pečlivě odkoukanou a naučenou choreografii. Všechny tyto symboly a znaky definovaly způsob jistého druhu komunikace depešáků v ČSSR mezi sebou samými, i se svým okolím. Co je velmi podstatné zmínit, styl, kterým se depešáci v ČSSR a později i v České republice vyznačovali, nebyl odkoukaný od příznivců Depeche Mode v jiných zemích, ale svůj styl stavěli na vzhledu samotných členů kapely.¹⁴⁶

Projevovala se jistá exaltovanost v tom, že fanoušci za železnou oponou se snažili přiblížit svým oblíbeným více než v západních zemích, kde v podstatě Depeche

144 Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018.

145 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017.

146 Například v dokumentárním filmu 101 o turné Depeche Mode po USA, cestuje s kapelou i skupina amerických fanoušků. Až na jednoho, který má speciální účes, je jejich vzhled spíše normální, nikterak svázaný se vzhledem členů Depeche Mode.

Mode byli chápáni jako zajímavá, ale každopádně popová či poprocková skupina, žádný underground ani alternativa vůči hlavnímu proudu.

Fanoušci v socialistické ČSSR ale brali odkaz Depeche Mode odlišně. Je nutné si také uvědomit, že v období, kdy se komunita depešáků začala na našem území výrazněji vytvářet, bylo krátce po vydání desky *Black Celebration* (Černá oslava), která obsahovala stejnojmennou skladbu, a také třeba píseň nazvanou *Dressed In Black*, jejíž název se bez znalosti kontextu dal snadno přeložit jako „Oděni v černém“, a tak to mnoho fanoušků interpretovalo jako „pokyn“ obléct se do černého oblečení, a to přestože celý text vypovídá pouze o dívce, která chodí oblečená v černém. Jenže přeložit celý text podle poslechu bylo pro většinu náctiletých fanoušků, kteří se za socialismu učili povinně pouze ruský jazyk, velmi obtížné. Samotná kapela kód černého koženého oblečení uvedla dominantněji v roce 1984. Do té doby střídali členové skupiny mnoho různých stylů oblečení a barev. Zároveň od roku 1986 začali Depeche Mode spolupracovat s fotografem a režisérem Antonem Corbijnem. Na jehož většinou černobílých fotografiích a v letech 1986 až 1987 i v jeho černobílých klipech byli Depeche Mode oděni v černém stylovém oblečení: „*stylizace do černé chápána na rozdíl od všední šedě jako barva života - ovšem života v moderním civilizovaném velkoměstě*“.¹⁴⁷ Tato éra se tak dá označit za referenční s ohledem na styl depešáků v českých zemích. Většina symbolů, které depešáci používali jako doplňky svých oděvů, má původ v symbolech, které se objevují na obalech desek skupiny Depeche Mode.

Se symboly si Depeche Mode začali zahrávat od svého druhého alba nazvaného *A Broken Frame*. Obal desky vytvořil Martyn Atkins a objevuje se na něm žena se srpem na obilném poli, a jako logo srp. Což mělo odkazovat na město, z kterého Depeche Mode pocházejí. Basildon byl díky své odtažené socialistické architektuře označován jako Malá Moskva na Temži.¹⁴⁸

Na rolnický obal navazoval dělnický, a to na desce *Construction Time Again*, na jejímž obalu je dělník s kladivem a jako logo symbol dlaně. Následující deska zobrazuje na obalu svatební pár, v prostředí industriální továrny a jako symbol svěrák ve tvaru písmene d a uvnitř písmeno m. Nutno podotknout, že tyto zmíněné symboly používala komunita českých fanoušků spíše ojediněle. Na desce *Black Celebration* se jako symbol

¹⁴⁷ BLM, P. Voknoviny, s. 2

¹⁴⁸ BURROWS, Tim. *A Broken Frame At 30: A Tour Of Depeche Mode's Basildon* <http://thequietus.com/articles/10184-depeche-mode-a-broken-frame-anniversary-2>, staženo 12. 2. 2018.

objevuje megafon. Autorem obalu a symbolu byl znovu Martyn Atkins, ale již naposledy. Na následující desce byl symbol megafonu rozšířen ještě o symbol reproduktoru. Na desce *Violator* (Násilník) se na černém podkladě objevuje symbol růže. Tato růže je v polovině zlomená, jako symbol viny, a stala se velmi používaným symbolem českými fanoušky, a to ve formě tetování, vyšití nebo namalování na oblečení. Autorem byl nizozemský fotograf a režisér Anton Corbijn, který vtiskl Depeche Mode jejich image, a byl kritiky a novináři nazýván nehrajícím členem Depeche Mode.

Další silná symbolika používaná fanoušky se objevila na následující desce *Songs Of Faith And Devotion*. Jehož hlavním tématem byla spiritualita a oddanost, z pohledu hlavního skladatele mezilidské vztahy lze chápat jako určitý druh náboženství. Na černém podkladě dominuje fialová barva, která je označována autorem desky jako devocionální. Na obal singlu *Walking In My Shoes* k tomuto albu Corbijn umístil postavu ptakoženy, inspirován dílem Hieronyma Bosche. Tento symbol je také velmi často užíván v subkultuře českých fanoušků Depeche Mode. Na desce *Ultra* dominuje jako symbol písmeno U, v angličtině zkratka pro you (Ty). Na albu *Playing The Angel* se objevuje postava z peří, která má symbolizovat zranitelnost. Na posledních třech albech se Depeche Mode zaměřili především na loga složená ze zkratky jejich názvu D a M. Na desce *Sounds of the Universe* (Zvuky vesmíru) tak, aby připomínaly posvátnou slabiku Óm, na albu *Delta Machine* tak, aby vypadaly jako iluminátské pyramidy z trojúhelníků. Na poslední desce *Spirit* zase vlají černé vlajky, jako symbol apokalypsy, do které se světové společenství rítí.¹⁴⁹ Obrovským zdrojem dalších odkazů jsou videoklipy kapely.

V období po Sametové revoluci se s rozmachem tetovacích salonů a také se změnou pohledu na tetování obecně, mnoho depešáků začalo zdobit symboly, které se vztahují ke skupině Depeche Mode. Tetování u subkultury depešáků se dají rozdělit do dvou základních kategorií. První kategorie zahrnuje kopie tetování, které nosí zpěvák skupiny Dave Gahan. Druhou kategorií jsou tetování, která obsahují název skupiny či odkazují na nějaký symbol Depeche Mode, ať už logo či jiný grafický symbol nebo název alba.¹⁵⁰

149 JIREŠ, Roman. *Depeche Mode vidí na albu Spirit současný svět hodně černě*. <http://www.ireport.cz/clanky/recenze/recenze-depeche-mode-vidi-na-albu-spirit-soucasny-svet-hodne-cerne>. Staženo 11 .3. 2018.

5.4 Získávání a šíření nahrávek a informací uvnitř depešácké subkultury

Kontakt se zahraniční západní muzikou v podobě nahrávek byl i v osmdesátých letech 20. století v socialistickém Československu stále značný problém. Relativně dobrou možností byla návštěva v některé ze spřátelených zemí socialistického bloku, a to zvláště Maďarska, a také Polska.¹⁵¹ V těchto dvou zemích se vydávaly v licenci zahraniční rockové desky. „*Pamatuji, že z Budapeště, když jsem byla jednou v Maďarsku, tak tam se daly koupit kazety, vinyly hlavně, takže to jsem měla spousta vinylů,*“ vzpomíná narátorka Michaela Olexová.¹⁵² Velmi dobrý výběr hudebních nosičů byl také v bývalé Jugoslávii.¹⁵³ Hudební vydavatelství RTV Ljubljana vydávalo v Jugoslávii mimo jiné v licenci kompletní tehdejší diskografii Depeche Mode, již od prvního alba kapely s nepatrným zpožděným vydáním oproti originálu.¹⁵⁴

Pokud neměl hudební fanoušek příležitost vycestovat do některých z těchto zemí, fungovala v období socialismu v Praze zahraniční kulturní centra socialistických zemí. Maďarské kulturní centrum sídlilo na Národní třídě a Polské kulturní centrum v Jindřišské ulici. Pro fanoušky Depeche Mode bylo podstatné zvláště polské centrum, jelikož to prodávalo západní licenční vinylové desky. První deska, kterou si tak skutečně mohli čeští depešáci v Praze pořídit, byla kompilace *The Singles 81-85* vydaná polským vydavatelstvím Tonpress v roce 1985, u příležitosti vystoupení Depeche Mode ve varšavské hale Torwar. Následovalo vydání desky *Black Celebration* z roku 1986.¹⁵⁵

Narátor Petr Švihovec potvrzuje snadnou dostupnost polských licencovaných desek, ale upozorňuje, že i po sehnání vytoužené vinylové desky Depeche Mode nastával pro mnohé další problém: „*Polsko byl spřátelený stát, takže nikdo to tam nezakazoval prodávat, takže Black Celebration, a všechny tyhle desky se daly v tý Polský kultuře koupit. Problém byl, jak dostat tu hudbu z desky na kazetu. Kazeta byla*

150 Někteří depešáci se označují jako Devotees (oddaní). To je odvozené od názvu desky Depeche Mode z roku 1993 nazvané *Songs of Faith And Devotion* (Písně víry a oddanosti). I nápis Devotee je obvyklým depešáckým tetováním.

151 VANĚK, Miroslav. *Byl to jenom Rock'n'roll?*, s. 180.

152 Rozhovor s Michaelou Olexovou, vedl Josef Kubík, dne 6. 1. 2018.

153 VANĚK, Miroslav. *Byl to jenom Rock'n'roll?*, s. 180.

154 Depeche Mode – *Speak & Spell*. Discogs site [online], <https://www.discogs.com/Depeche-Mode-Speak-Spell/release/6982157>. Staženo 10. 2. 2018.

155 CAFOUREK, Ivan. *Depeche Mode v Praze*. in: *Melodie VI/1988*, s. 18.

*nejrozšířenější malý médium, které jste si mohl pouštět ve vlaku, nebo doma, ale nebylo tady nic. Vím, že kamarádi to natáčeli tak, že před bednu dali kazeták, pustili gramofon, potichu opustili ten pokoj a ono se to prostě nahrávalo. Kvalita nic moc, ale hrálo to.*¹⁵⁶

Další poměrně velmi rozšířenou možností, jak se dostat k vytouženým hudebním nosičům od Depeche Mode byla návštěva tzv. černého trhu, či černé burzy. Jednalo se o ilegální prodej různých věcí, které byly standardně nedostupné. V Praze fungoval takový černý trh každou neděli dopoledne poblíž Staroměstského náměstí, což byla dle Petra Švihovce všeobecně známá záležitost. Jednou měsíčně Veřejná bezpečnost udělala na tomto ilegálním tržišti zásah, a následující týden pokračovalo vše jako obvykle. Dala se zde zakoupit například kazeta značky Sony, nahraná 90 minutami nejnovějších zahraničních hitů. Její cena byla podle narátorů 120 Kčs.¹⁵⁷

Ze zahraničí dováželi překupníci zahraniční západní hudbu, kterou poté přehrávali na audiokazety a dělali výběry největších hitů, které byly mezi mládeží velmi ceněným artiklem: „*Udělali výběr listopad 88, a to prodávali. Na naše poměry to byla drahá sranda. Ale prostě, když jste chtěl mít nějakou hudbu, takže to jsme taky takhle kupovali. A pak se začaly objevovat jakoby celý desky, taky kazeta, z jedné strany bylo U2, z druhý Depeche Mode deska. To už bylo jiný. Dokonce vím, že tenkrát nám jeden takový překupník Depeche Mode vozil. Objednali jsme si desku a on ji nahrál a přivez nám ji na kazetě.*“¹⁵⁸ Následně si kazetové nahrávky fanoušci mezi sebou kopírovali. Takto se dostávaly nahrávky mezi fanoušky, jelikož kopírování z kazety na kazetu bylo poměrně dostupné pomocí dvoukazetových rekordérů.¹⁵⁹

Podobné černé burzy fungovaly ve všech větších městech po celé republice. Jejich status, jak již plyne z označení, nebyl oficiální. Daly se tam obvykle získat věci běžně nesehnatelné. V Ostravě se černá burza nacházela v prostoru za Hotelem Palace.¹⁶⁰ Působnost černých burz na Moravě přibližuje narátor Zdeněk Vymlátíl: „*Když chtěl mít člověk celý album, tak byly sběratelský burzy, které byly zaměřené, jako fakt 80% bylo odznaky, známky, starožitnosti. To bylo různě. A na těch burzách se daly*

156 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

157 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017. Nenahraná kazeta Sony přišla na 80 Kč.

158 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

159 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

160 Rozhovor s Rosanou de Montfort, vedl Josef Kubík, dne 15. 3. 2018.

*sehnat buď vinyly, nebo nahrané kazety. Tam byly vždycky dvě alba, na té nahrané kazetě, tak jsme vlastně začali shánět tu muziku, a kompletovat ty diskografie, protože v té době bylo jako cílem získat tu kompletní diskografii. Takže tam to bylo tak, že se na ty burzy jezdilo třeba z Přerova do Olomouce, do Holešova, do Brna.*¹⁶¹

Německé a rakouské rozhlasové stanice občas vysílaly některou skladbu Depeche Mode, ale to bylo samozřejmě pro přívržence této kapely málo a v některých lokalitách neměli ani takové možnosti. Depešáci z jižních Čech našli nakonec zdroj nahrávek až na Slovensku: „*Protože ty zdroje (v Čechách) nebyly vůbec žádný. My jsme si nechávali posílat za drahé peníze a těžký, nahraný kazety ze Slovenska, od člověka, který se tím evidentně dobře živil, nenahrával jenom kazety Depeche Mode, ale spousty jiných kapel. Měl prostě nějakou obrovskou audiotéku, kterou rozmnožoval, za každou z těch kazet, tehdy chtěl devadesátku za 150Kčs, což byly velký peníze.*“¹⁶² Naproti tomu narátorka Michaela Olexová ze Sušice měla dle svého vyjádření štěstí, že její soused a kamarád byl pozdější hudebník Roman Holý, jehož otec byl námořník. Díky němu měla tak lepší přístup k zahraniční muzice.¹⁶³

Pro depešáky, z nichž pro mnoho z nich neexistovalo, aby poslouchali jinou hudbu než Depeche Mode, měly informace o skupině stejnou hodnotu jako zvukové nahrávky. Více informací o skupině pro ně znamenalo aspoň obrazně překonat železnou oponu a být blíže kapele, která neměla v českém tisku téměř žádný prostor: „*V rádiu nic nebylo. V tisku se vůbec o takových kapelách nepsalo. Jediné místo, kde se daly sehnat informace, byly burzy. Třeba Bravička nebo přes nějaké prodavače pokoutný hudby, kteří vozili z Německa nebo z Francie nejnovější hitparády, kde se objevovaly kapely Erasure, Depeche Mode, že jo. A narovinu, tyhle věci se daly většinou sehnat ve větších městech. Prvořadě bylo ty informace získat. Takže jak říkám, já jsem každou neděli chodil v Praze na Uhelňák, na bazar, že jo, kde se kupovaly Bravička, což byla drahá sranda, na to, že jsme nikdo neuměli německy. Ale byly tam obrázky, byly tam data. Nějak se to přeložilo přes známý, a pak se to muselo dát mezi lidi.*“¹⁶⁴

Aby mohly být přeložené články, texty a jakékoliv další informace, které se jen trochu zmiňovaly o Depeche Mode, rozšířeny mezi další depešáky, musel ten, kdo měl k dispozici psací stroj, vše přepsat: „*Udělalí jsme tři průklepy, přejelo se to třikrát,*

¹⁶¹ Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018.

¹⁶² Rozhovor s Filipem Macháčkem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

¹⁶³ Rozhovor s Michaelou Olexovou, vedl Josef Kubík, dne 6. 1. 2018.

¹⁶⁴ Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

takže bylo devět kopií, a těch devět kopií, si ještě vzali kamarádi nebo kamarádky, kteří to doma ještě jednou projeli psacím strojem, a pak se to rozeslalo, takže do města x šla jedna kopie, tam si to ty lidi mezi sebou zase rozdělili. Takže to bylo takový pokoutný ve smyslu, já jsem tenkrát říkal, že jsme jak chartisti, že to roznášíme, rozesíláme po jednom dílu, a lidi si to tam dávají dohromady.“¹⁶⁵

Cyklostyl nebo kopírky byly pro mladé lidi, většinou žáky a studenty nedostupné, takže tato možnost rozmnožování tiskovin byla téměř nemožná. Petr Švihovec doplňuje, že v té době skutečně dobře fungovala pošta, takže všechny informace se rozesílaly jejím prostřednictvím. Například jak zmínil Filip Macháček jihočeská komunita depešáků, aby se dozvěděla, o čem vlastně písně Depeche Mode jsou, jelikož je třeba připomenout, že hlavním cizím jazykem vyučovaným na školách byla v té době ruština, a znalost angličtiny byla velmi řídká, nechávala si posílat překlady textů albových skladeb Depeche Mode ze Slovenska.

Podobně to probíhalo i v těch nejzapadlejších částech republiky, jak přibližuje narátorka Dagmar Buriánová Jansová: „*Tenkrát to fungovalo tak, že kamarád, který byl z Ostrožské Nové Vsi, vlastně nahrával kazety a prodával to. Tenkrát to byly devadesátky Sonky, ta se prodávala asi za stovku jedna kazeta...Takhle tou poštou, co jsme si psali s těma lidmi, tak se to takhle vyměňovalo poštou. Chodily balíčky s kazetou, a takhle se to směňovalo.*“¹⁶⁶

Tvůrce fanzinu prvního fanklubu FKDM Zdeněk Vymlátíl přibližuje, jak sháněl materiály pro původní depešácký Zpravodaj¹⁶⁷: „*Časopisy se daly sehnat na burze, nebo to někdo dovezl ze zahraničí. Já třeba jsem na těch burzách nekupoval vinyly, protože byly drahý, když jsem vydělával 1600 Kčs a vinyl tam stál 400 Kčs. Tak jsem spíš koupil třeba za stovku časopis, který byl tematicky zaměřený na tu elektronickou scénu, a z toho jsem měl třeba 4, 5 článků do toho našeho fanzinu, až se to přeložilo.*“¹⁶⁸ Zároveň připouští, že při sestavování získaných informací pro fanzin Zpravodaj fungovala autocenzura a že během práce na něm měli na mysli to, aby informace nakonec uvedené ve fanzinu byly apolitické, aby neprovokovaly a nebyl tak zaveden důvod k zákazu.

165 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

166 Rozhovor s Dagmar Buriánovou Jansovou, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

167 Později bylo čistě depešácké téma pro Zdeňka Vymlátíla příliš úzké a od roku 1990 vydával Mute Magazine, který se zabíral všemi hudebníky, kteří nahrávali u společnosti Mute Records.

168 Rozhovor se Zdeňkem Vymlátílem, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018

Fanzin fanklubu FKDM tak obsahoval jen informace o skupině, texty písniček, překlady a později i fotografie hudebníků z Depeche Mode.¹⁶⁹

V podobném duchu se i vyjadřoval ve svém dopise karlovarským depešákům vedoucí jedné ze třech českých původních poboček tohoto prvního fanklubu Stefan Seregelyes. V dopise informoval o chystaném fanzinu karlovarské pobočky. Podle jeho dopisu měl být zaměřen pouze na hudbu DM.¹⁷⁰ Po prostudování tehdejších fanzinů nazývaných Zpravodaj, které vydávalo Centrum FKDM ČSSR je zřejmé, že organizátoři a vedení se nechtěli dostat do rozporu se státní mocí. Je evidentní, že svůj status založili na oficiálním schválení úřady, a tak jako by mizela veškerá původní spontánnost. Jakákoliv akce konaná pod hlavičkou FKDM měla být ohlášená tři týdny dopředu.

5.5 Subkultura depešáků jako „svobodný prostor“ uvnitř totalitního zřízení

Před koncertem Depeche Mode v ČSSR v Praze v březnu 1988 působili členové komunity fanoušků této skupiny spíše v malých lokálních skupinkách, či jako jednotlivci, kteří svým oblečením a vzhledem vyjadřovali příslušnost k této skupině. To ale přinášelo problémy na školách, či v zaměstnání, a to i přes probíhající proces přestavby a glasnosti. Narátor Zdeněk Vymlátíl vzpomíná, jak po nástupu do zaměstnání v roce 1987 raději svůj vzhled přizpůsobil požadavku v zaměstnání: *„Já jsem třeba normálně nastoupil do fabriky, a dělal jsem tam na takovém jakoby úřednickém oddělení, tak tam si mě asi po týdně pozvali, a že bych tedy jako účes měl změnit, a to si myslím, že jsem neměl nijak moc extravagantní. Takže i do práce jsem přestal ty černý věci nosit. A to byl rok třeba těch 87, takže by se dalo říct, že to bylo celkem v tom uvolnění.“*¹⁷¹ Podobně se muselo zachovat mnoho dalších fanoušků, kteří nechtěli mít problémy s rodiči, učiteli, v zaměstnání či s hlídkou Veřejné bezpečnosti.

169 Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018. Technický problém, jak vytvořit co nejvíce kopií, v co nejlepší kvalitě s grafickými prvky, řešil přerovský depešák Zdeněk Vymlátíl: „Zjistil jsem, že si mám koupit takzvaný ormig, který pracuje fotocestou, takovýma válcema, byla to taková fialová folie, na kterou se psalo, a pak už, byl to v podstatě takový cyklostyl nebo něco takového. Já jsem zjistil, že to mají u mámy v práci, a tak jsem si říkal, jestli by to takhle nešlo, že by nám jich natiskli třeba padesát, samozřejmě to bylo všechno evidovaný, ona ale mohla díky těm svým známostem. Tohle se nám povedlo, pro druhý číslo, první číslo mělo čtyři A4 prostě sepnutý kancelářskou sponkou, a na tom Ormigu se už dali do té folie malovat nějaký grafiky nebo takhle. Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018.

170 Dopis vedoucího karlovarské pobočky DMFK členům fanklubu v roce 1988, viz příloha 12. 4.

171 Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018.

Prvním místem v hlavním městě ČSSR, kde se setkávali fanoušci Depeche Mode a kde fungovala tematická depešácká diskotéka byl strahovský klub 07. Tu připravoval DJ Václav Novotný.¹⁷² Depešáci chodili také do Srdíček v Hybernské ulici, kde hrál DJ Sekanina.¹⁷³ Dalším prostorem navštěvovaným depešáky se stal klub Socialistického svazu mládeže (SSM) Sparta. V tomto klubu působil jako diskjockey Michal Jirák, který na tu dobu vzpomíná: „Přišlo asi 5 lidí, z toho 3 depešáci. A jeden můj kamarád. A ten v té době nic neposlouchal...V té době, tj, v roce 1986 pustit na diskotéce Depeche Mode byl hřích. Byli jsme v éře Modern Talking a Dietera Bohlena vůbec. No a já ty desky pustil. Tudiž příští týden přišlo depešáků 20, pak 50 a pak už všichni.“¹⁷⁴

Problém nastal v okamžiku, kdy byli příznivci Depeche Mode na této diskotéce nařčení z propagace fašismu, z důvodu nošení černého oblečení. Od této chvíle začal mít komunistický režim s komunitou fanoušků Depeche Mode problém, jelikož nevěděl, co si s těmito lidmi, kteří vytvářeli skupinky v počtu několik desítek lidí, počít. Nespadali pod SSM, ani se sami nijak nejprve oficiálně neorganizovali: „Drželi při sobě fantasticky. Hlavně nebyli zkaženi žádnou ideologií. Jen ta hudba, kterou poslouchali, byla strašně čistá a silná. Byli sami pro sebe a od nikoho nic nepotřebovali, jen klid. No a to se těm nahoře nelíbilo, toho se báli,“ vysvětluje Michal Jirák.¹⁷⁵ Diskotéka SSM Sparta byla pražským depešákům zapovězena. Přesunuli se na Valdek, ale ani tam nebyli příliš vítáni.

Následně díky tomu, že Michal Jirák začal dělat diskotéky na Skalce, kde nechtěl hrát žádný profesionální DJ spadající pod Pražské kulturní středisko, měli depešáci novou lokalitu, kde mohli poslouchat svoji muziku, a to až do prosince 1986, kdy došlo k tomu, že někdo rozbil sklo. A tak musely být střeční diskotéky zrušeny.¹⁷⁶ Následující prostor, který navštěvovali depešáci, byla diskotéka na Evropské na Praze 6 pod názvem Drancy. Zde se setkávalo několik komunit. Depešáci ji navštěvovali jak v období před pražským koncertem Depeche Mode, tak i poté. Narátor Petr Švihovec přibližuje, jak to zde fungovalo: „*Ta diskotéka jela od nějakých 18-22h, myslím, chodili tam lidi, chodili tam depešáci, chodili tam juřáci, byli tam s náma pankáči, a tehdejší*

¹⁷² Depeche Mode. Generace, č. 28, 2. ročník, 26. 3. 1991., s. 6.

¹⁷³ VLADIMÍR 518. Nová černá romantika. In: Kmeny 0, s. 724.

¹⁷⁴ Depeche Mode. Generace, č. 28, 2. ročník, 26. 3. 1991., s. 6.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Tamtéž.

dýdžej Michal Jiráček ten to prostě hrál tak, že dvacet minut hrál pro ty, půl hodiny pro ty, čtvrt hodiny hrál pro ty, a všichni byli spokojeni a všichni byli kamarádi. ¹⁷⁷

Diskotéka ale byla kontrolována úředníkem odboru kultury Národního výboru. Ten měl na starosti sledovat, zda se nejedná o závadovou produkci či protistátní jednání návštěvníků. Bez dohledu tohoto úředníka se diskotéka nesměla konat. V případě, že úředník shledal cokoliv nevyhovujícího, byl nucen provozní diskotéku okamžitě ukončit.¹⁷⁸ Diskotéka ve vinárně Drancy byla později znemožněna v pořadu Sondy o punku, kde byla označena za násilnou „punkovou diskotéku“, a zájem o ní upadal.¹⁷⁹

Mimo diskotékové a klubové prostory se pražští depešáci scházeli u Národního divadla, u Kotvy či u Sportovní haly či u Muzea: „*Silná pražská komunita fanoušků Depeche Mode, která se dlouhou dobu scházela nahoře na Muzeu, říkalo se jim Muzejáci, to byli hodně hardcore fanoušci Depeche Mode.*“¹⁸⁰ Obvykle se taková setkávání depešáků neobešla bez jejich oblíbené hudby. Celé to povědomí a celá ta komunita se nesla orálně, kdy se fanoušci domlouvali stylem: „zítra zase tady na Muzeu“. Ta setkávání byla téměř každodenní.¹⁸¹ Většinou se vždy našel někdo, kdo přinesl kazetový přehrávač a ke konverzaci ohledně nového černého oblečení, písniček, textech ale i o běžných věcech, které řeší mladí lidé, byly pouštěny skladby Depeche Mode. A jako vrchol takového setkání mnozí považovali, když se všichni vypravili v počtu 20-30 lidí na procházku Prahu s puštěným kazetáčkem: „...vím, že to lidi měli hrozně rádi, protože tím trošičku jako provokovali. A nebylo nic hezcího než jít po pěší zóně, lidi se za vámi otáčeli, pomalu si odplivovali, ale nám se to třeba líbilo. Pokud jste nepotkával hlídku Veřejné bezpečnosti.“¹⁸²

Setkání s hlídkou Veřejné bezpečnosti bylo pro depešáky většinou negativním zážitkem. Ale tím, že se odlišovali svým oblečením a účesy, pohybovali se ve skupině poměrně značného množství lidí a k tomu nahlas veřejně pouštěli muziku, tak samozřejmě museli počítat s tím, že na ně bude nahlíženo jako na podezřelé živly, a že budou středem pozornosti VB. Vzhledová dekadentnost a černá barva oblečení byly samy o sobě nepatřičné pro radostnou socialistickou společnost: „*Oni byli docela*

177 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017.

178 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017.

179 *Depeche Mode*. Generace, č. 28, 2. ročník, 26. 3. 1991., s. 6.

180 Rozhovor s Filipem Macháčkem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

181 Podobně jako se v roce 1989 domlouvali demonstranti v průběhu Palachova týdne.

182 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017.

*nepříjemný. Ty mladý kluci, nedá se říct, že by to bylo věkem. Některý ty mladí kluci byly perfektní ještě jako by házeli vtípky, někteří ti mladí byli aktivisti, kteří prostě, nevím, jestli tam byla ta nenávist, nebo jestli chtěli frčky, vyváděli s námi hrozný věci. A to samý se dá říct o těch starších. Některý nás nechali projít a ještě se smáli, ty starší policajti, některý asi ty úderníci, kteří těžce nesli, že někdo takový může vyjít, nás tam kontrolovali, vyhrožovali, bylo to asi o člověku.*¹⁸³

Nutno podotknout, že vzhled tehdejších depešáků obsahoval i mnoho make-upu, jak připomíná zpěvák Samir Hauser: „*Když mi bylo šestnáct, chtěl jsem si jako správněj depešák obarvit hlavu na bílo, ale nějak se to nechytlo a vypadal jsem jak teplej nadrženej pomeranč. Nosil jsem k tomu koženou sukni, matka mě díky tomu posílala k psychiatrovi a cikáni mě pro to zmlátili větví ze stromu. Potom se ze mě ale stal pankáč, což byl myslím vhodný vývoj. Ty první pražští depešáci byli fakt drsný, vypadali jak transvestiti a já z nich měl strach.*“¹⁸⁴

Depešáci nebyli příliš oblíbení ani mezi starší generací občanů tehdejší ČSSR a pro mnohé působili nejen podezřele, ale i nebezpečně: „*Koukali na nás a nic nechápali. Starší generace na nás koukala div ne jak na čerty...Nehledě na to, že už byli v té době taky zmanipulovaný televizí a novinami, kde se říkalo, že tyhle odlišní lidi jim můžou ublížit, že jsou proti režimu, fetujou a podobně.*“¹⁸⁵ „...*Pro starší generaci jsme byli všichni pankáči. Jakmile jsi vypadal jinak, byls pankáč. To jsem zažil hodněkrát v tramvaji a často mě nechtěli pustit třeba ani do metra. Neskutečný peklo. Nebo jsem vylezl na Václaváku na Muzeu, a než jsem sešel na Můstek, tak mě třikrát kontrolovali policajti.*“¹⁸⁶ Ani v západních Čechách v Karlových Varech, jak vzpomíná Michaela Olexová, nebyla Veřejná bezpečnost k depešákům tolerantnější. Stačilo se sejít ve větším množství v černém oblečení někde v parku a pustit kazeták a příslušníci VB okamžitě kontrolovali občanské průkazy: „*...protože se jim nelíbilo to masový shromažďování, to nebylo dobrý pro režim, a hlavně lidi, co jsou celí v černém najednou, tak toho se prostě báli, co to jako je.*“¹⁸⁷

Tento problém zažívaly v tehdejší ČSSR všechny subkultury, či nezávislé komunity. Depešáci byli pro komunistický režim i bezpečnostní složky novinkou.

183 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

184 DĚDEK, Honza. *Lid versus Depeche Mode*, Rock & Pop 5/1997.

185 VLADIMÍR 518. *Nová černá romantika*. In: *Kmeny 0*, s. 731, vyjádření Petry Růžičkové.

186 Tamtéž, vyjádření Petra Švihovce.

187 Rozhovor s Michaelou Olexovou, vedl Josef Kubík, dne 6. 1. 2018.

Neměli informace o tom, co má znamenat to černé oblečení, co znamenají jejich symboly, proti čemu ti lidé protestují a protestují vůbec? Černé oblečení se v té době nosilo především na pohřby, spořádaný občan si žil ve své šedivé silonové uniformitě. Chtěli depešáci snad tou černou barvou demonstrovat, že ten unavený a vyčerpaný komunistický režim se blíží svému konci? Nebo snad svými černými košilemi odkazují na italský fašismus?

Podle archivních záznamů Státní bezpečnosti existovala snaha případná setkání depešáků podrobovat preventivně výchovným a profylakticko rozkladným opatřením, podobně jako setkání chartistů. To znamenalo všemožnými způsoby, někdy i zákeřnými zabránit setkáním nebo je narušovat. Toto opatření bylo dle archívu použito například na sraz depešáků v Hradci Králové 22. 5. 1988, kterého se zúčastnilo 41 osob.¹⁸⁸ V mnoha případech byli depešáci řazeni mezi volnou mládež, která se nezačleňovala do státem organizovaných struktur a tím patřila mezi podezřelé živly. Objevovala se udání na nevhodné chování depešáků na veřejnosti: „Jako vůdčí osobnost skupiny mladých lidí – vyznavačů hudebního směru Depeche Mode působí Vít Tomančík z Nového Jičína, který na veřejnosti vystupuje velmi arogantně, skupina má snahu omezovat osobní svobodu starších osob, vyvolávají potyčky a rvačky, při kterých používají řetězy, vyvolávají výtržnictví apod,“ vypovídá archivní zpráva StB.¹⁸⁹

A ta situace byla pro fanoušky obtížnější, i co se týká samotného navozování kontaktů s ostatními fanoušky. Jako další velmi významná centra fanoušků Depeche Mode se ukázala být na severní Moravě Ostrava a na střední Moravě město Přerov. Prvními kontakty s dalšími fanoušky mohly být například již zmíněné sběratelské burzy: „*Tak ono to bylo i takhle, že když člověk nakupoval někde u toho stánku, na té burze, tak jsme tak sledovali, kdo co kupuje, už jsme viděli, že někdo má udělaný odznáčky jako s logem Depeche Mode, ta komunita se takhle osobně seznamovala, protože veřejně nic nebylo, všecho vždycky oficiálně pod Svazem mládeže, jako hi-fi kluby nebo takhle, a ty burzy, my jsme se takhle identifikovali, protože ty Depeche Mode byli*

188 Archiv bezpečnostních složek (ABS), A 36 inv.j. 433 („Vyhodnocení plánu práce II. odb. S - StB Praha, Č. Budějovice, Plzeň. Ústí nad Labem, Hr. Králové, Brno, Ostrava (pro rok 1988)“. Tady je poměrně zajímavé, že archivní zápis označuje Depeche Mode jako hardrockovou skupinu, což byla nepřesná klasifikace. Styl, který Depeche Mode v té době hráli, byl nejčastěji hudebními kritiky označován jako synthezátorový pop či elektronický rock. Mezi hardrockové soubory lze zařadit metalovou scénu, k níž měli depešáci antagonistický vztah.

189 Archiv bezpečnostních složek (ABS), A 36 inv.j. 433 („Vyhodnocení plánu práce II. odb. S - StB Praha, Č. Budějovice, Plzeň. Ústí nad Labem, Hr. Králové, Brno, Ostrava (pro rok 1988)“.

výrazní i tím oblečením, takový poznávací znamení, tak už se ty lidi dávali takhle do řeči a každý znal zase někoho dalšího. Tak se to takhle rozšiřovalo dál.“¹⁹⁰

I takovýmto způsobem se lidé seznamovali a následně se domlouvali na setkávání, kde mohli sdílet svou společnou náklonnost k této hudební skupině, jak vzpomíná narátor Zdeněk Vymlátíl z Přerova: „*Hodně krát jsme měli, že jsme se jenom navštěvovali, přijelo třeba pět, šest lidí za někým, byli jsme doma, někam jsme šli do restaurace večer. Večer jsme šli na diskotéku, sem tam, to bylo takový, že se začaly pořádat tematické diskotéky, třeba jenom Depeche Mode. V podstatě, že se domluvili někde v hospodě, nebo v nějakém sále, a vzhledem k tomu, že to nebylo takový vyloženě proti tomu režimu, tak to bylo jako by diskotéka, s tématem Depeche Mode. Jezdili jsme různě jakoby na chaty. Objednala se chata pro osm lidí a bylo tam čtyřicet lidí, a byli jsme tam třeba celý víkend.*“¹⁹¹

Postupně se jednalo se o setkání depešáků z celé republiky. Informace o těchto srazech se rozšiřovaly pomocí pošty a cestovalo se na ně vlakem. Již cestou na místo srazu se fanoušci z různých měst seznamovali. Jedním z hlavních předmětů takového setkání bylo obvykle sledování videoklipů a koncertů Depeche Mode, jelikož se stále jednalo o poměrně vzácné materiály pro fanoušky: „*Tak to bylo najednou, že ten člověk potkal lidi, s kterými si rozumí, nezávisle na místě, nebo aniž by se znali. Bylo to takový zajímavý. Myslím, že každý na ty srazy hodně vzpomíná.*“¹⁹²

Intenzita těchto srazů a aktivita depešáků výrazně zesílila po prvním vystoupení Depeche Mode v Praze v tehdejší ČSSR. Objevily se první pokusy založit fanklub Depeche Mode, a to překvapivě nikoliv v Praze, ale v Přerově. Dokonce ve spolupráci s fanoušky z Bánské Bystrice vznikal první společný fanklub pro ČSSR, s tím, že centrum pro Slovenskou socialistickou republiku bude v Bánské Bystrici, pro Českou socialistickou republiku v Přerově. Jak pojednává záznam Státní bezpečnosti, uskutečnilo se v červenci roku 1988 setkání 60 osob z Moravy a západního Slovenska. Záznam zmiňuje i člena Pavla Šaradina, který mezi zúčastněné rozdál několik výtisků fanzinu Zpravodaj č. 1 a 2. Tento Zpravodaj obsahoval pouze informace o historii Depeche Mode, a také texty písniček této skupiny. I když se jednalo o jeden list formátu

190 Rozhovor se Zdeňkem Vymlátílem, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018.

191 Rozhovor se Zdeňkem Vymlátílem, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018.

192 Rozhovor se Zdeňkem Vymlátílem, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018.

A4, s relativně málo informacemi, pro příznivce skupiny byla jakákoliv informace z historie skupiny i texty velmi cenou záležitostí.¹⁹³

Tento Zpravodaj se rozšiřoval po celé republice a doputoval i na její druhý konec do Karlových Varů, jak vzpomíná narátorka Michaela Olexová, která v Karlových Varech v té době studovala: „*A to si pamatuji, že vzniklo hned nějaké sdružení fanoušků Depeche Mode, nevím, jestli se to takhle hned jmenovalo, myslím, že to založil Pavel Šaradín. Jestli si to jméno dobře vybavuji, a to bylo někde na Moravě, myslím, že z Brna, nebo odněkud takhle. Ty snad začli jako první nějak organizovat a vydávali takovej nějakej letákovéj newsletter nebo stránkovéj leták.*“¹⁹⁴ Fanklub pod názvem Centrum FKDM ČSSR fungoval legálně pod hlavičkou SSM. A tak se ve fanzinu objevuje informace, že patron fanklubu Metod klub SSM B. Bystrica a další řídicí organizace, požadují po fanklubu, aby pečlivě vybírali své členy. A tak pokud fanoušek neměl osobní kontakt s vedením fanklubu, mohl se stát členem pouze po půl roční korespondenci s vedoucím fanklubu. Tento fanklub vytvořil organizační pobočky v českých a slovenských městech Hodonín, Ostrava, Vsetín, K. Vary, Handlová, Liptovský Mikuláš, Spišská Nová Ves a Trenčín.¹⁹⁵ Do svého zániku v roce 1989 působil ale téměř výlučně jako fanklub informačního charakteru, bez velkých oficiálně povolených setkání fanoušků.

Zde je nutno podotknout, že se ještě před vytvořením tohoto oficiálního fanklubu objevily mezi nejaktivnějšími depešáky dva názorové proudy. Jeden, který se snažil dostat fanoušky do té organizovanosti pod SSM, druhý, který vyjadřoval přesvědčení, že by v žádném případě neměli na sebe nechat vztáhnout státní dohled a měli by zůstat uzavřenou komunitou, a nemuset plnit případné požadavky státních orgánů. Tato ambivalentnost provázela subkulturu depešáků až do Sametové revoluce.

Vedle Přerova byla velmi významným centrem depešácké subkultury také Ostrava. Důvodů, proč moravská města vykazovala takovou aktivitu, může být několik. Za prvé to, že se jednalo o místa vzdálená od Prahy. To mohlo přinášet menší byrokratický a policejní dohled než v hlavním městě. Svou roli mohla sehrát blízkost Slovenska, jako v případě založení přerovského fanklubu. Ačkoliv se jednalo stále o společný stát se stejnou oficiální doktrínou, v některých oblastech se ukazovalo Slovensko jako benevolentnější, což bylo zřejmé právě na případu založení prvního

193 Zpráva Státní bezpečnosti o ustavení prvního fanklubu Depeche Mode v ČSSR, viz příloha 12. 3.

194 Rozhovor s Michaelou Olexovou, vedl Josef Kubík, dne 6. 1. 2018.

195 Zpravodaj DMFK z ledna roku 1989, viz příloha 12. 5.

fanklubu Centrum FKDM, který byl registrován pod SSM v Bánské Bystrici na Slovensku.

Pro rozšíření komunity depešáků v Ostravě mohlo být zase důvodem industriální prostředí města, které poměrně dobře korespondovalo s některými skladbami Depeche Mode, v kterých zní údery na kovářskou a další průmyslové zvuky. Zároveň mohlo roli sehrát i to, že Depeche Mode v některých svých textech volali po ochraně životního prostředí. (To by mohlo mít vliv na to, že velmi silná část depešácké subkultury v té době existovala také v Litvínově, na Kladensku či v Příbrami). V tomto období koloval mezi fanoušky na stroji napsaný krátký popis historie Depeche Mode, v kterém se objevila citace údajného vyjádření členů kapely: „*Netoužíme po neuvážených fanoušcích, ale po takových, kterým nejsou lhostejné problémy násilí, životního prostředí a sociální bídy.*“¹⁹⁶ Jestli to bylo skutečné vyjádření, není již dohledatelné. Nicméně to bylo považováno mnoha depešáky za evangelium, kterého se snažili držet.

V Ostravě se akce fanoušků konaly v místním Divadle hudby, které působilo podle narátorky Rosany de Montfort neutrálně. Tím nevypadalo jako problematické, že fanoušci Depeche Mode zde posedávají a povídají si o hudbě, sledují videoklipy a vyměňují si informace o skupině a nahrávkách. Zároveň, ale upozorňuje, že na subkulturu depešáků bylo nazíráno jako na sektu, která je pod psychologickým vlivem hudebníků z Depeche Mode: „...*ta hudba, ta vyvolávala takový poprask, v orgánech, u policie, tenkrát Věbáci si to pouštěli, snažili se to překládat, aby tomu rozuměli, jestli v tom nejsou nějaké tajné zprávy, že se máme jako všichni zabít, nebo spustit se někde z mostu.*“¹⁹⁷

Zde je možné pozorovat rozporuplnost v tom, že téměř ve stejném období se v jiném městě (V Přerově) vzdáleném pouhých 100 km aktivoval oficiální fanklub a v Ostravě byli fanoušci Depeche Mode problémem. Opět zde mohlo působit několik faktorů. Je třeba předeslat, že fanklub existoval na platformě bánsko-bystrického SSM. Fanklub měl být pod poměrně přísným dohledem, a členstvo bylo přísně vybíráno. Téměř každodenní setkávání depešáků ale bylo mimo fanklubové hranice. Zároveň je potřeba brát v úvahu, že v mnoha případech nebylo pro příslušníky SNB jednoduché a zároveň asi ani potřebné rozlišovat mezi depešáky a punkery. Pro represivní složky, ale

196 Píseň večera Jet Airliner Shot From Sky, [depechemode.cz](http://www.depechemode.cz) site [online], <http://www.depechemode.cz/aktualita/pisen-vecera-jet-airliner-shot-from-sky>. Staženo 10. 1. 2018.

197 Rozhovor s Rosanou de Montfort, vedl Josef Kubík, dne 15. 3. 2018.

i pro veřejnost obecně, se jednalo především o mládež s odlišným vzhledem a tím pádem potenciálně nebezpečnou.

Ostravští fanoušci se scházeli pravidelně na lavičkách na náměstí Lidových milicí, v náležitě depešácké uniformě: „*Oblečení podle módy, řetězy, chrastilo to, lesklo se to, vlasy byly vyholeny, byly barvy, byly oční linky. Asi z deseti střetnutí, bych řekla, že pět, šest rozháněli policajti, že jako v některých případech přišli skromně, a řekli: běžte si někam jinam, rozejděte se, protože scházet se tenkrát bylo zakázáno.*“¹⁹⁸ Depešáci ze severomoravské metropole se také scházeli po bytech, což bylo typické i v jiných částech republiky. V Ostravě měli svá oblíbená místa také v páté městské části v Porubě, nebo v osmé městské části Bělský les, kam nosili kazetřák a pobývali na lavičkách či navštěvovali kluby, které byly mimo centrum města v Radvanicích či Zárubku. Aby příslušníci depešácké komunity na sebe nepoutali pozornost, dost často se převlékali do „depešáckého vzhledu“, do černého oblečení a vrstev make upu až přímo na místě. „*To se hadry nosily většinou v igelitkách, aby v tom člověk nebyl vidět na městě, ve křoví jsme se převlíkali, nebo přímo na tý párty. Chlapi si tam dělali linky, malovali jsme si obličej, řetězy se vytahovaly, protože tenkrát to nebylo možné mít na sobě, řetězy pěkně v tašce zabalený. Převlíct se, na párty, no a ta párty většinou vypadala úplně, jako musím říci, že v tom tenkrát byla ta psychedelika, že to bylo jako jediné místo, kde ti lidé se nadechli a vydechli.*“¹⁹⁹

Depešáci chodili v černém, nosili řetězy a vystříhané účesy, a tímto svým vzhledem se dostávali pod tlak bezpečnostních orgánů, a často měli díky tomu problémy i ve škole. Ta denní setkávání na lavičkách probíhala tak, že depešáci byli povětšinou oděni v černém. Pokud se jednalo o uzavřené párty, tak aby nepoutali pozornost, že na určité místo směřuje tolik extravagantně oblečených lidí, převlékali se do své „depešácké uniformy“ až přímo na místě. Poměrně značné restriktce co se týká oblečení, zažívalo mnoho depešáků i ve školách. Narátor Petr Švihovec sám přiznává, že se díky tomu dostal do takové nepřízně, že jej nechtěli pustit do školy. Nakonec rezignoval a začal nosit do školy barevné oblečení. Podobně postupovala i Michaela Olexová, která ve škole chodila zásadně v barevném odění: „*ve škole jsem byla spíš za hodnou a že jsem vstupovala tím převlekem úplně do nové, že jsem byla někdo jiný.*“²⁰⁰

198 Rozhovor s Rosanou de Montfort, vedl Josef Kubík, dne 15. 3. 2018.

199 Rozhovor s Rosanou de Montfort, vedl Josef Kubík, dne 15. 3. 2018.

200 Rozhovor s Michaelou Olexovou, vedl Josef Kubík, dne 6. 1. 2018.

Depešáci se uzavírali do vlastního světa, kde se neřešila žádná politika. Naopak, muzika jejich oblíbené kapely měla být tím prvkem, který dokázal ten všudypřítomný politický tlak odbourávat. Fanoušci nacházeli v mnoha případech v hudbě to, co jim socialistický režim nemohl svou šedivou unylostí dopřát: „*Nikdo si to nedokáže představit. To byla neskutečná síla. My jsme brečeli, my jsme byli v transu, my jsme nemuseli pít ani hulit, nic, my jsme, tančilo se, přišlo Black Celebration, a my jsme se začali točit a tančit, a my jsme z toho byli normálně úplně mimo.*“²⁰¹

V severomoravské metropoli se pořádaly další srazy depešáků ještě před Sametovou revolucí. Nejprve každý měsíc v kulturáku v Ostravě-Michálkovicích, později se přidal i klub TNT v Rožnově.²⁰² Fanoušci vymýšleli různé akce, z nichž nejznámější bylo vytvoření symbolu DM na náměstí a pořízení záběru z domu nad lékárnou. Na této akci se sešlo více než 150 lidí. Museli se rychle postavit do formace, pořídit fotografii a v podstatě se rozutěct, jelikož některé akce byly velmi násilně ukončeny příslušníky SNB: „*Chlapům byly rvány náušnice z uší zavřený, trhány vlasy, oholili je tam, pálily se bundy normálně venku. Co policie sundala, jo. Když jsi měl koženou bundu, to nebylo jenom tak, kožená bunda to byl majlant.*“²⁰³

Depešáci z Ostravy jezdili na srazy fanoušků i do jiných měst a podle Rosany de Montfort se projevovalo, že ostravští fanoušci vnímali Depeche Mode odlišněji než třeba pražští fanoušci. Narátorka sama to přikládá k tomu, že Ostrava jako industriální město je velmi podobné prostředí, z kterého pocházejí samotní hudebníci z Depeche Mode, a tak ostravští fanoušci měli svým společenským a kulturním prostředím k Depeche Mode blíže. Díky tomu i snáze dle svého vyjádření lépe chápala o čem písně Depeche Mode jsou.²⁰⁴

V menších městech byla možnost vytváření komunity fanoušků výrazně obtížnější. V některých oblastech neměl fanoušek Depeche Mode téměř žádnou příležitost setkat se s dalšími depešáky. A tak jednou z možností, jak sdílet svou příslušnost k depešácké komunitě byla inzerce, zvláště pro ty nejmladší členy komunity: „*Tenkrát internet neexistoval, že jo, telefonní pevnou linku měl taky málokdo, takže*

201 Rozhovor s Rosanou de Montfort, vedl Josef Kubík, dne 15. 3. 2018.

202 BROSS, Igor. *Sever Moravy táhne komunitu fanoušků Depeche Mode*. Opavský deník site [online], <https://opavsky.denik.cz/z-regionu/sever-moravy-tahne-komunitu-fanousku-depeche-mode-20120718.html>. Staženo 11. 1. 2018.

203 Rozhovor s Rosanou de Montfort, vedl Josef Kubík, dne 15. 3. 2018.

204 Rozhovor s Rosanou de Montfort, vedl Josef Kubík, dne 15. 3. 2018.

přes ty média. Tenkrát snad vycházel časopis, co jsem si kupovala, to byla Pionýrská stezka, Sedmička pionýrů, i dokonce v nějakém Ohničku dětským pro malý děti byly nějaký články, tak to jsem všechno zkupovala jako blázen, jenom kde bude malá zmínka, pak jsem si v Pionýrský stezce dala inzerát: Je mi 12-13 let a chtěla bych poznat další fanoušky Depeche Mode, a následovalo, co jsem vůbec nečekala, tenkrát pošťačka říkala co se děje, protože denně narvaná schránka plná dopisů, a spousta lidí z celé republiky psalo, že také poslouchají Depeche Mode, že taky by se chtěli vídat, takže to bylo denně 5-10 dopisů ve schránce“.²⁰⁵

Svou roli sehráli také profesionální novináři a kritici, kteří vyraželi mimo Prahu a tematickými pořady umožňovali setkávání lidí, kteří měli rádi stejnou muziku. Narátorka Michaela Olexová vzpomíná na pořad jednoho hudebního kritika z Prahy v klubu v Karlových Varech během jejích středoškolských studií, které vedl v seznámení s dalšími fanoušky: *„No a z toho klubu, když jsme se pár lidí takhle potkali, tak jsme se začli scházet i během dne. Byla jsem tam v týdnu, na víkendy jsem jezdila domů. Takže během toho dne, jsme se po škole vždycky někde potkávali. Pamatuji, že jsme byli skupinka deseti, patnácti, dvaceti lidí, kluci, holky, prostě, teenagers. Scházeli jsme se normálně venku většinou, a vždycky někdo přinesl nějaký stereo, třeba jsme seděli jenom v parku, a pouštěli jsme si jenom stereo, a to že jsi byl In The Presence Of Music (v přítomnosti hudby), sounáležitost, jako že máš nějakou partu kolem sebe, že sdílíte něco, čím žijete vlastně a posloucháš tu muziku.“²⁰⁶*

Důležitým aspektem pro mnohé členy depešácké komunity, jak plyne z rozhovorů s narátory, byla existence českobudějovické skupiny Oceán.²⁰⁷ Ta používala elektronické nástroje a svou image založila na depešácké černé barvě, jak vzpomíná narátor Filip Macháček *„No přes fanoušky kapely Oceán jsem se velice záhy dostal k řekněme hardcore centru fanoušků Depeche Mode...začli mě s sebou brát na koncerty, tehdy kapely Oceán, na kterou jsem začal jezdit koncem osmdesátých let, jako benjamínek. Protože to byla budějická kapela a manažer pocházel z Tábora, tak byla*

205 Rozhovor s Dagmar Buriánovou Jansovou, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

206 Rozhovor s Michaelou Olexovou, vedl Josef Kubík, dne 6. 1. 2018.

207 Oceán, dokument Bigbít, Česká televize [online], Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/kapely/1238-ocean>. Staženo 5. 4. 2018. viz také Oceán Bigbít, YouTube online [online], <https://www.youtube.com/watch?v=ArTgBCXiR-4> Staženo 5. 4. 2018.

*velice propojená a silná fanouškovská základna fanoušků Depeche Mode a Oceánu. Bylo to víceméně spojená nádoba, tehdy ještě.*²⁰⁸

Depešáci hledali prostor, kde by měli možnost sdílet svou vášeň a nadšení pro hudbu. Jejich primárním cílem nebylo provokovat, tím se odlišovali, i přes podobný vzhled, od subkultury punkerů. Depešáci nerebelovali proti režimu, ale svou až aristokratickou afektovaností proti realitě socialistické šedi. Přesto filozofie a poetika, kterou nacházeli v depešácké estetice mohla být pro socialistický režim potenciálně nebezpečná a to nejen provokativním stylem oblékání, ale především, že si vytvářeli vlastní svět, který v prvotní fázi nepotřeboval závazky SSM a svázání své činnosti na oficiální organizace. Skutečný každodenní život a existence depešácké subkultury byly ale především postaveny na lidech, kteří tuto subkulturu tvořili.

6. Fanklub a volné sdružení Depeche Mode Friends

Celá subkultura se ale začala proměňovat po úspěchu pražského koncertu v březnu 1988, kdy počet depešáků významně vzrostl a tím i snaha některých členů po organizování celé komunity. Po již zmíněné přerovské aktivitě, která vedla ve vytvoření fanklubu Centrum DMFK pod hlavičkou SSM se sídlem v Přerově a v Bánské Bystrici, se aktivity chopili také pražští fanoušci Depeche Mode. Usoudili, že pokud režim nějakou shodou okolností povolil konání koncertu Depeche Mode v tehdejší ČSSR, tak by neměl být problém zapsat v roce 1988 na příslušných úřadech fanklub Depeche Mode a vytvořit tak oficiální platformu pro své aktivity.

Zástupci depešáků se museli vydat pro povolení na Ministerstvo vnitra, jak vzpomíná jeden z neaktivnějších členů komunity Petr Švihovec a jeden ze šesti zakladatelů původního fanklubu: „*Muselo se na Ministerstvo vnitra, muselo se vyplňovat mraky papírů a my jsme na to Ministerstvo vnitra chodili často, protože ty soudruzi nemohli vstřebat, že by někdo založil něco takového.*”²⁰⁹

Když se depešákům podařilo překonat socialistickou administrativu, a existence oficiálního fanklubu byla povolena, museli vedoucí fanklubu na úřady často znovu, a museli vysvětlovat, jak je možné, že jejich organizace najednou čítá takové množství

208 Rozhovor s Filipem Macháček, vedl Josef Kubík, viz také: *Hudební Aréna Speciál. Oceán - Pankáči*. YouTube online [online], <https://www.youtube.com/watch?v=-UBXqwgRh94> Staženo 5. 4. 2018.

209 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017.

členů: „*A když se to založilo, tak během půl roku jsme měli pět tisíc členů, fakt masakr. A jednu chvíli jsme měli víc členů než fanklub Karla Gotta tady, a oni to vůbec nemohli dát, nemohli to pochopit. A my jsme každý měsíc chodili vysvětlovat, co se to děje, jestli to není zase nějaká protistátní akce, a jaký máme stanovy. Oni nám všechno museli schvalovat. Takže to bylo taky zajímavý, ale jelikož tady ta kapela byla a všechno, tak už nám to prostě nemohli zatrhnout, čehož jsme se pořád báli.*“²¹⁰

Po dvou letech od svého založení, kdy prakticky jen získával fanklub členy, ale neměl možnost připravovat oficiální setkávání, se po Sametové revoluci fanklub dne 17. 9. 1990 přeregistroval na volné sdružení, dle výpisu z rejstříku.²¹¹

Jako nejpodstatnější aktivita se v tomto období po Sametové revoluci ukazuje výzva k vytváření jednotlivých buněk Depeche Mode Friends v každém okresním městě. Tyto buňky byly nazývány L.O.M. (Landscape of Moon - měsíční krajina), a v rámci stejné poetiky vedení Depeche Mode Friends sebe pojmenovalo jako DMF Soul.²¹²

Princip fungování L.O.M. byl takový, že jej většinou vedli dva fanoušci, kteří byli v blízkém kontaktu s DMF Soul. Prostřednictvím těchto L.O.M. vznikla síť po celé republice, jejímž prostřednictvím byly rozšiřovány nahrávky, informace o skupině, informace o srazech, fanziny, případně propagační materiály. Do února 1991 bylo založeno 84 po celé ČSSR L.O.M.ů, z toho v Čechách a na Moravě jich fungovalo 78.²¹³ Filip Macháček vzpomíná: „*My jsme si záhy založili L.O.M. v Soběslavi, L.O.M. byl v Táboře, L.O.M. byl v Českých Budějovicích, L.O.M. byl v Písku, především ta jihočeská subkultura se začala navzájem zvat, začaly se pořádat srazy v jednotlivých městech, na které jsme zvali samozřejmě fanoušky z ostatních jihočeských měst.*“²¹⁴ Jak ústřední Soul DMF, tak i pobočky L.O.M. měly vlastní razítka, propagační materiály a cokoliv, co chápali jako potřebné mezi fanoušky šířit. Každý vedoucí L.O.M. měl databázi kontaktů na depešáky v dané lokalitě.

210 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017.

211 Rejstřík firem, Kurzy [online], <https://rejstrik-firem.kurzy.cz/47607394/depeche-mode-friends>. Staženo 10. 4. 2018. Samotné vedení Depeche Mode Friends (DMF) ve svém fanzinu Info informuje o datu 11. - 12. 3. 1990.

212 Titulní strana fanzinu Info, viz příloha 12. 6.

213 Autor práce má k dispozici seznam všech poboček DMF z té doby k dispozici, včetně adres vedoucích těchto poboček.

214 Rozhovor s Filipem Macháčkem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

K šíření informací se používala pošta nebo osobní kontakt. Depeche Mode Friends uvedlo v činnost dvě služby, jedna na rozesílání nahrávek Depeche Mode nazvaná Demo mix. Po zaplacení 30 Kčs a zaslání pěti obálek, mohl člen neomezeně čerpat z databáze skladeb. Mohl si napsat o nahrání kazety jakékoliv ze skladeb Depeche Mode. Tato služba musela být ukončena krátce poté, co v Praze vydavatelství Mute Records, u které Depeche Mode nahrávají, otevřelo svou pobočku. Autorská práva na nahrávky Depeche Mode musela být od té chvíle dodržována. Neautorizované šíření a rozmnožování nahrávek by se tak stalo porušením zákona. Druhou službou, kterou Depeche Mode Friends poskytovalo, bylo rozesílání textů písniček Depeche Mode a překlady těchto textů do českého jazyka.²¹⁵

Pražské vedení Depeche Mode Friends uspořádalo dva velké srazy fanoušků Depeche Mode v roce 1990. Z toho druhého, který se konal 12. května u příležitosti 28. narozenin zpěváka Depeche Mode Dave Gahana u Sportovní haly na Výstavišti a následným průvodem depešáků, kterým se přesunuli do Kulturního domu Dopravních podniků, přinesl reportáž časopis Mladý svět, a zúčastnilo se jej více než 500 fanoušků.²¹⁶ Další velký celostátní sraz se konal v červnu Teplicích, který uspořádala tamní pobočka DMF, pojmenovaná Black Riders.

Značnou aktivitu začal vykazovat písecký L.O.M. který vedl Daniel Stýblo²¹⁷. Na toho většina narátorů vzpomíná jako na jednu z nejdůležitějších postav „depešáckého hnutí“ vůbec: „V roce 90 byla pro celou tu subkulturu obrovská událost, že Dan Stýblo, jako šéf toho píseckého L.O.M.u uspořádal první celostátní sraz fanoušků Depeche Mode pro celé Československo tehdy. Do Písku se sjelo několik tisíc fanoušků Depeche Mode... to bylo absolutně vyprodané a myslím, že pro Písek to bylo totální kulturní šok, protože se tam najednou objevilo stovky, tisíce vystajlovanejch fanoušků Depeche Mode, kteří tím evidentně žili a teď malý jihočeský město. Musel to být zároveň náklad pro ty lidi, bylo to fantastický, lidi nosili vlajky, měli kladiva obrovský dřevěný. To se dneska už bohužel na těch koncertech nevidí.“²¹⁸

Tyto písecké srazy dle pamětníků pokračovaly i v následujících letech. Zároveň Daniel Stýblo začal organizovat tzv. Depešácké tábory, které se konaly v jižních Čechách a trvaly přibližně celý týden. První ročník se uskutečnil v roce 1991 a

215 Fanzin Depeche Mode Friends, Info 1.

216 LIPČÍK, Roman, Mladý svět, č. 22, 32. ročník, 1990. s 32.

217 Daniel Stýblo byl povoláním policista, a byl zastřelen během výkonu služby.

218 Rozhovor s Filipem Macháčkem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

zúčastnilo se jej přes sto lidí: „*Večer byla pronajatá hospoda, byl tam DJ, probíhala tam tematická diskotéka. Lidi si mohli zatancovat, popovídat si, dát si nějaký pivko, přes den se dělaly výlety, lidi se velice poctivě nastajlovali, to znamená, namalovali se, převlíkli se, jak kdyby šli na koncert Depeche Mode, to znamená, třeba vysoký černý boty, křivák, načesat se, nalíčit se, a vyrazilo se třeba pěšky na Orlick, 15 km trek, 100 fanoušků s kladivama tam a zase zpátky přes ty jihočeský vesnice. Babičkám padaly konvice z ruky, když to viděly, protože to pro ně bylo něco neuvěřitelného... hodně piva se vypilo a hodně muziky se naposlouchalo, ale přes ten den jsme spolu trávili hodně času jako kamarádi, hodně jsme toho viděli.*“²¹⁹

Velký pražský sraz se uskutečnil v Kulturním domě Dopravních podniků a celostátní setkání depešáků proběhlo v Kulturním domě v Olomouci, pod názvem Music For The Friends, stejný název nesl i celostátní sraz o rok později v únoru v Teplicích, který trval dokonce dva dny a stejně se také jmenoval celostátní sraz v Písku, který proběhl měsíc po srazu depešáků v Teplicích. Pokračující velké srazy a tyto tábory dokazovaly, že subkultura depešáků existuje a funguje, snad ještě ve větším rozsahu než v období před Sametovou revolucí. Tenkrát znamenala únik před šedou a nudnou realitou, v nové době ale ještě výrazněji mohla ukázat na pocit sounáležitosti a pospolitosti celé depešácké komunity. Pocit přátelství a kamarádství je cítit z většiny rozhovorů. Depešáci o sobě věděli napříč celou republikou a byli díky velkým celostátním srazům i miniaturním lokálním setkáním, ve velmi častém kontaktu. „*Jako svého času, kamkoliv jsem přijel v Čechách, tak jsem věděl, že mám kde přespat. Protože to o sobě věděli fanoušci napříč celou Českou republikou, i na Slovensku. Stačilo říct, přijede ke mně depešák támhle odsad, můžeš mu prosím tě nechat složit hlavu a fungovalo to, bylo to úplně v pohodě.*“²²⁰

Depešáci své akce vyplňovali notnou dávkou kreativity. Jak vzpomíná vedoucí L.O.M. v Mikulově Aleš Nechvátal, byly akce depešáků zvláště v brněnském klubu Semilasso velmi zábavné pro všechny návštěvníky. Pořadatelé vytvořili divadelní představení, během kterého představovali právě vydané videoklipy Depeche Mode, protože se jim zdálo, že pouhé přehrávání videoklipů na obrazovkách s tehdy běžnou úhlopříčkou by bylo pro plný sál příliš málo zábavné.: „*A my jsme právě udělali tu show, že se pustila muzika a my jsme jako by hráli ty jejich klipy. Takže tam šel, a*

219 Rozhovor s Filipem Macháčkem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

220 Rozhovor s Filipem Macháčkem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

*ted'ka, a šel jako ten zpěvák Gahan v jednom klipu o berlích, má na sobě sako, tak tam jeden kluk šel o berlích, ted' se tam projelo na motorce na pódiu, a tak se jako hráli ty klipy."*²²¹

Nezahálela ale ani centrální část Depeche Mode Friends. Ta se stala ohromnou organizací s mnoha tisíci členy: „*Já si myslím, abych neplácla nějaký nesmyslný číslo, ale já si pamatuju, že jsme měli asi 50.000 lidí.*“²²² K tomu se v médiích objevil odhad, že se v roce 1990 v Čechách, na Moravě a na Slovensku nachází celkem čtvrt miliónů fanoušků Depeche Mode.²²³

V okamžiku, kdy fungovala síť L.O.M., byla přirozená snaha kontaktovat zahraniční fankluby skupiny Depeche Mode, především oficiální celosvětový v Londýně. To se podařilo velmi aktivní člence Soul DMF Michaela Olexové. Ta nejprve společně s Evou Krausovou a Pavlínou Žípkovou měla na starosti vydávání nového fanzinu nazvaného Halo (Svatozář) a zároveň pořádání akcí pod hlavičkou Depeche Mode Friends. Michaela Olexová navštívila jménem sdružení Depeche Mode Friends kancelář hudebního vydavatelství Mute Records v Londýně a posléze i kancelář skupiny a oficiálního londýnského fanklubu. Představila zde fanzin vydávaný pro české fanoušky a získala si obrovskou pozornost tím, že český fanklub má několikanásobně více členů než oficiální celosvětový v Londýně: „*Přestože to byl mezinárodní fanklub, oni měli jenom několik tisíc, my jsme proti nim byli mega.*“²²⁴ Olexová doplňuje, že si pamatuje, že měli v té době asi padesát tisíc členů Depeche Mode Friends.²²⁵ Kreativní nápady Michaly Olexové padly na úrodnou půdu a dostala nabídku pracovat pro Depeche Mode, pro jejich oficiální fanklub v Londýně. Za tuto činnost se jí dostalo od samotné skupiny zvláštního poděkování na bookletech alb Ultra a Exciter.

Jenže to už se aktivity depešáků jako subkultury v Čechách blížily svému zenitu. Již v průběhu roku 1991 odeslalo vedení DMF zprávu vedoucím jednotlivých L.O.M.ů, že by se tyto pobočky měly osamostatnit a nefungovat pod hlavičkou DMF. V srpnu roku 1992 se uskutečnil sraz depešáků v Ostravě na zimním stadionu Josef Kotase, na

221 Rozhovor s Alešem Nechvátalem, vedl Josef Kubík, dne 17. 2. 2018. Video z akce zmiňované narátorem je dostupné na Depeche Mode Friends, YouTube [online], <https://www.youtube.com/watch?v=u2k5q2XILSM>, staženo 4. 5. 2018.

222 Rozhovor s Michaelou Olexovou, vedl Josef Kubík, dne 6. 1. 2018.

223 LIPČÍK, Roman. Mladý svět, č. 22, 32. ročník, 1990. s 32.

224 Rozhovor s Michaelou Olexovou, vedl Josef Kubík, dne 6. 1. 2018.

225 Podle zpráv, které tehdy kolovaly mezi vedením a DMF a pobočkami je ale evidentní, že to bylo o řád méně, přibližně 5 tisíc registrovaných členů.

který dorazilo na sedm tisíc depešáků. Jako hudební doprovod akce bylo společné vystoupení kapel Oceán a Shalom. Na jaře 1993 proběhl monumentální sraz depešáků ve Velkém sále pražské Lucerny, na kterém se sešlo na 1000 depešáků z celé České republiky: „*Když jsme stáli na pódiu, a podívali jsme se po tý Lucerně, tak všude byli depešáci a depešandy. Což vlastně dneska, i kdybychom to tam dali za dvacet korun vstupný, tak já nevěřím, že ta Lucerna by se naplnila prostě,*“ říká narátor a jeden z organizátorů Petr Švihovec.²²⁶ Tento velký sraz depešáků neunikl ani pozornosti tisku. Novinář Ivan Šiler, který toto setkání navštívil, popisoval čtenářům Večerní Prahy, jak vypadá život v depešácké subkultuře. Vykresloval ji jako romantický uzavřený svět, v kterém jsou pod ochranou nejtajnější přání a sny každého z jejích členů. Svět, v kterém panuje duchovní vytržení, upřímnost, síla myšlenky a skromnost, a nad vším se vznášející pocit sounáležitosti.²²⁷

Dále byly velmi úspěšné depešácké tábory Daniela Stýbla, také celostátní pražské srazy, které se konaly v klubu Belmondo, které organizovala Petra Blažková (Růžičková). Pražské srazy se odehrávaly také na Proseku či v Pařížské ulici a všechny tyto srazy zásobovala propagačními materiály Michaela Olexová z oficiálního fanklubu v Londýně. Jak takové akce probíhaly, přibližuje narátor Filip Macháček, který nadšeně popisuje: „...*rozhodně to nebylo o tom, že se někde ve tři hodiny sejde už od rána popíjející parta adolescentů načesaných v černém, a že do deseti hodin budou dál spolu pít, a pak se vykoulejí do vlaku a pojedou zpátky, tam odkad přijeli. Vůbec ne. To byly akce, ze kterých, jako primárně, by se samozřejmě na nich pilo, ale primárně z nich byla cítit brutálním způsobem láska k té muzice, a to nadšení z toho, tu komunitu nést jako na ramenou. To bylo unikátní.*“²²⁸

Vedle nadšení mnoha depešáků obětovat svůj čas a zápal pro chod celé komunity, se u mnoha z nich objevoval také smysl pro zvláštní druh romantismu, někdy až téměř infantilního. Jak lze třeba zachytit v básničce, která byla zveřejněna ve fanzinu Halo:

Černí bohové

Černý svět a rudá růže,

to je pravý ráj,

226 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

227 ŠILER, Ivan. *Uzavřený svět upřímných romantiků*, Večerní Praha, 5. 4. 1993.

228 Rozhovor s Filipem Macháčkem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

černý přehoz - druhá kůže, milující pár.

Jsou jak černí bohové,

kteří mají vzácný dar.

Žijí ve svém černém nebi,

kde Dave je král.

Černý smutek skrývá radost,

kterou každý nezná,

zná ji jenom ctitel růže

a to je jen depešák.²²⁹

S tím jak lidé, kteří se starali o organizaci depešáckých akcí začali stárnout, mít rodiny a méně času, začala se aktivita celého Depeche Mode Friends měnit, byť existuje dodnes, a zastřešuje takzvané Depeche Mode párty a provozuje internetové stránky depechemode.cz. Z původní hlavní řídicí části celého Depeche Mode Friends, která se nazývala Soul DMF, se v současných aktivitách sdružení neangažuje nikdo a jen Petr Švihovec se těchto akcí z původního vedení účastní: „*a ta parta, v které jsme to zakládali, o těch ostatních pěti lidech už vůbec nic nevím. Už je nepotkám ani na srazech, fakt nevím co je s nimi.*“²³⁰ Depeche Mode Friends organizuje každý rok jednu velkou celorepublikovou párty. Dále se téměř každý týden konají párty a srazy fanoušků po celé České republice, internetové stránky depechemode.cz mají přes pět tisíc zaregistrovaných členů, aktivních je ale pouze několik jednotlivců.

229 fanzin DMF Halo2 (1991), s. 2. autorka se pod básničku podepsala jako Jana (Zábřeh),

230 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017.

7. Vztahy depešáků s ostatními subkulturami a komunitami

*Kouleli se metalisti,
kouleli se z vršku
narazili na Depeš
namleli si držku.²³¹*

Vedle depešáků existovaly v 80. letech 20. století také silné subkultury metalistů, punkerů a později i hnutí skinheads. Tyto subkultury byly v různých oblastech tehdejší ČSSR k sobě vzájemně vyhraněné. Někde více, někde méně.²³²

²³¹ Říkanka z období socialismu, příznivci metalu ji používali v obráceném gardu.

S punkery depešáci neměli zvláště před Sametovou revolucí větší problémy. Během období konce 80. let probíhaly podle pamětníků slovní a někdy i násilné střety. Hlavně mezi depešáky a příznivci heavy metalu. Tyto konflikty se odehrávaly především na území menších měst a na vesnicích, jak potvrzuje narátor Filip Macháček pocházející z Tábora. „*Pro mě, tím, že jsem žil na relativně malém jihočeském městě, kde nás bylo depešáků na prstech jedné ruky dlouhou dobu, tak jsme byli neustále předmětem výsměšků ze strany tý hardrockový a metalový scény, musím říct, že jsem si dost ulevil tím, že jsem dost mlád měl možnost odejít do Prahy, protože být depešákem na malém městě rozhodně nebylo jednoduchá věc.*“²³³

Podobné zkušenosti nabyt i Aleš Nechvátal z Mikulova: „*Jo, docházelo k velkým konfliktům. Když jste jel na vesnickou diskotéku, tak si vás tam podali, protože jste vypadal jinak. Takže jste lidově řečeno dostal nakládačku.*“²³⁴

Punkeři a depešáci podle pamětníků v mnoha klubech spolu nejprve bez problémů koexistovali. Navštěvovali stejné podniky a ani jejich oblíbená hudba jim nepřišla vzájemně problematická. „*Taková další subkultura, s kterou jsme přišli do styku na těch různých akcích, byli pankáči, že jo, ale v té době jsme byli jedna velká parta, protože jsme měli stejné problémy.*“²³⁵ Což potvrzují nejen depešáci: Stejný pohled nabízí i členové punkové skupiny N.V.Ú (Nepřichází v úvahu) z Hradce Králové.: „*Já si pamatuju, jak v roce 1987 byl někdo somrák, vekslák,²³⁶ depešák, metalista, ale v podstatě byli všichni víceméně spiklenci proti autoritě a režimu.*“²³⁷ „*Po revoluci to byla paráda, na koncerty chodili skini, máničky, depešáci i punkeři společně a musím říct, že jakékoli fyzické kontakty byly opravdu výjimečné asi jako zatmění Slunce.*“²³⁸

232 DANIEL Ondřej. *Násilí československé mládeže na konci státního socialismu: bezpečnostní riziko a téma společenské kritiky*. In: DANIEL Ondřej, KAVKA Tomáš, MACHEK Jakub a kol. *Populární kultura v českém prostoru*. Praha: Karolinum 2013, s.

233 Rozhovor s Filipem Macháčkem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

234 Rozhovor s Alešem Nechvátalem, vedl Josef Kubík, dne 17. 2. 2018. pozn. autora: vesnice byla velmi významným zázemím především metalové subkultury.

235 Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017.

236 Pojem vekslák je zde myšlen především v kontextu módy a životního stylu, a nejsou zde myšleni lidé, kteří kšeftovali s bony a valutami. Jelikož si tito původní veksláci libovali v okázalém životním stylu a nošení luxusního oblečení a věcí, bylo toto pojmenování převzato i na styl mladých lidí. Viz Adam Havlík, *Veksláci v pozdně socialistickém Československu. Otázky a perspektivy bádání*. In: HORÁK, Pavel – HRADECKÝ, Tomáš a kol.: *České, slovenské a československé dějiny 20. století*. OFTIS, Ústí nad Orlicí 2014, s. 441–442.

237 Rozhovor s N.V.Ú., Punk.cz site [online], <http://punk.cz/index.asp?menu=3&record=12816>. Staženo 5. 3. 2018.

Rovněž Michaela Olexová si pamatuje, že zvláště mezi depešákama a punkerama problémy obvykle nebyly. Tyto dvě skupiny mládeže měly podobný vizuální styl: ocvočkované bundy a vlasy na ježka.²³⁹

Jenže podle dalších pamětníků se ta pospolitost začala v určitém bodě bortit a v různých lokalitách byla vzájemná tolerance na rozdílné úrovni. Jedna z tehdejších punkových hudebních skupin vystupující pod jménem Anti Melody Boys A.M.B., umístila v roce 1988 na svou nahranou demo kazetu nazvanou Praha pogueje skladbu nazvanou *Depešáci*, jejíž text byl zaměřen proti Depeche Mode a jejich fanouškům v ČSSR. Skladba, v které se zpívá „*přijeli k nám černý funebráci, spustili hroznej kravál*“, tvorbu skupinu Anti Melody Boys charakterizovala. Ta totiž vystupovala především proti válce, proti vojně, a proti depešákům. Frontman kapely Jan Žalud uváděl tuto píseň slovy: „Depešáci znáte? To jsou pěkný magoři.“²⁴⁰

Poměrně početně významné a zároveň značně agresivnější publikum si vytvořila také legendární jihlavská punková kapela Hrdinové nové fronty (HNF). Narátorka Rosana de Montfort popisuje konflikty s jejími příznivci: „*Tak já jsem měla kamaráda, kterej byl v HNF...HNF to byli pankáči jako blázen, takže všichni co poslouchali HNF, tak byli pod parou a oni nás nenáviděli. Věčně, když jsme někam jezdili, vlakem nebo něco takového, tak oni už čekali na tom nádru, aby nás zmlátili, aby nás hnali, flašky lítaly, na Hlaváku v Praze, metaláci, jak nás pronásledovali, bili nás. Já vím, že jsem s červenou lítala několikrát domů, jako že jsem dostala. To není proto, že jsme se nenáviděli kvůli hudbě. Bylo to proto, že metalisti tenkrát cítili to samé, takový ten samý nátlak ze strany státu jako my. Akorát že díky té hudbě, díky těm textům té hudby, byli daleko agresivnější, kdežto depešáci byli tou hudbou učeni myslet, přemýšlet, kombinovat. Logicky se pohybovat. A metaláci to byla čistá destrukce. Pankáči úplně, to byla anarchie, takže když viděli nějakou organizovanou kulturní složku tenkrát, které to prochází v tom socialistickém státu, jako depešáci, tak samozřejmě to byl viditelný bod, který se musel napadat. My jsme na budku dostávali neustále.*“²⁴¹

238 Rozhovor s N.V.Ú., Punk cz site [online], <http://punk.cz/index.asp?menu=3&record=12816>. Staženo 5. 3. 2018.

239 Rozhovor s Michaelou Olexovou, vedl Josef Kubík, dne 6. 1. 2018.

240 Anti Melody Boys - Live Praha Pogueje, YouTube site [online], <https://www.youtube.com/watch?v=52rZ6cKyuFs>, staženo 5. 3. 2018.

241 Rozhovor s Rosanou de Montfort, vedl Josef Kubík, dne 15. 3. 2018.

Na podzim roku 1988 se Depeche Mode vrátili do Prahy znovu, ale tentokrát tajně. Důvodem bylo, aby si mohli prohlédnout historické části města a zároveň pořídit fotografie pro chystanou knihu Antona Corbijna, v které byla jedna celá část věnovaná „východu“ nafocena v Praze. Během této návštěvy samotní členové Depeche Mode zažili, že situace mezi depešáky a punkery nebyla zdaleka tak růžová. Člen Depeche Mode Andrew Fletcher situaci popsal: „*Fotograf měl nápad, že si Martin (Gore) sedne do tramvaje, a pojedje na další zastávku, zatímco on jej bude fotit zvenku. Jakmile se tramvaj rozjela, zpoza rohu se vynořila skupinka několika desítek punkerů. S námi bylo pár našich fanoušků, kteří nás okamžitě varovali, že jestli nás punkeři uvidí, tak jsme mrtví. Dali jsme se tedy na úprk opačným směrem, než odjela tramvaj. Dva z fanoušků se dokonce rozplakali, protože se báli, že Martin je možná právě na cestě do nemocnice, není-li už mrtvý. Naštěstí další zastávka byla u školy, kde právě skončilo vyučování. Našli jsme Martina obklopeného dětmi, které ho poznaly, a tak byl v naprostém bezpečí.*“²⁴²

Určitě byly oblasti, místa, kluby, diskotéky, kde depešáci i punkeři dokázali společně koexistovat, ale jak je z výpovědí pamětníků zřejmé, ke střetům docházelo a strach z násilí byl přítomný.

Po Sametové revoluci, kdy se ten pocit uvolnění promítl někdy až negativně, jako by té svobody bylo moc, si spousta jedinců vybíjela svou agresivitu právě na fanoušcích Depeche Mode, kteří byli vždy považováni za velmi pacifické.

Zároveň se depešáci postupně stali terčem mnoha dalších. Jak zjistil redaktor Mladého světa Roman Lipčák během své reportáže z pražského srazu Depešáků v květnu 1990, obávali se tehdejší fanoušci útoků jak skinheadů, tak násilí ze strany Romů: „*Doufám, že nepřilítnou skini, ti jsou schopni všeho!*“ - „*Ti mají teď jiné starosti.*“ - *to byl dialog dvou účastníků setkání, který jsem tajně odposlechl. A taky jsem vyslechl to, že kvůli cikánům, kteří ještě nedávno mlátili depešáky snad jen z principu a skoro na potkání, to mnozí z nich vzdali a stáhli se ve strachu do soukromí. Ač nejsem příznivcem fanklubáckého stádování, tohle považuji za zbytečně krutý způsob rozčarování. Nechuť, přímo odpor k násilí, mírumilovnost, láska - to je nejen poselství hudby Depeche Mode, jež je tím gruntem, jehož je vizáž a oděň jen méně podstatnou nadstavbou, to je i princip, jímž se tahle skupina řídí.*“²⁴³

242 DĚDEK, Honza. Lid versus Depeche Mode, Rock & Pop 5/1997.

243 LIPČÍK, Roman, Mladý svět, č. 22, 32. ročník, 1990. s 32.

Depešáci měli v té době podle narátorů problémy, kdekoliv se objevili. Pravděpodobně za to mohla skutečně ta očividná mírumilovnost, a přes extravagantní účesy a oblečení jistá elegance. Jak vzpomíná narátor Petr Švihovec byly v Praze diskotéky, které depešáci museli opouštět kvapně, jelikož rvačky byly pravidelným zjevem, a oni byli snadným terčem: „*nás provozní pouštěli zadním vchodem, protože u hlavního vchodu na nás čekali veksláci.*“²⁴⁴

8. Odkazy subkultury depešáků v pop-kultuře

Subkultura českých fanoušků Depeche Mode má své zastoupení i v různých uměleckých dílech české kultury. Na přelomu osmdesátých let 20. století se v Praze, v Ostravě, v Plzni a mnoha dalších českých a moravských městech, i těch, které byly sotva okresní velikosti, se objevovalo mnoho mladých lidí, kteří svůj vzhled upravili ve

²⁴⁴ Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017.

stylu členů kapely Depeche Mode. Díky tomu, že depešáci brali svou víru a oddanost v hudební filozofii smrtelně vážně, stala se tato subkultura objektem několika děl. Ve filmu režiséra Milana Šteindlera *Vrať se do hrobu* je velmi dobře zachycena atmosféra konce 80. let 20. století. Vizáž hlavní postavy je kádrována novými spolužáky. Ti komentují jeho zjev slovy: „*Ty nevypadáš ani jako vekslák, ani jako depešák, ani jako somrák...ty vypadáš jako náš fotr.*“²⁴⁵ Film zároveň v několika záběrech zachycuje „depešácké graffity“, nasprejované symboly a znaky Depeche Mode.

Povídka Michala Pohanky „Depešáci a metalisti“ z knihy „Co z tebe bude“, a která byla vydaná v roce 2007, pojednává, jak již název napovídá o „subkulturní válce“ fanoušků heavymetalu a depešáků v období konce 80. let 20. století v prostředí jedné z tříd posledního ročníku základní školy: „*Naše třída se již od Velkého třesku dělila na depešáky, metalisty, šprty a holky.*“²⁴⁶ Příběh je vyprávěn z pohledu depešáka a autor v ní popisuje každodenní rozbroje mezi depešáky a metalisty. Zároveň v části, která pojednává o koncertu Depeche Mode v Praze v roce 1988, ukazuje nejen, jak obrovské překvapení to bylo, ale také jak tomu fanoušci do poslední chvíle komunistům nevěřili, což rovněž potvrzovali i nárátoři: „*Depeš moud v Praze!!! Řve Čenda na celou třídu. Nikoho to nevzrušuje, ani metalisti nepokládají ten evidentní blábol za provokaci...Kdo by si také dovedl představit, že k nám Gorbačov dotáhne Depešáky. Ale přivezl... Mačkáme se někde uprostřed na hrací ploše...Trnu jestli z Olympu sestoupí Bohové nebo se z kouřové clony vynoří Milouš Jakeš s notesem, do kterého si nás všechny zapíše...Pořád to není tutovka, i když už za oponou umělého dýmu duní Gahanův hlas. V tomhle státě jsou tutovka akorát komouši.*“²⁴⁷

Divadelní hra *Strange Love*²⁴⁸ (Zvláštní láska), kterou napsali Jaroslav Rudiš a Petr Pýcha, a pro Činoherní studio v Ústí nad Labem režíroval Thomas Zielinski, depešáckou subkulturu parodicky zobrazuje v tragikomickém příběhu, kde se všichni fanoušci Depeche Mode mají setkat na kvízové soutěži o největšího fanouška Depeche Mode v hotelu Družba, a jejíž vítěz se setká s frontmanem jejich oblíbené skupiny. Na soutěž ale dorazí jen pár posledních depešáků. Zvláště na postavě Ludvíka autoři představili prvky typické pro některé fanatické fanoušky Depeche Mode.²⁴⁹ Hlavní hrdina se chlubí mimo jiné tím, že když zakládal pod SSM první fanklub DM, bylo

²⁴⁵ *Vrať se do hrobu* [film], režie Milan Šteindler, rok 1989.

²⁴⁶ POHANKA, Michal. *Depešáci a metalisti*, In: *Co z tebe bude*. Praha: Listen, 2007.

²⁴⁷ Tamtéž.

²⁴⁸ Název podle skladby Depeche Mode *Strangelove* z alba *Music For The Masess* z roku 1987.

nejtěžší přesvědčit papaláše, že depešáci chodí v černém proto, že soucítí s dělnickou třídou.²⁵⁰ Tato divadelní hra byla nominována na cenu Alfréda Radoka v roce 2007²⁵¹ a Český rozhlas ji přepracoval do podoby rozhlasové hry.²⁵²

Zmíněné odkazy z mého pohledu ukazují, že depešáci jako subkultura se poměrně výrazně zapsali do českého kulturního prostředí. Mohla za to snadno identifikovatelná image členů této komunity a zároveň jistá výjimečnost v tom, že takto silná subkultura vznikla pouze inspirací pouze jedné hudební skupiny.

9. Závěr

249 KOČIČKOVÁ, Kateřina. *Z Taclíka se stal poslední český depešák*, idnes site [online], https://kultura.zpravy.idnes.cz/z-taclika-se-stal-posledni-cesky-depesak-f0x-/divadlo.aspx?c=A070309_090213_divadlo_kot. Staženo 10. 1. 2018.

250 HORÁK, Ondřej. *Depešáci soucítí s dělnickou třídou*, Lidovky site [online], https://www.lidovky.cz/depesaci-souciti-s-delnickou-tridou-db8-/zpravy-domov.aspx?c=A070423_112214_ln_rozhovory_fho. Staženo 10. 1. 2018.

251 DVOŘÁČEK, Marek. *O Radokovu cenu se utkají pražská divadla*, idnes site [online], https://kultura.zpravy.idnes.cz/o-radokovu-cenu-se-utkaji-prazska-divadla-f1m-/divadlo.aspx?c=A080226_134625_divadlo_kot. Staženo 10. 1. 2018.

252 PÝCHA, Petr, RUDIŠ, Jaroslav. *Strange Love*. Český rozhlas Vltava site [online], <https://vltava.rozhlas.cz/petr-pycha-jaroslav-rudis-strange-love-5015310>. Staženo 10. 1. 2018.

Depešáci se jako subkultura objevili v někdejší Československé socialistické republice v období, kdy zde měla probíhat politická i společenská přestavba a uvolnění cenzury. Skutečnost byla ovšem odlišná. Ani v oblasti kultury nic nenaznačovalo, že by docházelo ke zmírnění cenzury či akceptování alternativních hudebních či jiných uměleckých směrů. Západní zahraniční hudba byla i ve své popové či pop-rockové formě v Československu oficiálně vnímána jako škodlivá západní produkce. Hudba Depeche Mode do tehdejší ČSSR začala pronikat během let 1984 až 1985, kdy západoněmecké a rakouské televizní a rádiové stanice velmi často vysílaly tehdy velmi oblíbený singl *People Are People* a v některých pohraničních oblastech ČSSR byl signál z těchto západních zemí dostupný.

V roce 1985 Depeche Mode vystoupili ve Varšavě a v Budapešti. O rok později byly v v Polském kulturním centru v Praze dostupné vinylové desky *Singles 81-85* a *Black Celebration*, které Depeche Mode vydali v letech 1985 a 1986. Těchto desek bylo ale omezené množství. Oficiálně v ČSSR žádné nahrávky Depeche Mode nevycházely. Postupně se v ČSSR začaly vytvářet skupinky fanoušků Depeche Mode, které přebíraly tehdejší vzhled členů skupiny – černé oblečení, vystříhané vlasy, řetězy a mnoho dalších postpunkových prvků. Z těchto lokálních skupinek se formovala postupně subkultura. V rámci této subkultury se sdružovali lidé, kteří měli společný zájem ve svých aktivitách, v módním stylu, ale i životních hodnotách a filozofii, kterou Depeche Mode v jejich očích představovali. Vytvořili si vlastní symboly a zároveň přebírali to, čím je Depeche Mode zaujali. Značná část členů dokonce odmítala poslouchat jakoukoliv jinou hudbu, než od jejich oblíbené kapely, čímž si získali pověst fanatiků.

Tato subkultura získávala značný počet členů zvláště po koncertě Depeche Mode v Praze v březnu 1988. Samotný koncert byl dílem náhody, depešáci se ale díky němu v mnoha městech stali jednou z nejvýznamnějších subkultur. Na mnoha místech po celé republice se setkávali a poslouchali svou oblíbenou hudbu. Brzy se dostali do pozornosti státní moci. Depešácký vzhled se výrazně odlišoval od šedé socialistické reality. V tehdejší ČSSR se bezpečnostní orgány snažily znepříjemnit život každému, kdo se diferencoval vzhledem či svým postojem. Podobně jako pankáče či metalisty, ani depešáky nenechala Veřejná bezpečnost na pokoji a podle vyprávění narátorů jim v mnoha případech znepříjemňovala život. Dokonce i Státní bezpečnost se snažila pomocí preventivně rozkladných opatření narušovat srazy depešáků i další jejich činnost. Určitá změna nastala po vystoupení Depeche Mode ve Sportovní hale v Praze v březnu 1988.

Někteří ze členů depešácké subkultury se pokoušeli organizovat a vytvářet vlastní fankluby. Tím, že v Praze, na úřady povoleném koncertě, vystupovala jejich oblíbená skupina, mohli argumentovat, že nic nebrání v založení fanklubu. Což ale zároveň vytvářelo i určité pnutí uvnitř samotné komunity. Ne všichni totiž viděli jako rozumné nechat se svázat pod křídla SSM a v podstatě si tak zadat s komunistickou mocí. V Přerově byl ale přesto založen fanklub nazvaný Centrum DMFK, který se pokoušel dostat určité aktivity subkultury na oficiální úroveň. Ve skutečnosti se ale činnost omezovala na vydávání fanzinu.

Depešáci patřili vedle metalistů a punkerů mezi subkultury s největším počtem členů a s největší aktivitou. Antagonistické tábory vytvářeli především depešáci a metalisti. Vzájemné verbální i násilné útoky se staly koloritem konce 80. a začátku 90. let 20. století. Během výzkumu se většina narátorů vyjadřovala, že se tyto konflikty odehrávaly především na území menších měst a vesnic. Ve větších městech a v Praze se depešáci setkávali na diskotékách a v klubech především s punkery. Jejich spolužití bylo před Sametovou revolucí poměrně přátelské. Jak se vyjadřovali pamětníci, měli depešáci i punkeři pro tehdejší totalitní režim podobný vzhled, a tím museli čelit stejným problémům se státní mocí. I v tomto byl podle některých narátorů bodem zlomu koncert hudebníků z Depeche Mode v Praze 1988. Depešáci, tím, že najednou působili oficiálněji, tak se v některých regionech dostávali do konfliktu i s punkery zvláště v oblastech mimo hlavní město.

Krátce před Sametovou revolucí byla snaha ustanovit fanklub i v Praze, z kterého po Sametové revoluci vzniklo volné sdružení Depeche Mode Friends. Toto sdružení se velmi rychle stalo mohutnou organizací s buňkami (nazývanými L.O.M.) po celé republice. Toto sdružení organizovalo srazy, na kterých se setkávaly stovky a tisíce depešáků z celé republiky. Mnoho z buněk sdružení vydávalo vlastní fanziny a organizovaly své vlastní srazy. Zároveň pokračovala existence depešáků jako subkultury. Každodenní setkávání v malých skupinkách a okázalé pochody v oblečení v depešáckém stylu. Subkulturní prvky depešáci paradoxně opouštějí po druhém pražském koncertě v Praze, již v samostatné České republice v roce 1993. Důvodem bylo stárnutí členů komunity i hudební a vizuální změna stylu Depeche Mode jako skupiny. Dá se říct, že po roce 1995 depešáci z ulic prakticky vymizeli. Přesto se každý rok po celé České republice koná každý týden nějaká menší depešácká párty a jednou za rok velká párty pořádaná znovuobnoveným Depeche Mode Friends.

Odkaz depešácké subkultury je v Česku stále poměrně velmi významný. Samotná skupina Depeche Mode zanechala silnou rezonanci v hudební oblasti. Mnoho českých hudebníků napříč různými žánry se odvolávalo či odvolává k odkazu této britské skupiny, ať to byla skupina Radima Hladíka Blue Effect,²⁵³ již zmiňovaný Oceán, či zpěvák skupiny Mňága a Žďorp Petr Fiala²⁵⁴, nebo zpěvačka Basiková²⁵⁵ a mnoho jiných. V roce 2004 téměř dvě desítky českých skupin a hudebníků vytvořilo kompilační album nazvané *Some Great Celebration*, jako poctu kapele Depeche Mode.²⁵⁶

V roce 2007 sestavil český hudební magazín přehled nejvýznamnějších koncertů na území Česka, před koncerty Rolling Stones, Davida Bowieho, Michaela Jacksona, Nico, U2, Oasis či Franka Zappy bylo na 1. místo zařazeno vystoupení Depeche Mode z března 1988 v pražské Sportovní hale.²⁵⁷

Také čeští fanoušci skupiny zanechali svůj odkaz, a to především v oblasti módy a stylu účesů. Kompletně černé oblečení, v kombinaci s koženou bundou křivák, sadomasochistické obojky, či k černému oblečení bílé kalhoty, styl, který uvedla v život depešácká subkultura, je stále označován jako nadčasový.²⁵⁸ Rovněž typické depešácké účesy jsou módní. Například v roce 2016 probíhala v severočeském Děčíně kadeřnická soutěž nazvaná Děčínská vlna, a tématem pro pánskou kategorii bylo: Depešáci stále žijí. Adepti kadeřnického umění měli vytvořit co nejpovedenější účes v jejich stylu.²⁵⁹

Komunita depešáků je stále poměrně velká i 30 let od prvního pražského koncertu Depeche Mode v Praze. Stále tak trochu působí jako anomálie, a to i v mezinárodním kontextu. Na jaře 2018 zveřejnila organizace IFPI prodejní čísla desek

253 STRNAD, Radek. *Blue Effect hrají Depeche Mode? Ano!*. Deník.cz site [online], <https://www.denik.cz/hudba/blue-effect-hraji-depeche-mode-ano20110720.html>. Staženo 5. 4. 2018.

254 LANGROVÁ, Hana. *Petr Fiala z Mňágy fandí Depeche Mode*. Deník.cz site [online], <https://www.denik.cz/hudba/petr-fiala-z-mnagy-fandi-depeche-mode-20131219-0f9a.html>. Staženo 5. 4. 2018.

255 Bára Basiková *album Slzy ve stylu Depeche Mode*. Scéna.cz site [online], <http://www.scena.cz/index.php?d=1&o=2&c=32981&r=15>. Staženo 30. 4. 2018.

256 HÁJEK, Dan. *Depešáci v československém hávu*. Musicserver site [online], <http://musicserver.cz/clanek/8126/stary-odkaz>. Staženo 30. 4. 2018.

257 KRUŠINA, Martin, VEDRAL, Jan, BUREŠ, Radek. *Nejpamátnější koncerty v ČR a v Československu*, Filter magazín, 5/2007.

258 VEDRAL, Jan. *Obojky, křiváky a černá: móda Depeche Mode je nadčasová*. idnes site [online], https://kultura.zpravy.idnes.cz/obojky-krivaky-a-cerna-moda-depeche-mode-je-nadcasova-f91-/hudba.aspx?c=A090619_175837_hudba_tt. Staženo 10. 1. 2018. viz také:

ŠAFRATOVÁ, Alena. *Tipy na pánský styling: Jak se rychle proměnit v drsnáka či hezouna*. Blog Baťa site [online], <https://blog.bata.cz/tipy-pansky-styling-se-rychle-promenit-drsnaka-ci-hezouna/> Staženo 19. 3. 2018.

za celý rok 2017 a čeští posluchači a fanoušci hudby dle těchto čísel prodeje naprosto kopírovali celosvětové trendy, až na jednu výjimku. Tou výjimkou byli Depeche Mode. Depešácká komunita, ačkoliv již není aktivní jako v dobách přestavby a transformace, existuje stále, i když jen na pozadí, kdy možná z nostalgie, možná z neotřesitelné víry, ovlivňuje hudební prodeje, a tak média tuto skutečnost komentovala slovy: „*Čeští posluchači jsou stejní jako světoví, až na záhadné depešáctví*“.²⁶⁰

V mé diplomové práci se mi podařilo dokázat základní tezi, a to, že fanoušci britské hudební skupiny Depeche Mode působili ve zkoumaném období v českých zemích jako subkultura. Důkaz spatřuji především v tom, že tato komunita působila ve skupinách, snažila se odlišit od mainstreamu. Co se týká vzhledu, měla své jasné rozpoznávací unifikované znaky, a používala své symboly. Tato subkultura se vyvíjela od svébytného uzavřeného neorganizovaného systému, až po vznik oficiálních fanklubů a sdružení. Podle mého zjištění byl i v době největšího rozkvětu, pouze zlomek členů subkultury depešáků organizován. A to platí jak v období perestrojky, tak transformace. V roce 1990 měla organizace Depeche Mode Friends přes pět tisíc členů, ale podle mediálních odhadů z té doby, bylo na našem území až 250 tisíc lidí, kteří se považovali za členy této subkultury.

Rovněž jsem v diplomové práci zodpověděl otázku, zda státní moc zasahovala do existence této subkultury. A to jak poznatky získanými z archivů, tak ve výpovědích narátorů. Zde získané výsledky mohly vyznít trochu rozporuplně. V některých regionech tehdejší ČSSR mohli depešáci již v období socialismu působit na oficiální bázi, ale v jiných byli perzekuováni.

K problematice soužití depešáků a ostatních subkultur přinesla má práce odpovědi na to, jak se tyto vztahy vyvíjely a zároveň v jaké pozici byli příslušníci zkoumané subkultury vůči ostatním.

Myslím, že téma práce skýtá možnost rozšíření na bádání, zda subkultura depešáků byla produktem socialismu, ač nechtěným, anebo zda se tato subkultura objevila také i na Západě.

259 Soutěž kadeřnic a kadeřníků. *Depeche Mode stále žijí*. DepecheMode.cz site [online], <http://www.depechemode.cz/aktualita/soutez-kadernic-a-kaderniku-depeche-mode-stale-ziji/>, staženo 10. 3. 2018, viz také PATOČKOVÁ, Jana. *Střihorucí teenageri: Navštívili jsme SOU kadeřnické*. Český rozhlas Rádio Wave site [online], <https://wave.rozhlas.cz/strihoruci-teenageri-navstivili-jsme-sou-kadernicke-5199609>. Staženo 10. 3. 2018.

260 DVOŘÁK, Stanislav. *Čeští posluchači jsou stejní jako světoví, až na záhadné depešáctví*. Novinky.cz site [online], <https://www.novinky.cz/kultura/470215-glosa-cesti-posluchaci-jsou-stejni-jako-svetovi-az-na-zahadne-depesactvi.html>. Staženo 25. 4. 2018.

10. Seznam použitých zkratek

ABS	Archiv bezpečnostních složek
CCCS	Centru pro současná kulturní studia
ČSAV	Československá akademie věd
ČSFR	Československá federativní republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSTV	Československý svaz tělesné výchovy a sportu
DIY	Do It Yourself
DMF	Depeche Mode Friends
FKDM	Fanklub Depeche Mode
HNF	Hrdinové nové fronty
HS - VB	Hlavní správa Veřejné bezpečnosti
HZDS	Hnutí za demokratické Slovensko
KDS	Křesťansko-demokratická strana
KSČ	Komunistická strana Československa
L.O.M.	Landscape of Moon
MO-VB	Městské oddělení Veřejné bezpečnosti
MV ČSR	Ministerstvo vnitra České socialistické republiky
ODS	Občanská demokratická strana
OF	Občanské fórum
OS SNB	Obvodní správa Sboru národní bezpečnosti
ROH	Revoluční odborové hnutí
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SRN	Spolková republika Německo
SSM	Socialistický svaz mládeže
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
StB	Státní bezpečnost
VB	Veřejná bezpečnost
USA	Spojené státy americké
ÚV KSSS	Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu
VHS	Video Home System
VPN	Veřejnost proti násilí

11. Použité zdroje

11.1 Publikace a literatura

BROWN, Archie. *Vzestup a pád komunismu*. Brno: Jota, 2011.

BUREŠ, Jan. *Občanské fórum*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007.

DANIEL Ondřej. *Násilí československé mládeže na konci státního socialismu: bezpečnostní riziko a téma společenské kritiky*. In: DANIEL Ondřej, KAVKA Tomáš, MACHEK Jakub a kol. *Populární kultura v českém prostoru*. Praha: Karolinum, 2013.

GELDER, Ken. *Subcultures: Cultural Histories and Social Practice*. Abingdon: Routledge, 2007.

GORBAČOV, Michail, MLYNÁŘ, Zdeněk. *Reformátoři nebývají šťastni. Dialog o „perestrojce“, Pražském jaru a socialismu*. Praha: Victoria Publishing, 1995.

HAVLÍK, Adam. *Veksláci v pozdně socialistickém Československu. Otázky a perspektivy bádání*. In: HORÁK, Pavel – HRADECKÝ, Tomáš a kol.: *České, slovenské a československé dějiny 20. století*. OFTIS, Ústí nad Orlicí 2014.

HEBDIGE, Dick. *Subculture: The Meaning of Style*. Abingdon: Taylor & Francis Ltd, 1979.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005.

HEŘMANSKÝ, Martin, NOVOTNÁ, Hedvika. *Hudební subkultury*, in: JANEČEK, Petr. *Folklor atomového věku: Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Praha: Národní muzeum, FHS UK Praha, 2001.

JUDT, Tony. *Poválečná Evropa. Dějiny od roku 1945*. Praha: Slovart, 2007.

KOLÁŘOVÁ, Marta (ed.). *Revolta stylem: Hudební subkultury mládeže v České republice*, Praha: Slon, 2012.

LANGE, Sascha; BURMEISTER, Dennis. *Behind the Wall: DEPECHE MODE-Fankultur in der DDR*, Mohuč: Ventil Verlag, 2018.

POHANKA, Michal. *Depešáci a metalisti*, In: *Co z tebe bude*. Praha: Listen, 2007.

PORTELLI, Alessandro. *What makes oral history different*. In: PERKS, Robert, THOMSON, Alistair. *The Oral History Reader*. New York: Routledge, 2006.

PULLMANN, Michal. *Konec experimentu: Přestavba a pád komunismu v Československu*. Praha: Scriptorium, 2011.

RADOVANOVIČ Dušan (ed.), *Znovu 89: týden po týdnu, den po dni*, Praha: Grada, 2014.

- SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010.
- SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad - prosinec 1989*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1997.
- VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: Teorie a praxe orální historie*. Praha: FHS UK, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011.
- VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR: Votobia, 2007.
- VANĚK, Miroslav. *Nedalo se tady dýchat: ekologie v českých zemích v letech 1968 až 1989*, Praha: Maxdorf, 1996.
- VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom Rock 'n' roll?: Hudební alternativa v komunistickém Československu 1956 – 1989*. Praha: Academia, 2010.
- VLADIMÍR 518. *Nová černá romantika*. In: *Kmeny 0*, Praha: Bigg Boss a Yinachi, 2013.
- VLADISLAV Jan, PREČAN Vilém. *Horký Leden 1989 V Československu*, Praha: Nezávislý novinář, 1990.
- VYKOUKAL, Jiří, LITERA, Bohuslav, TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*. Praha: Libri, 2000.
- YOW, Valerie. *Recording Oral History: A Guide for the Humanities and Social Sciences*. Lanham: Rowman Altamira 2005.
- YURCHAK, Alexei. *Everything was Forever, Until it was No More: The Last Soviet Generation*, New Jersey: Princeton University Press, 2005.

11. 2 Archiv

Archiv bezpečnostních složek (ABS), záznam ve fondu MV ČSR v tzv. svodkách dozorcího útvaru HS-VB Praha, v situační zprávě č. 42 za operační den 12. 3. 1988 (přír. 2632-2653/95, bal. 43)

Archiv bezpečnostních složek (ABS), A 36 inv.j. 433 („Vyhodnocení plánu práce II. odb. S - StB Praha, Č. Budějovice, Plzeň. Ústí nad Labem, Hr. Králové, Brno, Ostrava (pro rok 1988)“.

Archiv bezpečnostních složek (ABS), A 36 inv.j. 433 („Vyhodnocení plánu práce II. odb. S - StB Praha, Č. Budějovice, Plzeň. Ústí nad Labem, Hr. Králové, Brno, Ostrava (pro rok 1988)“.

Archiv bezpečnostních složek (ABS), Protokol událostí MO-VB Letná (přír.3242-3251/99, bal. 201) z 11. 3. 1988

Archiv bezpečnostních složek (ABS), záznam ve fondu MV ČSR v tzv. svodkách dozorcího útvaru HS-VB Praha, v situační zprávě č. 42 za operační den 12. 3. 1988 (přír. 2632-2653/95, bal. 43)

Archiv bezpečnostních složek (ABS), Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli (X. správa): A 36 inv.j. 332 („Plán činnosti X. S. SNB na rok 1988“).

11.3 Články, noviny a časopisy

BLM, P. *Něco mezi černou mší a divokou jízdou na lochnesce*, Voknoviny, č. 6. 1988.

CAFOUREK, Ivan. *Depeche Mode v Praze*, in Melodie, 1988, č. 4.

DĚDEK, Honza. *Lid versus Depeche Mode*, Rock & Pop 5/1997.

Depeche Mode. Generace, č. 28, 2. ročník, 26. 3. 1991.

HORÁČEK, Michal. *Na Depeche Mode*, Mladý svět 30, 1988, č. 15.

JANEČEK, J. *Bezpečnost*, ročník 42/1988, číslo 29.

Kdo další? Rozhovor s ing. J. Posejpalem, náměstkem ústředního ředitele Pragokonzertu. Mladá Fronta, Víkend, 19. března 1988.

KOULA, Jiří. *Iron Maiden: Železná panna v Budapešti*, in: Melodie XI/1984, s. 336-337.

KOSATÍK, Pavel. *Normální koncert*, Kmen, 1, 1988, č. 14.

KRUŠINA, Martin, VEDRAL, Jan, BUREŠ, Radek. *Nejpamátnější koncerty v ČR a v Československu*, Filter magazín, 5/2007.

LIPČÍK, Roman, *Tento týden*, Mladý svět, č. 22, 32. ročník, 1990.

Mladá Fronta, 12. 3. 1988, s. 2.

SUK, Jiří. „*Vidím vám všem až do žaludku*“: *Sesazování Gustáva Husáka v roce 1987*. In: Dějiny a současnost, roč. 36/2004, č. 4.

ŠILER, Ivan. *Uzavřený svět upřímných romantiků*, Večerní Praha, 5. 4. 1993.

VLČEK, Josef. *Depeche Mode*, Rock a Pop, 1991/2.

VOLF, Petr, PECHÁČKOVÁ, Marcela. *Depeche Mode*. Mladá Fronta, Víkend, 19. března 1988.

YOW, Valerie. *"Do I like Them Too Much?": Effects of the Oral History Interview on the Interviewer and Vice-Versa*. In: *The Oral History Review*, Oxford University Press, Vol. 24, No. 1 (Summer, 1997).

11.4 Filmy a televizní dokumentární pořady

Alternativní scéna II (cca 1977-1981), dokument Bigbít, Česká televize [online], Dostupné <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/878771-bigbit/29935818329>.

Mládež s otazníkem. In: *Sondy*, ČST 1988, 10. 11. 1988. Dostupné Česká televize [online], <http://www.ceskatelevize.cz/porady/896767-sondy/28843051591-mladez-s-otaznikem>. Dostupné 1. 6. 2018.

Probuzení [film], režie Jiří Krejčík, rok 1959.

Rockfesty a heavy metal (cca 1984-89), dokument Bigbít, Česká televize [online], Dostupné <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/878771-bigbit/29935818340>. Staženo 5. 4. 2018

Vrat' se do hrobu [film], režie Milan Šteindler, rok 1989.

11.5 Internetové zdroje

Anti Melody Boys - Live Praha Poguje, YouTube site [online], <https://www.youtube.com/watch?v=52rZ6cKyuFs>, staženo 5. 3. 2018.

Bára Basiková album Slzy ve stylu Depeche Mode. Scéna.cz site [online], <http://www.scena.cz/index.php?d=1&o=2&c=32981&r=15>. Staženo 30. 4. 2018.

BROSS, Igor. *Sever Moravy táhne komunitu fanoušků Depeche Mode*. Opavský deník site [online], <https://opavsky.denik.cz/z-regionu/sever-moravy-tahne-komunitu-fanousku-depeche-mode-20120718.html>. Staženo 11. 1. 2018.

BURROWS, Tim. *A Broken Frame At 30: A Tour Of Depeche Mode's Basildon* <http://thequietus.com/articles/10184-depeche-mode-a-broken-frame-anniversary-2>, staženo 12. 2. 2018.

Demokratická revoluce, 21. srpna 1988, Ústav pro soudobé dějiny [online], <http://www.89.usd.cas.cz/cs/1988/289-21081988.html>, staženo 5. 4. 2018.

Depeche Mode Live in Prague 11. 3. 1988 Pimpf (Intro) & Behind the Wheel, YouTube [online], <https://www.youtube.com/watch?v=aXNeisJcWTQ>. Staženo 20. 3. 2018.

Depeche Mode, sprejoval muž středního věku na domy. Přestat s tím nechce. https://usti.idnes.cz/muz-v-decine-posprejoval-domy-napisem-depeche-mode-fwj-/usti-zpravy.aspx?c=A141128_150346_usti-zpravy_alh. Staženo 10. 1. 2018.

Depeche Mode – Speak & Spell. Discogs site [online], <https://www.discogs.com/Depeche-Mode-Speak-Spell/release/6982157>. Staženo 10. 2. 2018.

DIESTLER, Radek. *Na takovou "kulturu" tady zvyklí nejsme (Mírový koncert Olofa Palmeho, 15. 9. 1987, Plzeň - Lochotín)*, Muzikus site [online], <http://www.muzikus.cz/publicistika/na-takovou-kulturu-tady-zvykli-nejsme-mirovy-koncert-olofa-palmeho-15-9-1987-plzen-lochotin~09~cervenec~2002/>, staženo 7. 3. 2018.

Die Toten Hosen, Michal David, Štb Míroví Koncert Lochotín Plzeň 15. 9. 1987, YouTube [online], <https://www.youtube.com/watch?v=qtJLGLr4tNI>, staženo 7. 3. 2018.

DVOŘÁČEK, Marek. *O Radokovu cenu se utkají pražská divadla*, idnes site [online], https://kultura.zpravy.idnes.cz/o-radokovu-cenu-se-utkaji-prazska-divadla-flm-/divadlo.aspx?c=A080226_134625_divadlo_kot Staženo 10. 1. 2018.

DVOŘÁK, Stanislav. *Čeští posluchači jsou stejní jako světoví, až na záhadné depešáctví*. Novinky cz site [online], <https://www.novinky.cz/kultura/470215-glosa-cesti-posluchaci-jsou-stejni-jako-svetovi-az-na-zahadne-depesactvi.html>. Staženo 25. 4. 2018.

ERLEWINE, Stephen Thomas. *Billy Joel Kontsert: Live in Leningrad review*, All Music site [online], <https://www.allmusic.com/album/kontsert-live-in-leningrad-mw0000193663>, staženo 19. 3. 2018.

HÁJEK, Dan, *Depešáci v československém hávu*. Musicserver site [online], <http://musicserver.cz/clanek/8126/stary-odkaz>. Staženo 30. 4. 2018.

HAMPL, Stanislav, VINOPAL, Jiří, ŠUBRT, Jiří. *Reflexe novodobých českých dějin, sametové revoluce a současného vývoje v názorech veřejnosti*. Centrum pro výzkum veřejného mínění [online], https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a1567/f28/100132s_Reflexe.pdf staženo 9. 5. 2018.

HORÁK, Ondřej. *Depešáci soucítí s dělnickou třídou*, Lidovky site [online], https://www.lidovky.cz/depesaci-souciti-s-delnickou-tridou-db8-/zpravy-domov.aspx?c=A070423_112214_ln_rozhovory_fho. Staženo 10. 1. 2018.

HRABALÍK, Petr. *Opatov*. Česká televize site [online], <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/clanky/174-opatov/>, staženo 7. 3. 2018.

JIREŠ, Roman. *Depeche Mode vidí na albu Spirit současný svět hodně černě*. <http://www.ireport.cz/clanky/recenze/recenze-depeche-mode-vidi-na-albu-spirit-soucasny-svet-hodne-cerne>. Staženo 11. 3. 2018.

KOČIČKOVÁ, Kateřina. *Z Taclíka se stal poslední český depešák*, idnes site [online], https://kultura.zpravy.idnes.cz/z-taclika-se-stal-posledni-cesky-depesak-f0x-/divadlo.aspx?c=A070309_090213_divadlo_kot. Staženo 10. 1. 2018.

LANGROVÁ, Hana. *Petr Fiala z Mňágy fandí Depeche Mode*. Deník cz site [online], <https://www.denik.cz/hudba/petr-fiala-z-mnagy-fandi-depeche-mode-20131219-0f9a.html>. Staženo 5. 4. 2018.

Míra inflace, vývoj spotřebitelských cen vybraných výrobků v České republice. Český statistický úřad, [online], https://www.czso.cz/documents/10180/46173161/32018117_0304.pdf/0b0b0519-2d89-498b-b7e4-a7b362618ecd?version=1.0. staženo 9. 5. 2018.

Oceán, dokument Bigbít, Česká televize [online], Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/kapely/1238-ocean>. Staženo 5. 4. 2018.

Oceán - Pankáči. YouTube online [online], <https://www.youtube.com/watch?v=-UBXqwgRh94> Staženo 5. 4. 2018.

Oceán Bigbít, YouTube online [online], <https://www.youtube.com/watch?v=ArTgBCXiR-4>. Staženo 5. 4. 2018.

PATOČKOVÁ, Jana. *Střihorucí teenageri: Navštívili jsme SOU kadeřnické*. Český rozhlas Rádio Wave site [online], <https://wave.rozhlas.cz/strihoruci-teenageri-navstivili-jsme-sou-kadernicke-5199609>. Staženo 10. 3. 2018.

Píseň večera Jet Airliner Shot From Sky, depechemode.cz site [online], <http://www.depechemode.cz/aktualita/pisen-vecera-jet-airliner-shot-from-sky>. Staženo 10. 1. 2018.

PÝCHA, Petr, RUDIŠ, Jaroslav. *Strange Love*. Český rozhlas Vltava site [online], <https://vltava.rozhlas.cz/petr-pycha-jaroslav-rudis-strange-love-5015310>. Staženo 10. 1. 2018.

Rejstřík firem, Kurzy [online], <https://rejstrik-firem.kurzy.cz/47607394/depeche-mode-friends>. Staženo 10. 4. 2018.

Rozhovor Radiožurnálu Českého rozhlasu s Janem Vozárym. Český rozhlas [online], <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zaznamy/#/2018-03-09/12>. Staženo 20. 3. 2018.

Rozhovor s N.V.Ú., Punk cz site [online], <http://punk.cz/index.asp?menu=3&record=12816>. Staženo 5. 3. 2018.

STRNAD, Radek. *Blue Effect hraji Depeche Mode? Ano!*. Deník cz site [online], <https://www.denik.cz/hudba/blue-effect-hraji-depeche-mode-ano20110720.html>. Staženo 5. 4. 2018.

ŠAFRATOVÁ, Alena. *Tipy na pánský styling: Jak se rychle proměnit v drsnáka či hezouna*. Blog Baťa site [online], <https://blog.bata.cz/tipy-pansky-styling-se-rychle-promenit-drsnaka-ci-hezouna>. Staženo 19. 3. 2018.

Soutěž kadeřnic a kadeřníků. Depeche Mode stále žijí. DepecheMode.cz site [online], <http://www.depechemode.cz/aktualita/soutez-kadernic-a-kaderniku-depeche-mode-stale-ziji/>, staženo 10. 3. 2018.

URBAN, Jiří. *Několik vět, Posledních pět měsíců komunistické diktatury petiční optikou*, Ústav pro studium totalitních režimů [online], dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1001/020-045.pdf>.

VEDRAL, Jan. *Obojky, křiváky a černá: móda Depeche Mode je nadčasová.* idnes site [online], https://kultura.zpravy.idnes.cz/obojky-krivaky-a-cerna-moda-depeche-mode-je-nadcasova-f91-/hudba.aspx?c=A090619_175837_hudba_tt . Staženo 10. 1. 2018.

11.6 Rozhovory

Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017.

Rozhovor s Petrem Švihovcem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem, vedl Josef Kubík, dne 20. 1. 2018.

Rozhovor s Michaelou Olexovou, vedl Josef Kubík, dne 6. 1. 2018.

Rozhovor s Rosanou de Montfort, vedl Josef Kubík, dne 15. 3. 2018.

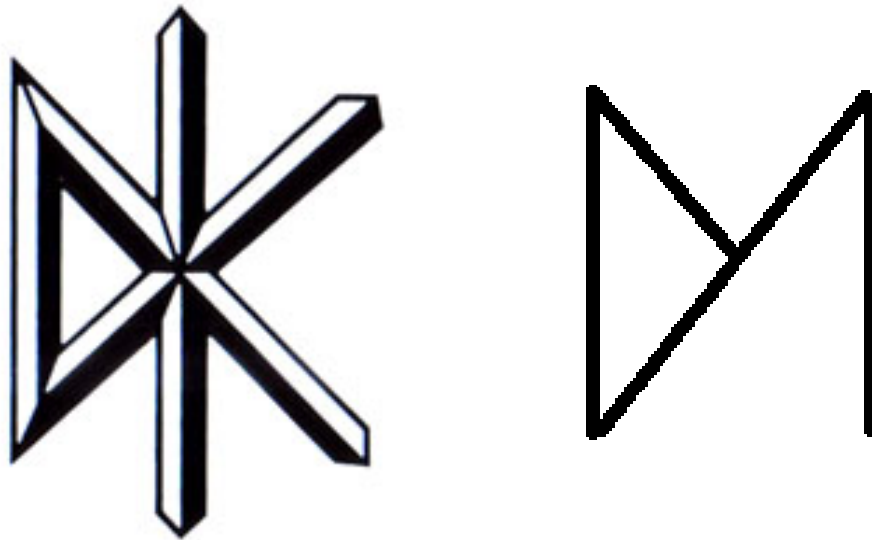
Rozhovor s Filipem Macháčkem, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

Rozhovor s Dagmar Buriánovou Jansovou, vedl Josef Kubík, dne 5. 3. 2018.

Rozhovor s Alešem Nechvátalem, vedl Josef Kubík, dne 17. 2. 2018.

12. Přílohy

12.1 Porovnání runového symbolu Depeche Mode a Dead Kennedys²⁶¹

²⁶¹ Porovnání runového symbolu Depeche Mode a Dead Kennedys. Symbol Dead Kennedys je vlevo, symbol Depeche Mode používaný českými depešáky vpravo. Zdroj obrázku symbolu Dead Kennedys: *Dead Kennedys*, A Pop Life magazine <http://en.apopliflife.nl/dead-kennedys/>[online], <http://en.apopliflife.nl/dead-kennedys/> staženo 5. 4. 2018. Zdroj obrázku symbolu Depeche Mode archiv autora.

12.2 Vtip o depešácích v humoristickém časopise Dikobraz z ledna 1989²⁶²

262 DAVID, Evžen, To není funebrák, to je depešák. In: Dikobraz, 4, 25. ledna, č. 2268, ročník XLV, s. 5.

12.3 Zpráva Státní bezpečnosti o ustavení prvního oficiálního fanklubu Depeche Mode v ČSSR²⁶³

Při Okresním osvětovém středisku v Banské Bystrici byl ustanoven "FAN KLUB" DEPECHE MODE. Byla zvolena 9 členná rada klubu ve složení 5 členů z ČSR a 4 členové z SSR. V Banské Bystrici má být centrum FAN KLUBU pro SSR a v Přerově pro ČSR. Na slovensku budou pobočky v Bratislavě a v Martině, v případě zájmu i v jiných městech. Hlavní náplň činnosti je organizovat obdivovatele anglické hudební skupiny DEPECHE MODE.

Ve dnech 21.-24.7.1988 se v Banské Bystrici uskutečnilo setkání těchto obdivovatelů, jehož se zúčastnilo cca 60 osob, převážně ze Západoslovenského kraje a z Moravy. Člen FAN KLUBU z Přerova Pavel ŠARADIN /1969/ rozdál mezi účastníky několik výtisků "Spravodaje" č.1 a 2, který vydává tento klub. Obsahem jsou informace o činnosti skupiny DEPECHE MODE a texty jejich písniček. Obdobný "Zpravodaj" by měl vycházet i v B.Bystrici.

263 Archiv bezpečnostních složek (ABS), A 36 inv.j. 433 („Vyhodnocení plánu práce II. odb. S - StB Praha, Č. Budějovice, Plzeň. Ústí nad Labem, Hr. Králové, Brno, Ostrava (pro rok 1988)“.

12.4 Dopis vedoucího karlovarské pobočky DMFK členům fanklubu v roce 1988²⁶⁴

D E P E C H E M O D E

Náš začátek a snad ne konec

Vážení a milí čtenáři, právě držíte v ruce j...
karlovarských pokusů o vytvoření jednotného časopisu
DEPECHE MODE.

Konkrétně tyto řádky svědčí o tom, že v Karlových
Varech není klid, že se tu něco děje s organizací DM.
organizovat, ale ne stroze do zástupu. Jsme teprve
a chtěli bychom vytvořit stálý Fan klub DM se
pro současnou a budoucí generaci.

Než položíme pevné základy první verze, nechtěli
bychom Vás upozornit na to, že je věnována
vlastně všemu, co se točí okolo DM. Budeme psát
DM a o jejich fanoušcích. Redakce tohoto
časopisu je organizována ve Fan klubu Depeche Mode (FKD
Varech a proto náš časopis bude tímto Fan klubem
vlastně vydáván.

Tento časopis nebude vydáván periodicky a
Jakmile bude první číslo hotové, hned Vám dáme
ho jen ten, kdo se ozve na naši výzvu a je členem
Zádná čísla navíc neděláme.

V ČR jsou vytvořeny tři pobočky FKDM: jedna
druhá v Hořoníně a třetí v Karlových Varech. Teprve
v Karlových Varech byla založena teprve nedávno
a snažíme sjednotit všechny příznivce DM, a s
žádáme o pomoc, protože jak sami uznáte, je to
lidí, kteří by byli ochotni s námi spolupracovat
práce o hodně víc. Jestliže jsou Vaše dny
optimální, napište na níže uvedenou adresu.

V našem časopise se upřímností meze nekla
snažit připsat jakoukoliv připomínku, stížnost
chválu. Pokuste se zaktualizovat náš časopis
nápady a podněty zasílejte též na níže uvedenou
časopis teprve začíná, takže máte možnost si
přiblížit z hudebního výběru našeho časopisu. C
informovat o pravidlech FKDM CSSR, protože
organizace se sídlem v Písečném a v Banské Bystrici

²⁶⁴ Ofocený dopis vedoucího fanklubu Depeche Mode v Karlových Varech z roku 1988. Originál v soukromém archivu narátora Petra Švihovce.

12.5 Zpravodaj DMFK z ledna roku 1989²⁶⁵

ZPRAVODAJ FAN KLUBU DEPECHE MODE ČSSR

1 / 89

SLOVO NA ÚVOD

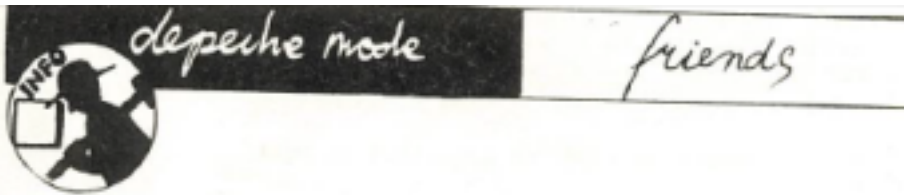
Fan klub Depeche mode ČSSR se vám hlásí znovu po dosti dlouhém domlžení. Musíme říci, že se u nás nahromadila spousta rozhořčených dopisů, někteří lidé přestali psát úplně. Ale bohužel byly velké problémy s tiskem Zpravodaje - to vlastně znamenalo jakýsi rozkol Fan klubu, který je nyní zdá se překomán. Doufejme tedy, že v roce 1989 se budeme nad stránkami Zpravodaje setkávat již pravidelně. Také bychom se chtěli omluvit těm lidem, kterým jsme dlouho neodepsali na dopisy, ale v současnosti se potýkáme s problémem malého počtu lidí, kteří jsou ochotni pro Fan klub organizačně pracovat. Proto se tedy nezlobte, když Váš dopis zůstane delší dobu bez odezvy - prostě nestihnáme. Jak to tedy s Fan klubem vypadá na začátku roku 1989? - jsme stále legální organizace, centrum FKDM je v B.Bystrici a Přerově, mezi těmito městy je úzká spolupráce. Společně se také podílejí na vzniku Zpravodajů. I v době "úpadku" FKDM se uskutečnily dvě setkání vedoucích poboček, na kterých byly konkrétně vytvořeny jakási pravidla členství v FKDM. Především se vyřešila otázka zřízení podcenter a poboček. Nakonec byly vytvořeny tyto organizační pobočky: Hodonín, Ostrava, Vsetín, K. Vary, Handlová, Lipt. Mikuláš, Sp. Nová Ves a Trenčín. Nevyřešena je zatím otázka zřízení podcenter v Praze a Bratislavě - tato věc by byla nutná projednat osobně. Pevný počet organizačních poboček nebrání vzniku korespondenčních poboček - toto vše bude ujasněno v nových stanovách FKDM, které by měli vyjít v dalším Zpravodaji. Protože FKDM ČSSR je legální organizace, musí dbát na výběr členů, což vyžaduje náš patron Metod klub SSM B.Bystrica a samozřejmě i další organizace. Proto bylo rozhodnuto, že průkaz FKDM ČSSR bude udělován jen těm lidem, kteří si to opravdu zaslouží a kteří si členství ve Fan klubu vážící. Pokud není možný osobní kontakt s organizační pobočkou, bude členský průkaz udělován na základě rozhodnutí vedoucího pobočky asi po půl roce vzájemné korespondence. Za průkaz se platí roční příspěvek 40,- Kč, který se bude opakovat cyklicky vždy po datu vydání. Prosíme ty členy, kteří obdrží průkaz, aby příspěvek zaplatili pouze složenkou, jelikož se vyskytli případy, že peníze přiložené v dopise prostě nepřišly. Dále - všechny akce, pořádané pod hlavičkou Fan klubu Depeche Mode ČSSR, musí být ohlášeny nejméně tři týdny před termínem konání akce a musí být o nich informováno centrum FKDM buď v Přerově nebo v B.Bystrici.

6 Titulní
strana

fanzinu Info²⁶⁶

265 Ofocený Zpravodaj prvního oficiálního fan klubu Depeche Mode DMFK z ledna roku 1989. Originál v soukromém archivu narátora Zdeňka Vymlátala.

266 Ofocená úvodní strana fanzinu Depeche Mode Friends Info 0. Originál v soukromém archivu narátorky Dagmar Buriánové Jansové.

Právě držíte v ruce nulté číslo informátoru Depeche Mode Friends. K vydávání občasného informátoru nás vedlo to, že ne každý má přístup k materiálům o Depeche Mode a o DMF. Jde nám hlavně o informovanost, o to, aby každý (alespoň zhruba) věděl, jak DMF pracuje a co nového chystá. Na tomto listě se budeme zabývat činností DMF a na druhém skupinou samotnou.

Zatím počítáme s vydáváním čísel pouze vždy k většinu srazu DMF. Ale podle Vaší odezvy jsme ho schopni vydávat pravidelně, například měsíčně. Aby toto vše bylo možné. Byli bychom rádi, kdyby jste do něj přispívali alespoň krátkými zprávami o tom, jak váš LOM pracuje.

Počátek činnosti volného sdružení DMF je už v roce 1989. V té době DMF čítalo asi deset nadšenců, (kteří se teď nazývají Soul DMF a jsou vlastně duší celého sdružení) a kteří dávali dohromady nelehký začátek. Oficiálně bylo DMF uvedeno až 10. a 11. března 1990. Sraz 10.3. byl Soul DMF částečně připraven a byl nad očekávání úspěšný. Na tomto srazu bylo velké procento mimopražských. Zato 11. března byla drtivá většina Depešáků z Prahy a blízkého okolí. Atmosféra určitě předčila očekávání všech zúčastněných. Na sraz 31. března měl Soul DMF už připraven pevný program. Měl to být křest nového alba "Violator", ale v té době nebylo mezi Vámi ještě moc rozšířené a tak nebylo účelné jej pouštět celé. Proto odzněla jen jeho část.

Dnešní sraz zorganizoval Soul DMF a pražský LOM DMF (LOM angl. Landscape of Moon, česky: měsíční krajina, tuto zkratku jsme použili jako náhradu za slovo centrum, protože toto slovo bylo v minulosti špatně chápáno, slovo LOM alespoň neprovokuje a má rovnocenný význam) k 28. narozeninám Davea Gahana. Protože všichni Davea zbožňujeme jako vynikajícího tanečníka a ještě lepšího zpěváka, snažili jsme se připravit oslavu jeho narozenin co nejlépe. Sestavili jsme pro něj blahopřání, ke kterému se jistě připojíte i vy svými podpisy.

12.7 Typické účesy, symboly a tetování depešáků ve sledovaném období²⁶⁷

²⁶⁷ Ofocená fotografie z archivu narátorky Dagmar Jansové Buriánové. Obrázky tetování dostupné z <https://www.pinterest.com/pin/426364289697113708/>. Symboly Depeche Mode Friends. Dostupné na depechemode.cz

Typický účes českého fanouška DM na přelomu 80. a 90 let, styl Dave Gahan

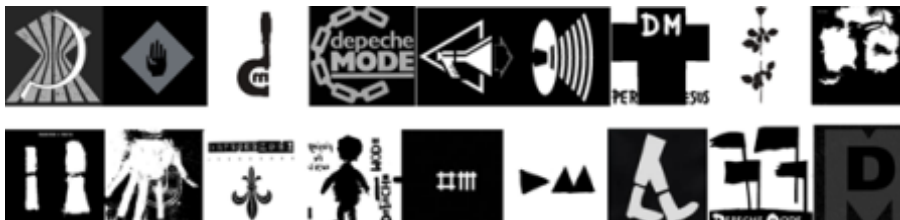
Typický účes českého fanouška DM na přelomu 80. a 90 let, styl Martin Gore

Tetování používaná českými depešáky podle vzoru frontmana Depeche Mode Dave Gahana.

Symbody používané sdružením Depeche Mode Friends.

Další symboly používané českými depešáky.

12. 8 Sraz depešáků v Praze v roce 1990.²⁶⁸

²⁶⁸ Sraz depešáků v Praze v roce 1990. Fotografie z archivu narátora Petra Švihovce.

12.9 Sraz depešáků v Českých Budějovicích v roce 1992²⁶⁹

²⁶⁹Sraz depešáků v Českých Budějovicích v roce 1992. Na horní fotografii uprostřed jedna z neaktivnějších postav depešácké subkultury – organizátor celostátních srazů i táborů depešáků - poručík in memoriam Daniel Stýblo. Fotografie z archivu narátora Filipa Macháčka. Na dolní fotografii úplně vpravo narátor Filip Macháček. Obě fotografie z archivu narátora Filipa Macháčka.

12. 10 Sraz depešáků v Praze u Sportovní haly ČSTV v roce 1990²⁷⁰

270 Sraz depešáků v Praze u Sportovní haly ČSTV v roce 1990. Na horní fotografii narátor Petr Švihovec s redaktorem Mladého světa Romanem Lipčikem během srazu depešáků v roce 1990. Obě fotografie z archivu narátora Petra Švihovce.

12. 11 Akce depešáků v Ostravě na náměstí v roce 1989²⁷¹

271 Akce depešáků v Ostravě na náměstí v roce 1989. Tento typ akce připravovali ostravští depešáci v letech 1989-1992. Jednalo se o vytvoření symbolu DM na náměstí v Ostravě a pořízení záběru z domu nad lékárnou. Fotografie z archivu narátorky Dagmar Jansové Buriánové.

12.12 Sraz depešáků v Lucerně v roce 1993²⁷²

²⁷² Sraz depešáků v Lucerně v roce 1993. Soutěž o nejlepšího tanečníka. V popředí narátorka Michaela Olexová. Fotografie z archivů narátorky Dagmar Buriánové Jansové.

12.13 Pochod depešáků Prahou v roce 1990²⁷³

²⁷³ Pochod depešáků Prahou v roce 1990. Fotografie z archivu narátora Petra Švihovce

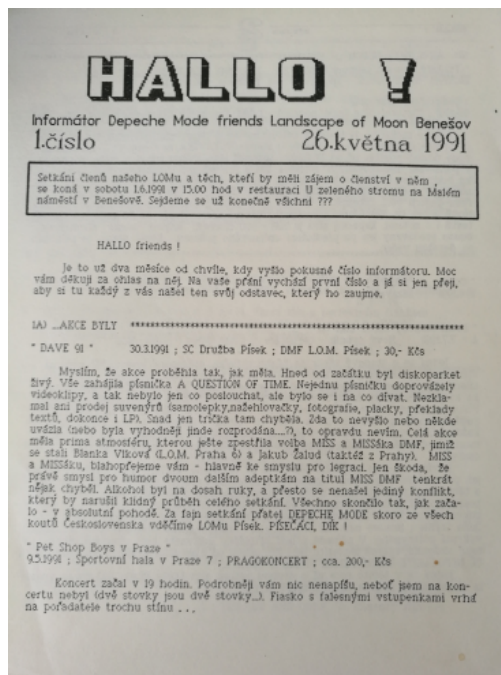

12. 14 Setkávání depešáků na chatách v období socialismu²⁷⁴

²⁷⁴ Setkávání depešáků na chatách v období socialismu. Fotografie z archivu narátora Zdeňka Vymlátíla.

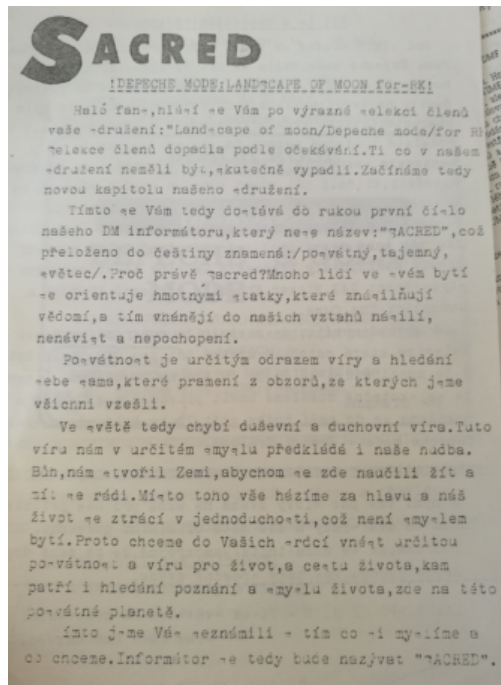
12.15 Fanziny českých fanklubů Depeche Mode²⁷⁵

276

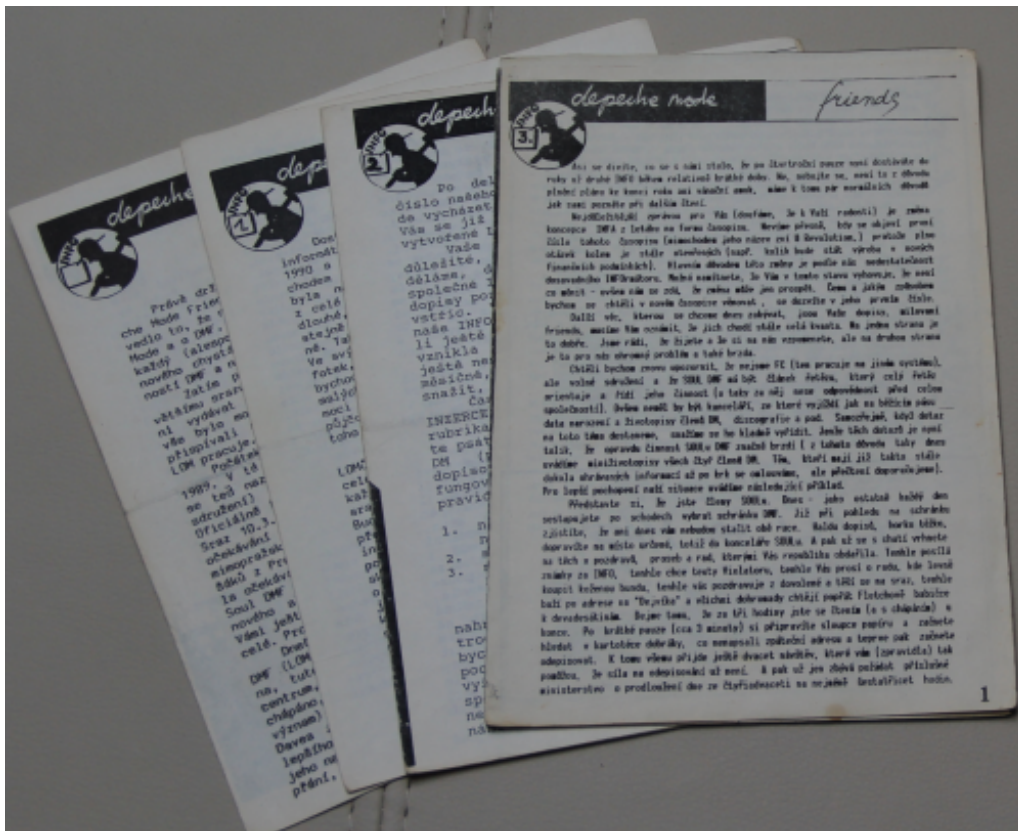
277

275 Některé titulní strany depešáckých fanzinů.

276 Titulní strana fanzinu Hallo benešovského fanklubu. Archiv autora.

277 Titulní strana fanzinu World ostravského fanklubu. Archiv autora.

278 Titulní strana fanzinu Sacred fanklubu z Rychnova nad Kněžnou. Archiv autora.

279 Titulní strana fanzinu Super jihlavského fanklubu. Archiv autora.

280 První fanzin Depeche Mode Friends vydávaný pod názvem Info (Informátor). Archiv autora.

